54758

A K A D E M I A O B R O N Y N A R O D O W E J

KATEDRA PEDAGOGIKI I PSYCHOLOGII

BIBLIOTEKA GŁÓWNA-ARCHIWUM
Nr ewid. 54758
Akademii Obrony Narodowej

JERZY GULCZYŃSKI

SPORTY OBRONNE W WYCHOWANIU PATRIOTYCZNYM MŁODZIEŻY

/Na przykładzie działalności Szkolnego Związku Sportowego w latach 1980 - 1990/

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/1670
05-001670-002-0

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Nr ewid.
IV
Akademii Obrony Narodowej

Praca doktorska
wykonana pod kierownictwem naukowym
płka prof.dra hab. ZDZISŁAWA KOSYRZA

W A R S Z A W A 1991

S P I S T R E Ś C I

WSTĘP str. 4

ROZDZIAŁ I.
TEORETYCZNE I METODYCZNE PRZESŁANKI WYCHOWANIA PATRIOTYCZNO-OBRONNEGO MŁODZIEŻY W ŚWIETLE LITERATURY 8

1. Krótki rys historyczny wychowania patriotycznego w Polsce na przykładzie sportów obronnych 8

2. Wychowanie patriotyczne poprzez sporty obronne w dzisiejszej rzeczywistości 24

3. Teleologiczne i metodyczne aspekty wychowania patriotycznego w sportach obronnych 34

ROZDZIAŁ II.
FUNKCJONOWANIE SPORTÓW OBRONNYCH W SZKOLNYM ZWIĄZKU SPORTOWYM 43

1. Krótka charakterystyka SZS, jej rodowód 43

2. Program, formy i metody działania SZS 53

3. Sporty obronne w SZS 62

ROZDZIAŁ III.
PODSTAWY METODOLOGICZNE PRACY 69

1. Cel i zakres badań 69

2. Organizacja i metody badań 71

3. Charakterystyka materiału badawczego 79

ROZDZIAŁ IV.
ANALIZA METOD I FORM WYCHOWANIA PATRIOTYCZNO-OBRONNEGO 83

1. Analiza pedagogiczna podstawowych funkcji SZS 86

a/ Funkcja wychowawcza 86

b/ Funkcja dydaktyczna /szkoleniowa/ 93

c/ Funkcja kulturowa 116

d/ Funkcja popularyzatorska 123

e/ Funkcja organizacyjna 129

ROZDZIAŁ V.

MODEL FUNKCJONOWANIA SYSTEMU SPORTÓW OBRONNYCH W WYCHOWANIU PATRIOTYCZNYM SZS 138

ZAKOŃCZENIE 155

BIBLIOGRAFIA 161

ZAŁĄCZNIKI

W S T Ę P

Myśl o napisaniu niniejszej pracy zrodziła się z chwilą, gdy przekonałem się, że istnieje pewna liczba rozpraw o Szkolnym Związku Sportowym, w których dokonano analizy wielu cząstkowych, a nawet fragmentarycznych uogólnień. Zgromadzona w ten sposób wiedza ma jednak charakter niejednolity, a zarazem bardzo często odbiegający od modelu pogłębionej analizy pedagogicznej. Wielkość poszczególnych opracowań zasadnie przekonuje, że obok problemów często podejmowanych i rozpatrywanych z drobiazgową szczegółowością, istnieją bardzo ważne obszary, które są jednak traktowane w sposób marginalny. Przykładem takiego nieco zaniedbanego obszaru są podstawowe funkcje wychowania patriotycznego przez sporty obronne w Szkolnym Związku Sportowym.

W przypadku wielości zagadnień drobiazgowe i sytuacyjne bogactwo różnych publikacji okazuje się tylko częściowo istotne, a gromadzone informacje nie zawsze wykazują cechy teorii pedagogicznej, mającej niejednokrotnie jednostronną wartość wyjaśniającą, a nawet techniczną /regulacyjno-metodyczną/.

W tej sytuacji niezbędne wydaje się opracowanie ukazujące funkcjonowanie sportów obronnych w Szkolnym Związku Sportowym oraz ich wpływu na wychowanie patriotyczne młodzieży, inspirowane nie tylko potrzebami programowo-organizacyj-

nymi, lecz również refleksją pedagogiczną /zwłaszcza teorią wychowania i nauczania/, a także możliwością podjęcia badań empirycznych.

Poznanie osiągnięć dydaktyczno-wychowawczych SZS implikuje kilka przesłanek metodologicznych ważnych przy weryfikowaniu przyjętych w pracy założeń.

Po pierwsze, analiza rezultatów dydaktyczno-wychowawczych Szkolnego Związku Sportowego wraz z jego ogniwami terenowymi /Zarządy Wojewódzkie SZS/ nie może być podejmowana bez uwzględniania specyfiki terenu /różne regiony kraju/ i lokalnych środowisk. Analizy tego typu nie można sprowadzać tylko do tego, co się dzieje dziś, tu i teraz, ale trzeba je dokonać w szerszym kontekście.

Po wtóre, w rozwoju działalności dydaktyczno-wychowawczej /wychowanie patriotyczne w sportach obronnych/ SZS nie może być pominięte zbliżanie się działalności szkoleniowej /kształcącej/, wychowawczej i organizatorsko-popularyzatorskiej. Fakt owego zbliżania się, a nawet wzajemnego dopełniania tych kierunków działania, traktuje się często jako warunek pracy SZS, jako kryterium wyboru optymalnych działań wszystkich ogniw interesującej nas organizacji, działającej w konkretnym środowisku i z określoną populacją.

Po trzecie, przypuszczam, że obecnie działające ogniwa SZS w zakresie sportów obronnych mogą funkcjonować sprawnie i efektywnie, jeżeli w strukturze swych celów i zadań mają wyraźnie zakreśloną sylwetkę swego wychowanka. Walnie w tym pomaga pedagogika, silnie podbudowana osiągnięciami współczesnej psychologii. Wydaje się zatem, że w każdych warun-

kach, w organizacji SZS także, potrzebne jest humanistyczne działanie zarówno tych, którzy uczą jak i tych, którzy wychowują. Skuteczna technika nauczania stosowana przez nauczyciela-trenera - to nie metoda uniformistyczno-prakseologiczna, lecz indywidualna, nie pozbawiona zarówno pedagogicznego jak i aksjologicznego kontekstu.

Niniejsza praca składa się z pięciu rozdziałów. Rozdział pierwszy ma charakter teoretyczno-metodyczny. Część pierwszą otwiera podrozdział, w którym zakreślono krótki rys historyczny wychowania patriotycznego na przykładzie sportów obronnych. Stanowi on jak gdyby "historyczne" wprowadzenie do aktualnych tendencji praktycznego i edukacyjnego działania Szkolnego Związku Sportowego.

Kolejny podrozdział dotyczy interpretacji współczesnej wykładni wychowania patriotycznego przez sporty obronne młodzieży. Rozważania w nim zawarte są właściwie poszukiwaniem inspiracji aksjologicznej do zrozumienia patriotyzmu i sportów obronnych, a w konsekwencji do ogólnego zakreślenia istoty tego wychowania w Szkolnym Związku Sportowym. Analizy te kierują uwagę na pewne aspekty wiedzy o patriotyźmie, jako jednej z podstawowych przesłanek wychowania przez sporty obronne. Wiedza z tego zakresu, nawet fragmentaryczna, jest szczególnie przydatna dla każdego ucznia reprezentującego barwy SZS.

Ostatni podrozdział porusza problem metodycznych aspektów wychowania patriotyczno-obronnego młodzieży szkolnej. W rozważaniach tych zakładam, że wszelkie zadania, które są realizowane w założonym i dynamicznym procesie dydaktyczno-

wychowawczym SZS powinny zyskać możliwość realizacji przynajmniej w sferze uwarunkowań zależnych od terenowych ogniw SZS, a przede wszystkim szkół. W pracy przyjąłem więc założenie o funkcjonalnej zależności celów, treści i metod działania nauczycieli - trenerów i działaczy SZS. Cele nauczania i wychowania /ich złożoność/ powinny być realizowane przy odpowiednim doborze treści szkolenia, a ponadto z uwzględnieniem różnorodności sytuacji i metod działania dydaktyczno-wychowawczego. Dano temu wyraz zwłaszcza w rozdziale czwartym, a dotyczącym podstawowych funkcji SZS. Poznanie, a następnie opisanie ich możliwe było po zakreśleniu podstawowych problemów badawczych, hipotez i metod badawczych /rozdział III/, ale także po dokonaniu charakterystyki Szkolnego Związku Sportowego i funkcjonowania sportów obronnych, bowiem przeprowadzone badania dotyczą tej właśnie organizacji /rozdział II/.

W rozdziale piątym podsumowano wyniki badań oraz nakreślono model skutecznego działania sportów obronnych w wychowaniu patriotycznym Szkolnego Związku Sportowego.

Pragnę podziękować za wskazówki metodyczne i praktyczne przy pisaniu pracy promotorowi prof. dr. hab. Zdzisławowi Kosyrzowi, jak również mjr. dr. Leszkowi Kanarskiemu za szereg porad teoretycznych i praktycznych.

Niezwykle cenna dla mnie była również pomoc w gromadzeniu materiałów - Kolegów z Ministerstwa Edukacji Narodowej - Departamentu Wychowania Obronnego /obecnie Biura d/s Wychowania Obronnego/, Zarządu Głównego LOK oraz Redakcji "Żołnierza Polskiego" i "Na przełaj" - proszę Ich wszystkich o przyjęcie wyrazów mojej wdzięczności.

ROZDZIAŁ I.
TEORETYCZNE I METODYCZNE PRZESŁANKI WYCHOWANIA PATRIOTYCZNO-OBRONNEGO MŁODZIEŻY W ŚWIETLE LITERATURY

1. Krótki rys historyczny wychowania patriotycznego w Polsce na przykładzie sportów obronnych

Wychowanie patriotyczno-obronne ma wiekowe tradycje i bogatą historię. Jednak nie zawsze problematyka ta była podejmowana zgodnie ze współczesnym punktem widzenia. Na przestrzeni dziejów naszego państwa przeobrażenia gospodarcze i społeczne miały zawsze duży wpływ na sposób i proces kształcenia i wychowania młodego pokolenia.

Problematyka ta daje się także zauważyć na tle dziejów polskiej wojskowości. Za ojca polskiej historiografii wojskowej uważa się Konstantego Górskiego /1826-1898/, autora pionierskich prac z historii piechoty, jazdy i artylerii polskiej. Tematyką tą zajmowali się również Tadeusz Korzon /1839-1918/, Marian Kukiel /1835-1873/ i Wacław Tokarz /1873-1939/.

W pracach tych uczonych pojawiają się takie terminy jak: wojna obronna czy przysposobienie wojskowe i obronne, natomiast pojęcie wychowanie patriotyczno-obronne pojawiło się w okresie późniejszym.

Słowa obrona, bronić powstały kiedy pojawiły się wyrażenia: walka, bój, walczyć. Należą one do najstarszych określeń, jakie ludzkość sformułowała. Dotyczą zarówno jednostek,

jak i grup społecznych - narodów i państw.

W Polsce, według "Kroniki" Jana Długosza, pierwsze turnieje rycerskie, które w pewnym sensie możemy zaliczyć do sportów obronnych, odbywały się na dworze Bolesława Chrobrego podczas jego zaślubin z Judytą w 984 r.

W ustroju feudalnym wychowanie rycerskie sprowadzało się do przestrzegania tzw. siedmiu cnót rycerskich[1/]. W systemie tego wychowania można już było dostrzec pewne elementy wychowania patriotycznego. Nie bez znaczenia był fakt, że państwo polskie od początku swego istnienia prowadziło liczne, ciężkie wojny z feudałami niemieckimi, z Zakonem Krzyżackim i częstymi najazdami Tatarów[2/]. Dlatego takie wartości, jak: umiłowanie wolności, powinność rycerska, miłość do ziemi ojczystej, konieczność ponoszenia ofiary w jej obronie - zajmowały ważne miejsce w wychowaniu młodzieży.

Ówczesne poglądy na powyższe problemy przedstawiali kronikarze w formie przemówień książąt i królów, które były wygłaszane do rycerzy przed bitwą. Podkreślano w nich niebezpieczeństwo grożące ojczyźnie, odwoływano się do przodków oraz do zwycięstw w minionych bojach o wolność kraju[3/].

Kronikarz Gall Anonim przytacza następujące słowa Bolesława Krzywoustego skierowane do rycerzy przed bitwą pod

---

1/ J.Karwin, Z dziejów wychowania wojskowego w Polsce, MON, Warszawa, 1965.

2/ J.Bogusz, Z.Kosyrz, Kształtowanie postaw patriotyczno-obronnych młodzieży, WP, Warszawa, 1979.

3/ J.Karwin, Z dziejów wychowania..., op.cit., t.I, s.34-40.

Głogowem: "O nieustraszeni żołnierze, utrudzeni w wielu wojnach i wielu wyprawach ze mną, bądźcie też teraz przygotowani ze mną albo zginąć za wolność Polski, albo życiem dalej jej służyć"[4/].

Nieugięta wola walki w obronie niepodległości Polski znajduje wyraz w oświadczeniu Bolesława Krzywoustego skierowanym do rycerza niemieckiego Henryka V: "Wolę w tej chwili stracić królestwo Polski, broniąc jego wolności, niż na zawsze je w spokoju zachować w hańbie poddaństwa"[5/].

W okresie panowania Kazimierza Wielkiego i Władysława Jagiełły daje się zauważyć rozwój turniejów rycerskich. Polscy rycerze odnoszą wiele sukcesów w pojedynkach zagranicznych, kształtują się cechy narodowej dumy i patriotyzmu.

W kształtowaniu postaw patriotycznych rycerstwa polskiego wielką rolę odgrywały pieśni bojowe, a także chorągwie, proporce, znaki i zawołania.

Patriotyczne wychowanie młodzieży miało na celu wzmocnienie siły bojowej rycerstwa oraz dążenie do ukształtowania - za pomocą siły zbrojnej - trwałych granic państwa polskiego. Znajdowało to wyraz w licznych walkach na Śląsku i Pomorzu[6/].

Walka o jedność narodową łączona była z doskonaleniem umiejętności obronnych za pomocą współzawodnictwa w walce

---

4/ Gall Anonim, Kronika Polska, Kraków, 1923.

5/ Tamże.

6/ Ł.Kurdybacha, Historia Wychowania, Warszawa, 1962, s. 42-44.

szlachetnej. Tę ideę kultywowały w średniowieczu "Bractwa Kurkowe" działające w środowisku mieszczańskim, poprzez organizowanie różnego rodzaju zawody strzeleckie, takie jak: kusza, łuk, broń palna. Szczególnie aktywne było mieszczaństwo w Świdnicy /1253 r./ oraz w Poznaniu /1256 r./.

Okres Odrodzenia przyniósł ze sobą wiele treści humanistycznych oraz żywe kontakty z myślą pedagogiczną Zachodu. Udział szlachty we współtworzeniu Rzeczypospolitej stworzył w Polsce korzystne warunki do rozwoju patriotyzmu wśród młodzieży.

Ożywienie życia społecznego wiązało się m.in. z umacnianiem pozycji ekonomicznej i prawnopaństwowej szlachty. Odbywało się to zarówno kosztem władzy królewskiej, jak i praw mieszczan oraz wolności chłopów.

Wspólne interesy u szlachty pobudziły poczucie więzi grupowej o narodowym zabarwieniu. Wzrastająca pozycja społeczna wielkich właścicieli folwarków ukształtowała swoiste obyczaje i normy życia szlacheckiego.

W okresie Odrodzenia nasi najwybitniejsi pisarze i politycy piętnowali ówczesne postawy konsumpcyjne i nawoływali do czynnego udziału w sprawach publicznych, czy to poprzez angażowanie się w rycerskie rzemiosło, czy też współdziałanie w życiu społecznym kraju. Andrzej Frycz Modrzewski w rozważaniach w pracy pt. "O poprawie Rzeczypospolitej" nawołuje do podniesienia poziomu oświaty, aby wychować młodzież na ludzi mądrych, godnych uznania, którzy będą dobrze przygotowani do mądrego rządzenia krajem. Modrzewski własnym życiem dawał przykład postawy obywatelskiej propagując ideę równości

wszystkich stanów wobec prawa, broniąc chłopów przed wzmagającym się wyzyskiem pańszczyźnianym itd. Andrzej Frycz Modrzewski uważał, iż wyższość szlachty jej postawa obywatelska winny wyrażać się w opiekuńczym stosunku wobec innych stanów[7].

Ideę wychowania młodzieży w duchu patriotyzmu podejmował wielki hetman koronny Jan Zamoyski. Założył on szkołę, tzw. Akademię Zamoyską, która miała na celu wychowanie obywatelskie młodzieży.

Zarówno Modrzewski, jak i Zamoyski byli zdania, że dobrym obywatelem może być człowiek, który jest nie tylko religijny i przestrzega dobrych obyczajów, ale który posiada także dużą wiedzę zwłaszcza w zakresie prawa i polityki, jest sprawny fizycznie i zaangażowany w pracy na dobro ojczyzny.

Okres Odrodzenia sprzyja zatem formowaniu się ideału szlachcica-Polaka, który charakteryzuje się umiejętnością gospodarowania, sprawnością w rzemiośle rycerskim, gotowością do obrony Ojczyzny, biegłością w prawie oraz znajomością dziejów Ojczyzny[8].

Pierwsza połowa XVIII wieku to okres bardzo dla Polski niekorzystny. Oligarchia magnacka i rozwój anarchii w kraju, zacofanie gospodarcze, słabość polityczna - zmuszały myślicieli i reformatorów do formułowania projektów i czynienia prób zmierzających do naprawy Rzeczypospolitej.

7/ A.F.Modrzewski, O poprawie Rzeczypospolitej, Warszawa, 1953, s.175-177.

8/ Tamże.

Radykalną reformę szkolnictwa, uwzględniającą żywotne interesy państwa, podejmuje Stanisław Konarski[9]. Stworzył on Collegium Nobilium, zreorganizował szkolnictwo Pijarów, sformułował ideał Polaka patrioty. Konarski uważał, że pochodzenie nie może być powodem do wynoszenia się nad innymi. Według niego: "Prawdziwe szlachectwo polega na cnocie i jest bodźcem do cnoty". Miał świadomość, że absolwenci nowo powstałych szkół będą w przyszłości wywierać poważny wpływ na losy Ojczyzny.

"Rzeczpospolita będzie taka - przekonywał Stanisław Konarski - jakie będą nasze dzieci, które ujmą w swoje ręce jej sprawy"[10]. Uczył, iż od wczesnej młodości należy wychowywać dziecko na uczciwego i dobrego obywatela. Konarski zalecał m.in. rozwijanie takich cnót, jak: serdeczność wobec poddanych, gotowość i chęć wypełniania obowiązków wobec Ojczyzny.

W 1765 roku Stanisław August Poniatowski powołał w Warszawie pierwszą w Polsce uczelnię wojskową - Szkołę Rycerską. Przygotowywała ona młodzież szlachecką do służby wojskowej dając jednocześnie wiedzę ogólną niezbędną do pełnienia stanowisk publicznych[11].

9/ S.Konarski, Pisma pedagogiczne, Wrocław-Kraków, 1959, s.423-463.

10/ Tamże, s.423.

11/ J.Cytowski, Tradycje wychowania patriotyczno-obronnego młodzieży w Polsce, w: Zeszyty Naukowe, WAP, nr 116, Warszawa, 1983.

Naczelnym ideałem wychowawczym w Szkole Rycerskiej była nieskazitelna, wzniosła moralność, poczucie honoru i gorąca miłość do Ojczyzny. Poparte to było jednocześnie kształceniem umiejętności sprawnościowo-fizycznych.

Zdawano sobie wówczas sprawę, że przyczyną upadku państwa była ciemnota, zabobon, brak świadomości politycznej i wrażliwości społecznej wśród szlachty. Dlatego też zdawano sobie sprawę z tego, że tak należy wychować młodzież, aby mogła ona wziąć ciężar odrodzenia kraju na swoje barki. Szczególną uwagę w procesie wychowania zwracano na to, aby kadetom zaszczepiać takie cechy moralne, jak: patriotyzm, honor, męstwo, pracowitość, poczucie sprawiedliwości, szacunek dla człowieka. Starano się przede wszystkim kształtować u młodzieży rozumny patriotyzm i krytyczną postawę wobec niedostatków ustroju politycznego i społecznego ówczesnej Polski.

Ze Szkoły Rycerskiej wyszli tacy przedstawiciele, kreatorzy nowej postępowej rzeczywistości, jak: Tadeusz Kościuszko, Jakub Jasiński, Julian Ursyn Niemcewicz, Józef Sowiński, Karol Kniaziewicz i wielu innych[12/].

W wychowaniu patriotyczno-wojskowym oraz sprawnościowym młodzieży dużą rolę odgrywało powołane 14 października 1773 r. pierwsze w Polsce i w Europie Ministerstwo Oświaty - Komisja Edukacji Narodowej. Coraz większe zainteresowanie patriotycznym, obronnym i fizycznym wychowaniem wynikało, z jednej strony z pedagogicznych idei Oświecenia, z drugiej zaś - ze sła-

---

12/ Tamże, s.24.

bości sił zbrojnych Rzeczypospolitej i tragedii, jaką był pierwszy rozbiór Polski. Wielu aktywnych działaczy KEN formułuje program "względem poprawy nauki i obywatelskiej edukacji młodzieży", który proponuje wszechstronne przygotowanie się do obrony kraju[13/].

Wprowadzenie kształcenia patriotyczno-wojskowego do programów nauczania miało na celu podniesienie ogólnej sprawności młodzieży oraz wzmocnienie siły obronnej Polski.

Szczególne znaczenie w przygotowaniu młodego pokolenia do udziału w życiu kraju i jego obronie widział Hugo Kołłątaj[14/]. W swoich pracach wszechstronnie uzasadniał pogląd, iż wychowanie patriotyczno-wojskowe młodzieży szkolnej, jako doniosły czynnik wychowania obywatelskiego, jest równocześnie istotnym elementem wzmacniania obronności kraju.

Ścisłego łączenia edukacji obywatelskiej z wychowaniem wojskowym domagał się również Stanisław Staszic. W wychowaniu młodzieży szczególną wagę przywiązywał do kształcenia patriotyzmu, aby ogarnąć nim cały naród[15/]. Rozpatrując wychowanie wojskowe łącznie z wychowaniem fizycznym i obywatelskim Staszic wyrażał pogląd, iż nie tylko do szlachty powinien należeć zaszczytny obowiązek obrony kraju, ale musi on być również udziałem wszystkich wolnych obywateli.

13/J.Bogusz, Z.Kosyrz, Kształtowanie..., op.cit., s.12.

14/ K.Bartnicka, Wychowanie patriotyczne w szkołach Komisji Edukacji Narodowej, Warszawa, 1973, s.151-258.

15/ Tamże.

Wychowania patriotyczno-wojskowego całego narodu domagał się także Tadeusz Kościuszko, traktując wychowanie jako sposób rozwijania świadomości narodowej. Uczył, że pojęcie "Ojczyzna" stanowi określoną wartość i jest konkretnym czynnikiem wychowawczym. Kościuszko mówił: "Należy wzbudzać potrzebę miłości kraju w tych, którzy dotąd nie wiedzieli nawet, że Ojczyznę mają". Do programu wychowania patriotyczno-wojskowego wniósł Kościuszko wiele elementów nowatorskich, a w szczególności z zakresu poprawy sprawności i męstwa narodu. Za sprawę bardzo istotną uważał pielęgnowanie i wzbogacanie postępowych tradycji narodowych[16/].

W okresie niepodległościowym zauważamy dalszą popularyzację turniejów rycerskich, wzbogacanych o nowe konkurencje sprawnościowe i zręcznościowe. Młodzi adepci tej sztuki podczas zawodów wyzwalali wszelkie walory waleczności, uporu, godności osobistej i męstwa. Ostatnie turnieje w Polsce niepodległej zorganizował Stanisław August Poniatowski z okazji odsłonięcia pomnika Jana III Sobieskiego w Łazienkach w 1788 roku.

Działały także wspomniane wcześniej "Bractwa Kurkowe" /Kraków, Lwów/, które kontynuowały tradycje strzeleckie i wciągały szerokie rzesze młodzieży do aktywnego uczestnictwa.

16/ J.Karwin, Z dziejów wychowania wojskowego, Warszawa, 1965, t. I, II, passim.

Upadek państwa polskiego w 1795 roku nie zniweczył wieloletniej pracy nad budzeniem świadomości patriotycznej oraz kształtowaniu cech sprawnościowo-obronnych młodzieży. W trudnych warunkach rozbiorowych aktywna działalność wybitnych Polaków w tym zakresie, a także rewolucyjne tradycje powstania narodowego, bardzo silnie oddziaływały na pokolenia młodych Polaków[17/].

Mimo wielu różnych tendencji i walk wewnętrznych, w wychowaniu patriotyczno-wojskowym, zwłaszcza w Księstwie Warszawskim, nawiązywano do postępowych tradycji, kontynuowano i rozwijano te zasady wychowania, które zapoczątkowane były w Legionach Polskich w 1794 roku.

Przewodnia idea: żołnierz obywatelem i obrońcą kraju, stanowiła podstawę zasad wychowawczych w tym okresie. Wychowanie młodzieży w Księstwie Warszawskim przepojone było duchem patriotycznym. Starano się nawiązywać do postępowych tradycji oręża polskiego oraz pobudzać i rozwijać godność osobistą i poczucie honoru narodowego.

Aby nie dopuścić do osłabienia wyzwoleńczych dążeń narodu polskiego do odzyskania niepodległości, siły postępowe zaczęły tworzyć w kraju i na emigracji liczne organizacje, których zadaniem było kształtowanie patriotycznych postaw i narodowowyzwoleńczych motywacji i walki z zaborcą.

17/ J.Bogusz, Z. Kosyrz, Kształtowanie..., op.cit., s.16; zob. także J.Cytowski, Wychowanie wojskowe w Polsce w XVIII wieku, Warszawa, 1975, s.339-361.

Rozwijający się ruch patriotyczny ogarniał coraz szersze kręgi młodzieży akademickiej i wojskowej, która pierwsza dała sygnał do powstania, w nocy 29 listopada 1830 roku.

Nie zanikają tradycje sportów sprawnościowo-obronnych. W 1839 roku powstają towarzystwa sportowe, kluby jeździeckie, których głównym zadaniem jest utrzymanie wśród młodzieży kondycji fizycznej, sprawności ogólnej oraz zdyscyplinowania tak potrzebnego w tym trudnym okresie. W 1841 roku w Warszawie tworzy się Towarzystwo Wyścigów Konnych grupujące młodzież i dorosłych uprawiających woltyżerkę połączoną z elementami samoobrony.

W 1867 roku założono Towarzystwo Gimnastyczne "Sokół", które zrzeszało młodzież szkolną, prowadząc szeroką działalność z zakresu wychowania fizycznego i patriotycznego.

W 1910 roku powstaje legalnie na terenie zaboru austriackiego, Towarzystwo "Strzelec". W zaborze rosyjskim i pruskim działalność tego Towarzystwa miała charakter konspiracyjny. Przygotowywano tu młodzież do walki z zaborcami.

Wielką rolę w podnoszeniu ducha bojowego powstańców odegrała w tym okresie prasa i literatura, wywierająca ogromny wpływ na rozbudzenie uczuć patriotycznych. Powstańcy szli do walki z romantycznymi hasłami i poezją na ustach. Celem walki było odzyskanie niepodległości i wolność Ojczyzny. Wychowanie młodzieży na najlepszych tradycjach państwa polskiego sprzyjało kształtowaniu patriotycznych postaw i dumy narodowej, zachęcało do walki oraz umacniało wiarę we własne siły i możliwości osiągnięcia zwycięstwa w narodowowyzwoleń-

czych zmaganiach[18/].

Ukazują się również czasopisma sportowe /"Cyklista", "Wioślarz"/, które zawierają problematykę dotyczącą przysposobienia sportowego i turystyki, oraz zagadnień związanych z obronnością kraju i walką z zaborami, którzy chcą unicestwić naród polski.

Pierwsza wojna światowa, jej przebieg i konsekwencje, ugruntowała przekonanie o konieczności szeroko rozumianego wychowania patriotycznego i obronnego. Dlatego też po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku siły postępowe i patriotyczne przystąpiły z wielkiem zapałem i entuzjazmem do organizowania kształcenia młodzieży w duchu tak rozumianego patriotyzmu. Wprowadzono także wiele postępowych zmian w związku z realizacją ustawy o Naczelnej Radzie Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego[19/].

W 1919 roku Ogólnopolski Zjazd Nauczycielstwa uznaje równorzędność wychowania fizycznego i umysłowego. W 1921 roku w Poznaniu powstaje Centralna Wojskowa Szkoła Gimnastyki i Sportów na czele której staje komendant Władysław Sikorski, z ciekawym i postępowym programem szkoleniowym i wychowawczym, cieszącym się wśród studentów ogromnym uznaniem i popularnością.

18/ J.Bogusz, Z.Kosyrz, Kształtowanie..., op.cit., s.18.

19/ J.Cytowski, Tradycje wychowania..., op.cit., s.27.

W dążeniu do wychowania Polaka - patrioty, gotowego i umiejącego walczyć w obronie swego narodu i państwa, szczególną aktywność rozwinięto w 1927 roku, z inicjatywy Ministerstwa Spraw Wojskowych powstaje Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego oraz Radę Naukowa Wychowania Fizycznego, a także wojewódzkie i powiatowe komitety, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego[20/]. Powołanie tych instytucji miało na celu wychowanie młodzieży w duchu patriotyzmu, gotowego do walki w obronie swego narodu i państwa i ideałów wolności.

Kształtowanie uczuć patriotycznych, żołnierskiego hartu oraz umiejętności obronnych realizowano poprzez ścisłą integrację zabiegów dydaktyczno-wychowawczych szkoły, związków studenckich, Związku Harcerstwa Polskiego i Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego "Sokół". Młodzież objęta przysposobieniem wojskowym, ucząca się w szkołach średnich zawodowych i rzemieślniczych, przechodziła dwustopniowe szkolenie organizowane w szkolnych hufcach pracy i na obozach letnich. W programie uwzględniono również przysposobienie sportowo-obronne, organizując szereg zawodów: strzeleckich, marszobiegów, sprawnościowo-terenowych i testowych.

Kuźnią talentów sportowych /w tym w sportach obronnych/ stał się utworzony w 1929 roku Centralny Instytut Wychowania Fizycznego /obecna Akademia Wychowania Fizycznego im. Józefa Piłsudskiego/. Zajęcia sportowe na uczelni i ich charakter ściśle były związane z przysposobieniem obronnym.

20/ J.Cytowski, Tradycje wychowania..., op.cit., s.27.

W takim stanie zastaje nas agresja hitlerowskich Niemiec w 1939 roku. Wychowanie młodzieży w okresie międzywojennym znalazło swoje odbicie w tym tragicznym dla kraju momencie, walce z okupantem. Umiejętności, jakie młodzież wyniosła ze szkół i uczelni oraz wychowanie w duchu patriotyzmu, przyczyniły się do prowadzenia przez cały czas okupacji konspiracyjnej walki i ruchu oporu przeciwko okupantowi.

Wiele oddziałów partyzanckich otrzymało imię sławnych Polaków, co zachęcało żołnierzy do czynów bojowych i budziło w nich uczucie patriotyczne[21/].

Naród polski po trudnych latach doświadczeń okupacji hitlerowskiej, nawiązując do patriotycznych tradycji narodowych, przystąpił tuż po wojnie do tworzenia wielopłaszczyznowego systemu wychowania patriotycznego młodzieży.

Jedną z dziedzin stał się sport, a w szczególności sport masowy, a także sporty obronne dostępne dla ogółu młodzieży.

Powołany przy Ministerstwie Obrony Narodowej w 1946 roku Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Obronnego powołuje w szkołach, zakładach pracy i w środowiskach wiejskich hufce przysposobienia obronnego.

Realizacja Ustawy Sejmowej z 25 lutego 1948 roku o powszechnym obowiązku przysposobienia zawodowego, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego przyczyniła się do wychowania patriotyczno-obronnego młodzieży. Natomiast powołana Powszechna Organizacja "Służba Polsce" przy współudzia-

---

21/ Encyklopedia II wojny światowej, Warszawa, 1975, s. 12-17.

le władz szkolnych ujęła w ramy organizacyjne kulturę fizyczną i różne sporty[22]. Uchwałą Prezydium Rządu z 1 marca 1952 roku przysposobienie wojskowe staje się obowiązkowym przedmiotem nauczania w szkołach średnich[23]. W 1967 roku przyjęto nazwę przysposobienie obronne, poszerzając tematykę i zakres tego przedmiotu.

W latach sześćdziesiątych następuje dynamiczny rozwój sportów obronnych, stanowiących jedną z form wychowania patriotyczno-obronnego młodzieży. W wyniku wieloletnich doświadczeń wypracowano nowe programy masowych imprez sportowo-obronnych.

Organizowane są letnie /"Kościuszkowskie"/ i zimowe /"Walterowskie"/ zawody w różnych dyscyplinach specjalistycznych z punktu widzenia potrzeb obronności kraju.

Z inicjatywy Związku Harcerstwa Polskiego ustanowiona została Młodzieżowa Odznaka Sprawności Obronnej, której uprawnienia nadawała Liga Obrony Kraju.

W latach siedemdziesiątych imprezy sportowo-obronne wchodzą na stałe do kalendarza imprez międzynarodowych. Problematyka ta o szerokim zabarwieniu patriotycznym znajduje miejsce w Międzynarodowych Zawodach Sportów Obronnych pn. "Braterstwo i Przyjaźń".

Do procesu wychowania patriotyczno-obronnego włączają się inne organizacje: PCK, OHP oraz SZS.

22/ Mała Encyklopedia Wojskowa, t.II, Warszawa, 1970, s.52-56.

23/ Tamże, s.814.

Szkolny Związek Sportowy wspólnie z ówczesnym Ministerstwem Oświaty i Wychowania - Departamentem Wychowania Obronnego oraz Redakcją "Żołnierza Polskiego" organizują dla młodzieży szkół podstawowych i ponadpodstawowych masowe zawody sportowo-obronne pod nazwą "Sprawni jak żołnierze". Jednocześnie organizowane są imprezy typu "Srebrne Muszkiety" /strzeleckie/ oraz manewry techniczno-obronne /ZHP/.

Każde z tych przedsięwzięć miało na celu wychowanie patriotyczno-obronne wspierane umiejętnościami sprawności fizycznej, wolą walki i współzawodnictwem sportowym.

Ten krótki rys historyczny wychowania patriotyczno-obronnego w Polsce z uwzględnieniem sportów obronnych jako jednego z jego elementów wskazuje, że na przestrzeni wieków dominowały w edukacji młodego pokolenia wartości takie, jak: patriotyzm, walka o wolność, obronność, sprawność, męstwo, odwaga. Siła ich wychowawczego oddziaływania była uzależniona od sytuacji, w jakiej znajdowała się nasza Ojczyzna.

Cechy te powinny być stałym elementem wychowania również współczesnej młodzieży, która powinna mieć poczucie odpowiedzialności za losy ojczystego kraju, za jego dobre imię dziś i w przyszłości.

2. Wychowanie patriotyczne poprzez sporty obronne w dzisiejszej rzeczywistości

a/ Rozważania wstępne

Przemiany zachodzące w ostatnim czasie zarówno w skali globalnej, jak i w naszym życiu społecznym wskazują na potrzebę właściwego dostrzegania tego, co wyrażają lub powinny wyrażać takie pojęcia, jak: patriotyzm, wychowanie fizyczne, sporty obronne. Za podejmowaniem tej problematyki przemawiają zarówno względy społeczne, jak i teoriopoznawcze, gdyż konwencjonalna myśl nie zawsze nadąża za zmieniającą się rzeczywistością.

Przedmiotem moich rozważań będą zagadnienia współzależności między patriotyzmem a sportami obronnymi oraz ewentualnym wpływem tych wartości na kształt współczesnej świadomości społecznej. Właściwa ich interpretacja pozwoli lepiej zrozumieć istotę i treść tego, co wyrażają lub powinny wyrażać patriotyzm i sporty obronne. Łączne ujmowanie tej problematyki pozwoli jaśniej określić "tereny" wpływu sportów obronnych na osobowość wychowanka, a zwłaszcza na jego postawy patriotyczne.

Niełatwo dziś organizować i realizować wychowanie patriotyczne przez sport. Źródła tego stanu są złożone, wykra-

czające daleko poza kompetencje pojedynczych osób, instytucji czy organizacji. Nie ma także jednolitych poglądów w tym przedmiocie w rozważaniach teoretycznych. Na ową rozbieżność wpływa wiele uwarunkowań i czynników.

Nas najbardziej interesują te, które pozwolą lepiej i głębiej wniknąć w istotę omawianej kwestii, a więc ukazanie współzależności między patriotyzmem a sportami obronnymi na tle ujęć analiz semantycznych, merytorycznych, metodologicznych i metodycznych. ze względów metodycznych ograniczę się tylko do niektórych aspektów tej problematyki. Na wstępie można stwierdzić, iż omawiane tu zagadnienia nie mają charakteru statystycznego. Trzeba je więc rozpatrywać na tle uwarunkowań historycznych, a więc wyjaśnić zgodnie z zasadą historyzmu, uwarunkowań kulturowych oraz międzynarodowych.

b/ Przedmiot wychowania patriotycznego

Patriotyzm może być ujmowany w kilku aspektach: po pierwsze, jako historycznie określone zjawisko społeczne; po drugie, jako specyficzna wartość moralna i społeczna; po trzecie, patriotyzm można ujmować także w kategoriach postaw psychospołecznych[1/].

Takie ujęcie pozwala wyłonić wszystkie możliwe przesłanki powstania i rozwoju patriotyzmu.

Nas interesuje głównie przedmiot wychowania patriotycznego oraz kształtowanie postaw patriotycznych. Przedmiotem

---

1/ Zob. Z.Kosyrz, Wychowanie patriotyczne młodzieży akademickiej, Warszawa, PWN, 1985.

wychowania patriotycznego jest kształtowanie takich postaw człowieka, które określają jego myślenie i działanie w duchu patriotyzmu. Zatem postawą patriotyczną będzie taka postawa społeczna, która wyraża czynne i twórcze zaangażowanie we wszystkie sprawy narodu i państwa, konstruktywne działanie dla jego dobra w różnych sytuacjach życia zbiorowego i jednostkowego.

c/ Świadomość społeczna warunkiem wychowania patriotycznego

Nie precyzując istoty świadomości społecznej, jest to bowiem pojęcie wieloznaczne, terminem "świadomość społeczna" będziemy posługiwali się w węższym znaczeniu. Przyjęte tu założenie ułatwia rozumienie tych form świadomości społecznej, które najpełniej odzwierciedlają bogactwo i różnorodność rzeczywistości, z którą stykają się ludzie w swojej działalności społecznej, produkcyjnej, dydaktyczno-wychowawczej, rekreacyjno-sportowej, turystycznej itp. Trzeba pamiętać o tym, że świadomość społeczna nigdy nie była i nie jest prostym następstwem dokonujących się przemian ekonomicznych, moralnych, kulturowych czy obyczajowych.

Świadomość społeczną będziemy identyfikować z określonymi treściami uogólnionej rzeczywistości. Do najbardziej charakterystycznych form świadomości społecznej najczęściej zalicza się: świadomość historyczną, państwową, narodową i patriotyczną[2/].

2/ Zob. Z.Kosyrz, Wychowanie patriotyczne młodzieży akademickiej, Warszawa, PWN, 1985.

Świadomość historyczna

Spełnia ona szczególną rolę w strukturze świadomości społecznej, gdyż łączy subiektywną i obiektywną stronę procesu historycznego, odwołuje się do wiedzy historycznej, poszerza naszą orientację o warunkach działania i ukazuje pole alternatywnych działań, kierunkowych i perspektywicznych. Poprzez historię traktowaną jako "wieczny powrót czasu" łatwiej odtwarzamy "korzenie" interesującej nas problematyki. Wiedza o warunkach każdego działania bez "podbudowy" historycznej utrudnia, a w pewnych okolicznościach nawet uniemożliwia skuteczne działanie wychowawcze, w tym również sportowo-obronne. Historia jako linearny ciąg zdarzeń została wciągnięta do struktur ludzkiego myślenia.

Świadomość państwowa i narodowa

Pojęcia te są interpretowane w sposób wieloraki. Najczęściej przyjmuje się, iż proces powstawania narodu jest, historycznie biorąc, wtórny w stosunku do powstawania państwa. Funkcje każdego państwa sprowadzają się do tego, aby strzec wspólnego terytorium, przekazywać kolejnym pokoleniom dziedzictwo historyczne.

Wskazując na doniosłą rolę państwa nie można negować wartości i roli idei narodowej. Jest ona zawsze żywa, określa bowiem znaczne obszary wysiłków społecznych związanych z reformowaniem systemu społecznego i gospodarczego. Dlatego zabieganie o zgodność świadomości państwowej i narodowej, choć trudne i złożone, jest historyczną koniecznością.

W skład świadomości narodowej i państwowej wchodzą: wiedza o rzeczywistości przeszłej i teraźniejszej oraz system wartości. Dlatego zasadne są postulaty badanej młodzieży[3/], która domaga się aby w programach edukacji narodowej szerzej ukazywać ogólnonarodowe znaczenie i funkcje państwa w stosunku do narodu. Postulowano tam również, aby stale i systematycznie kształtować świadomość roli własnego państwa jako istotnego czynnika umożliwiającego przetrwanie narodu.

Świadomość patriotyczno-obronna

Świadomość patriotyczno-obronna dotyczy rozumienia i społecznego akceptowania roli struktur, instytucji i przygotowania obronnego na wypadek zagrożenia państwa i narodu. Ten rodzaj świadomości jest historycznym produktem rozwoju narodu, funkcją dobrze zorganizowanego i sprawnie działającego państwa.

Zdolność do uogólnień doświadczenia odnoszącego się do obrony jednostki i narodu była i jest niezbędnym elementem świadomości społecznej. Pojawienie się w życiu człowieka potrzeby obrony interesu zbiorowego stanowiło instrument wzmocnienia bezpieczeństwa państwa i narodu. Konieczność tego typu współdziałania kształtowała świadomość patriotyczno-obronną.

Dostrzegając współzależność postaw patriotycznych i obronnych nie zawsze potrafimy ją właściwie interpretować. Nie

---

3/ Zob. J.Bogusz /red./, Świadomość społeczna młodzieży u progu lat dziewięćdziesiątych, Warszawa, 1991.

każdy bowiem, kto deklaruje postawę patriotyczną, przejawia rzeczywistą gotowość do działań obronnych. Dlatego przyjmujemy, iż wzorzec tożsamości patriotyczno-obronnej powinien uwzględniać obok miłości Ojczyzny, przywiązanie do kultury i języka narodowego, zdolność do myślenia o sprawach obronności, gotowość i możliwość uczestniczenia w niej każdego obywatela. W tak pojmowanej świadomości patriotyczno-obronnej zawierać się powinna wiedza patriotyczno-obronna, znajomość doktryny obronnej, zainteresowanie nią, właściwa ocena zjawisk i procesów patriotyczno-obronnych, rozumienie współczesnego patriotyzmu, akceptowanie obowiązujących w kraju wzorów zachowań patriotyczno-obronnych - w tym również uczestnictwo między innymi w sportach obronnych; emocjonalna strona działania patriotyczno-obronnego; zainteresowanie służbą wojskową itd.

Stan świadomości patriotyczno-obronnej zdeterminowany bywa również miejscem wyznaczonym do obronności państwa i narodu, stosunkiem społeczeństwa, w tym także młodzieży, do instytucji patriotyczno-obronnych.

Z prac badawczych i analiz wynika, że każda z form świadomości /historyczna, państwowa i narodowa, patriotyczno-obronna/ powinna być ujmowana w wzajemnej współzależności. Relacje, jakie występują między nimi, nie mają charakteru powiązań prostych, statystycznie istotnych. Trudno jednocześnie stwierdzić, jaką spełniają one moc regulacyjną czy osobotwórczą. Różne są ich uwarunkowania /zewnętrzne i wewnętrzne/. Najistotniejszą rolę spełniają kryteria wartości, innym ukła-

dem odniesienia może być potoczna świadomość społeczna, a innymi świadomość wynikająca z przekonań patriotycznych, obronnych, państwowych i narodowych.

d/ Istota i sens sportów obronnych

Rozpatrując istotę sportów obronnych należy sięgnąć do źródeł teorii kultury fizycznej. Kultura fizyczna stanowi część składową kultury społeczeństwa, obejmuje jego wszystkie wartości i działania związane z dbałością o zdrowie, budowę i postawę ciała, rozwój fizyczny człowieka, kształtowanie i doskonalenie jego ruchowych uzdolnień i wydolności fizycznej. Stanowi ona także o systemie zachowań i potrzebach indywidualnych oraz społecznych.

W ujęciu humanistycznym, według W.Lipońskiego[4/], "kultura fizyczna to całokształt środków metod i idei zmierzających do doskonalenia i pielęgnacji ciała jednostki ludzkiej lub całych społeczeństw". Kulturę fizyczną tworzą: wychowanie fizyczne, sport, rekreacja fizyczna i rehabilitacja ruchowa[5/] /.../ na kulturę fizyczną składają się: profesjonalny sport, wychowanie fizyczne, turystyka, higiena, metodyka i dydaktyka[6/].

4/ W.Lipoński, Humanistyczna Encyklopedia Sportu, Warszawa, 1987, Sport i Turystyka.

5/ Z.Krawczyk, Filozofia i socjologia kultury fizycznej, wybór tekstów, Warszawa, 1974.

6/ W.Lipoński, Humanistyczna..., op.cit.

W przypadku sportów obronnych ich usytuowanie znajduje swoje miejsce w sporcie, jednym z elementów kultury fizycznej.

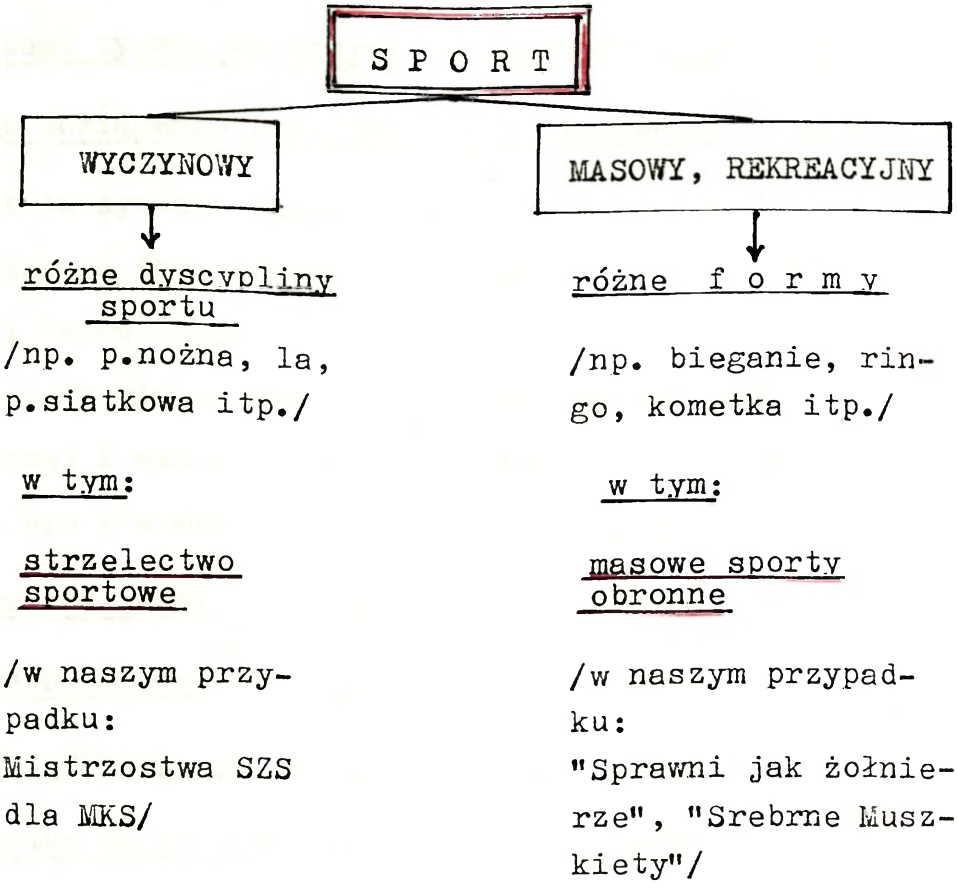
Szerokie pojęcie terminu "sport" określa świadomą, dobrowolną działalność człowieka podejmowaną głównie dla zaspokajania potrzeb zabawy, walki, a także systematycznego rozwoju cech fizycznych, umysłowych i wolicjonalnych[7/].

Uzupełniając tę definicję można powiedzieć, że sport to świadoma aktywność człowieka, której istotę stanowią: indywidualne bądź zespołowe współzawodnictwo ludzi w pokonaniu czasu, przestrzeni, przeszkód naturalnych lub sztucznych oraz przeciwnika. Przez sport następuje również doskonalenie takich walorów fizycznych, jak: siła, szybkość, skoczność, wytrzymałość, zręczność i precyzja działania, równolegle do doskonalenia sił psychicznych, woli i charakteru, zasad moralnych i umiejętności taktyczno-koncepcyjnych. Obowiązuje tu zasada dobrowolności uczestnictwa oraz podporządkowanie się regułom gry. Sporty obronne są jedną z dziedzin sportu obok innych rodzajów dyscyplin.

Poniższy schemat obrazuje usytuowanie sportów obron-

7/ Mała Encyklopedia Sportu, Warszawa, Sport i Turystyka, 1986, s.439.

nych w hierarchii dyscyplin sportowych:

Jak wynika z powyższego schematu, sporty obronne są dyscypliną sportową, tkwiącą w obydwu podsystemach, a więc stanowią pomost między masową rekreacją a wyczynem.

Rozważania o kulturze fizycznej, jej rodzajach i odmianach pozwalają na zdefiniowanie pojęcia sportów obronnych, ich charakterystykę i funkcjonalność.

Różnorodność dyscyplin sportowych, które są elementami sportów obronnych /biegi, skoki, rzuty, strzelanie/ skłaniają do stwierdzenia, że pod pojęciem sportów obronnych należy

rozumieć działania łączące w harmonijny sposób elementy ogólnorozwojowe i niektóre elementy sportów klasycznych, z elementami typowo obronnymi, wojskowymi - przy zachowaniu płynnego powiązania poszczególnych składników w dynamiczną całość. Jest to synteza układów poszczególnych konkurencji, w których występują trzy równoległe pierwiastki: ogólnorozwojowy, obronny i techniczny.

Ta wielostronność i różnorodność terminologii /merytorycznej i metodycznej/ daje możliwość sprecyzowania definicji sportów obronnych: S P O R T Y O B R O N N E to integralna część kultury fizycznej stanowiąca połączenie cech sprawnościowo-obronnych kształtujących wytrzymałość, upór, siłę, odwagę, patriotyzm narodowy - a więc czynniki bardzo istotne na polu walki, podnoszące sprawność fizyczną i obronność społeczeństwa.

Tak rozumiane i interpretowane pojęcie sportów obronnych wskazuje na ich wielofunkcyjność i uniwersalność. W systemie sportu krajowego odgrywają one ważną rolę w kształtowaniu postaw społecznych, w realizowaniu celów wychowawczych, zdrowotnych, rekreacyjnych i sprawnościowych. Cechy te przesądzają o istocie i sensie funkcjonowania sportów obronnych w społeczeństwie, a w szczególności wśród młodzieży szkolnej.

3. Teleologiczne i metodyczne aspekty wychowania patriotycznego w sportach obronnych

a/ Teleologiczne aspekty wychowania patriotyczno-obronnego

Przez teleologię wychowania rozumiemy refleksję nad stawianiem, wyprowadzaniem i uzasadnianiem celów wychowawczych[1/], które pragniemy osiągać poprzez celowe zabiegi pedagogiczne.

Dokładność i jasność w określaniu celów działania nabiera szczególnego znaczenia wówczas, gdy ma ono charakter złożony, zorganizowany i długofalowy, a więc kiedy obejmuje różne zadania i dotyczy wielu osób.

W pracy wychowawczej, szczególne zadania przypadają na powołane do tego instytucje i organizacje społeczne obejmujące swym zasięgiem znaczną część społeczeństwa.

Wychowanie jest procesem złożonym i określanie zadań pedagogicznych nastręcza wiele trudności, gdyż cele wychowania odnoszą się zarówno do indywidualnej, jak i zbiorowej sfery życia ludzkiego.

Działania wychowawcze są swego rodzaju wypadkową[2/] panujących w danym społeczeństwie stosunków społeczno-ustrojowych i ekonomicznych, charakterystycznych dla poziomu nauki,

---

1/ H.Muszyński, Zarys teorii wychowania, Warszawa, PWN, 1977, wyd. II.

2/ Cz.Kupisiewicz, Podstawy dydaktyki ogólnej, Warszawa, PWN, 1980.

techniki, kultury, tradycji własnego narodu, postępowej spuścizny ludzkości.

W klasycznym ujęciu celów wychowawczych dzielono je na wychowanie umysłowe, estetyczne i fizyczne.

Wychowanie umysłowe jest dziedziną najbliższą procesowi kształcenia. Kształtuje i rozwija osobowość wychowanka, rozwija dyspozycje uczuciowe i wolicjonalne, które sprzyjają aktywności umysłowej, pobudzają do intelektualnego rozwoju oraz do racjonalnej systematyzacji własnego życia psychicznego, a w konsekwencji prowadzą do kształcenia naukowego światopoglądu.

Procesy wychowania umysłowego - jak wiadomo - muszą polegać na wdrażaniu wychowanka do poznawczej i umysłowej aktywności, przy czym ważne jest, aby aktywność ta obejmowała podstawowe dziedziny wiedzy o świecie.

Wychowanie estetyczne ma niezwykle doniosłe znaczenie dla rozwoju osobowości człowieka. Odnosi się bowiem nie tylko do relacji zachodzących między jednostką a innymi ludźmi, lecz także do sfery indywidualnych, wewnętrznych, estetycznych przeżyć jednostki. Wychowanie powinno sprzyjać konstruktywnemu kształtowaniu się życia społecznego oraz harmonijnemu współżyciu z innymi.

Wychowanie fizyczne rozumiane było w przeszłości jako ogół zabiegów, mających na celu zapewnienie wychowankom zdrowia, tężyzny i sprawności fizycznej. Aktualnie rozszerzono ten zakres i przez wychowanie fizyczne rozumie się wszystko to, co zmienia stosunek człowieka do własnego ciała nadaje mu charakter świadomej i aktywnej troski o własny rozwój fi-

zyczny, sprawność cielesną i zdrowie, a także umiejętności rekreacji w sposób optymalnie służący własnemu zdrowiu biologicznemu i psychicznemu[3/]. Interpretacja wychowania fizycznego jako "wychowania przez kulturę fizyczną i dla niej" posiada duże zalety, podkreśla, iż wychowanie obejmuje w nierozerwalnym związku kształtowanie ciała i psychiki jednostki, a jednocześnie akcentuje, że zachodzi związek między wychowaniem fizycznym a innymi dziedzinami wychowania.

Takie ujęcie pozwala na rozszerzenie rozważań związanych z celami wychowania patriotyczno-obronnego przede wszystkim dlatego, iż wychowanie to należy do tej sfery działań ludzkich, które są mocno i bezpośrednio powiązane z różnorodnymi procesami życia społecznego.

Niezbędne jest również tworzenie takich sytuacji wychowawczych, w których młodzież poprzez swoją aktywność osiąga coraz wyższy poziom dojrzałości intelektualnej, moralnej i społecznej.

Uogólniając można przyjąć, iż wychowanie obronne oparte na podstawach wychowania patriotycznego jest procesem społecznym polegającym na zamierzonym i świadomym oddziaływaniu mającym na celu kształtowanie i rozwijanie takich wartości i motywacji wychowanków, które stają się niezbędne w procesie przysposabiania ich do wypełniania obowiązku obrony ojczyzny.

3/ M.Demel, A.Skład, Teoria wychowania fizycznego, Warszawa, PWN, 1974.

Działalność wychowawcza w takim rozumieniu stanowi integralną część procesu przygotowującego młode pokolenie do udziału w życiu społecznym narodu. Wychowanie fizyczne, a w tym również sporty obronne, służy rozwijaniu osobowości człowieka i jego wielostronnemu przygotowaniu do życia.

Wychowanie patriotyczne i sportowo-obronne, stanowią integralną całość i posiadają zbieżne cele. Celów tych nie można sprowadzać wyłącznie do zmian w osobowości młodzieży. Mogą one i powinny odnosić się do wielu innych zjawisk. Na przykład J.Bogusz i Z.Kosyrz wymieniają tu: atmosferę w środowisku społecznym, w pracy wychowawczej szkoły i organizacji młodzieżowej /SZS - SKS, MKS/, stosunki między nauczycielami-trenerami i młodzieżą, a także nastawianie młodzieży do wychowania patriotyczno-obronnego[4/].

Świadomość istnienia takich celów ułatwia aktywizację zarówno nauczycieli-trenerów, jak i wychowanków w procesie wychowania patriotyczno-obronnego, pozwala przejść do rozwiązań praktycznych, wychowawczo-osobotwórczych.

b/ Metodyczne aspekty wychowania patriotyczno-obronnego

Termin "metoda" ma różne znaczenia. Określamy nim sposób działania, myślenia, prowadzenia badań naukowych, opracowania sprawozdań, prowadzenia rozmów itp. W pedagogice metoda jest rozumiana jako sposób oddziaływania wychowawczego. Według T.Kotarbińskiego metoda jest to sposób systematycznie

---

4/ J.Bogusz, Z.Kosyrz, Kształtowanie postaw patriotyczno-obronnych młodzieży, Warszawa, 1979.

stosowany[5]. Natomiast Z.Kosyrz określa metody kształtowania osobowości jako "skuteczny w danej sytuacji sposób swobodnych i systematycznych oddziaływań wychowawczych, oparty na określonych zasadach wychowania[6]. Sposobem oddziaływań wychowawczych będzie wykorzystanie odpowiednich środków /zabiegów/, za pomocą których wychowawca-trener może skutecznie realizować cele kształtowania osobowości wychowanka.

Metoda jako pewien swoisty sposób działania musi się opierać na określonych prawidłowościach teoretycznych, czyli na zasadach działania. Stanowią one ogólne normy postępowania obowiązującego zarówno wychowawcę-trenera, jak i ucznia-sportowca. Sygnalizują, jak należy postępować, aby maksymalnie skutecznie nauczyciel nauczał i wychowywał, a uczeń uczył się i rozwijał.

Wyróżniamy metody oddziaływania bezpośredniego oraz metody wdrażające do samowychowania.

Do metod bezpośredniego oddziaływania wychowawczego zaliczamy te, którymi wychowawca posługuje się osobiście i bezpośrednio. Możemy tu mówić o metodach:

- przekonywania, a więc rozmowy, dyskusje itp. mające na celu pobudzenie młodzieży do myślenia historycznego, przyspieszanie społecznego dojrzewania, umacniania jej przekonań światopoglądowych, a także dostarczanie określonej wiedzy;

5/ T.Kotarbiński, O pojęciu metody, Warszawa, 1957.

6/ Z.Kosyrz, Wychowanie patriotyczne młodzieży akademickiej, Warszawa, PWN, 1985.

- oddziaływania przykładem osobistym /sugestię, perswazję, wpływ osobisty itp./;

- działań praktycznych, które wiążą się z kształtowaniem postaw patriotycznych z potrzebą wdrażania takich umiejętności, jak: organizowanie pracy kulturalno-oświatowej, popularyzatorskiej, wychowawczej itp.

W przypadku wychowania patriotyczno-obronnego metody te w środowisku młodzieży szkolnej mają szerokie zastosowanie, a w szczególności wychowanie przez przykład osobisty. Nauczyciel-trener, przestrzegający zasad jedności słów, czynów i wymagań, szpanujący godność drugiego jest niekwestionowanym autorytetem wśród wychowanków. Zasada partnerstwa daje mu źródło sukcesu dydaktyczno-wychowawczego.

Metody te mają wiele zalet, ale mogą również powodować zachowania negatywne. Dlatego też dobrze jest zastosować równocześnie metody oddziaływania pośredniego, do których zaliczamy:

- oddziaływanie wychowawcze przez ceremoniał /szkolny, szkolno-sportowy, wojskowy, harcerski/;

- oddziaływanie przez kierowanie procesem działalności społecznej /samorządność młodzieży/;

- oddziaływanie za pośrednictwem technicznych środków przekazu /film, telewizja, magnetowid, przeźrocza/;

- oddziaływanie przez prasę młodzieżowo-sportową, biuletyny okolicznościowe, foldery, kroniki pamiątkowe.

W sferze oddziaływań wychowawczych istotną rolę odgrywa ceremoniał - swoiste zjawisko kulturowe i czynnik kształ-

towania osobowości. Połączenie elementów ceremoniału wojskowego ze szkolno-sportowym jest potężnym ładunkiem emocjonalnym oddziaływującym na młodzież biorącą udział w imprezach sportowo-obronnych. Bardzo ważną rolę w wychowaniu przez ceremoniał odgrywają takie elementy organizacyjne, jak: dobre przygotowanie i sprawna organizacja uroczystości, wykorzystanie lokalnych walorów historycznych oraz właściwe przedstawianie celów i zasad ceremonii.

Inną formą oddziaływań pośrednich ściśle związaną z poprzednią jest wykorzystanie symboli narodowych. Symbolami naszego państwa, tradycji narodowych, naszą odrębność w społeczności świata są: godło, barwy i hymn narodowy.

Każdemu Polakowi symbole narodowe zawsze były i są bardzo bliskie, bowiem łączyły nas z ziemią ojczystą, z jej przeszłością i teraźniejszością. Przemawiają do naszych uczuć patriotycznych i postaw obywatelskich, a szacunek wobec tradycji, symboli narodowych i państwowych był zawsze i jest przejawem kultury społecznej.

Ważną funkcję w wychowaniu patriotycznym spełniają właściwie wykorzystane środki audiowizualne oraz literatura fachowa. Tutaj ogromna rola przypada nauczycielom-trenerom, gdyż prezentując tę problematykę mogą stwarzać doskonałą okazję do przeżyć nie tylko emocjonalnych, ale także wytwarzać odpowiedni klimat do budzenia uczuć patriotycznych. Właściwe wykorzystanie tych środków pozwala uzmysłowić wychowankom, iż ojczyzna to wielki zbiorowy obowiązek. Poprzez odpowiedni dobór materiałów metodyczno-treściowych /filmy, literatura, czasopisma/ możemy młodzież w pewnym stopniu

przyzwyczajać do samokształcenia w problematyce patriotyzmu, obronności /sporty obronne/. Istotnym elementem wychowawczym prezentującym osiągnięcia wychowanków /rekordy, wyniki/ jest ich promowanie w środkach masowego przekazu /telewizja, radio, prasa/, przynoszące satysfakcję z pracy i osiągnięć zarówno uczniom, jak i opiekunom-trenerom.

W procesie wychowania ważne jest wypracowanie postawy samokontroli i samooceny społecznej. Samokontrola jest to umiejętność sprawdzenia własnych sądów patriotyczno-obronnych i działań społecznych, umiejętność dostrzegania i analizowania przyczyn własnych błędów oraz zdolności do przezwyciężania ich własnymi siłami bez ingerencji zewnętrznej[7/]. Samokontrola może występować jako forma pojedynczych czynności patriotyczno-obronnych wyrażająca się samokontrolą i procesem samokształcenia.

Samokontrola spełnia istotną rolę w systemie samowychowania, jest źródłem pamięci, w którym formułuje się dialektyka i selekcja uznawanych wartości. Odgrywa ona olbrzymią rolę w upowszechnianiu postępu kulturowego, technologicznego i moralnego ludzkości. Spełnia również bardzo ważną rolę w procesie kształtowania świadomości patriotyczno-obronnej.

Ważnym elementem w procesie wychowania jest samorządność młodzieży /forma działalności dydaktyczno-wychowawczej szkoły, szkolnego klubu sportowego/, udziału młodzieży w zarządzaniu, partnerstwo uczniów i nauczycieli - mogą stanowić

7/ Z.Kosyrz, Kultura polityczna młodzieży, Warszawa, MAW, 1978.

istotną podstawę kształtowania się w praktyce modelu nowoczesnej szkoły /SKS/.

Aby unowocześnić metodykę kształcenia i wychowania patriotyczno-obronnego z wykorzystaniem sportów obronnych, trzeba przygotować do tego zadania nie tylko infrastrukturę dydaktyczną poszczególnych instytucji, ale również kadrę i wszystkich uczestników zajęć wychowawczych imprez i zawodów. Należy stworzyć odpowiedni klimat do wprowadzania innowacji przez wychowawców-trenerów, a przede wszystkim nauczycieli wychowania fizycznego i przysposobienia obronnego, bowiem oni nadal spełniają główną rolę w tym procesie.

ROZDZIAŁ II.

FUNKCJONOWANIE SPORTÓW OBRONNYCH W SZKOLNYM ZWIĄZKU SPORTOWYM

1. Krótka charakterystyka organizacji, jej rodowód

Pierwsze formy zorganizowanego sportu szkolnego pojawiły się w 1908 roku, kiedy powstał krakowski Akademicki Związek Sportowy, a ich nauczyciele popularyzowali sport wśród młodzieży szkół średnich. W tym samym czasie tworzy się w Ostrowiu Wlkp. Gimnazjalny Klub Sportowy "Venetia" działający pod bezpośrednim wpływem Towarzystwa Tomasza Zana /T.T.Zet/ nawiązującego do tradycji filareckich. Gimnazjum, w którym tak jak w całym zaborze pruskim nie wolno było rozmawiać po polsku, było ośrodkiem żywej walki o polskość tych ziem. Uczniowie i wychowankowie Gimnazjum, w tym i członkowie "Venetii", brali udział w wielu walkach wyzwoleńczych, między innymi w Powstaniu Wielkopolskim i strajkach szkolnych. Nazwa klubu pochodziła od nazwy gospody "Venetia" prowadzonej przez Wieganda, ociemniałego powstańca styczniowego. Gospoda ta była miejscem patriotycznych spotkań zorganizowanej polskiej młodzieży, władzom zaś szkolnym tłumaczono, że chodzi o sentyment do pięknego miasta włoskiego Wenecja.

Współorganizatorem i współzałożycielem "Venetii" był między innymi późniejszy Przewodniczący Polskiego Komitetu

Olimpijskiego, zmarły w 1981 roku, gen. Kazimierz Glabisz.

Klub "Venetia" działał również aktywnie w okresie międzywojennym organizując międzygimnazjalne zawody sportowe. Nie był to jedyny sportowy klub szkolny podejmujący wraz z działalnością sportową walkę patriotyczną z wynaradawianiem narodu.

Dokonując krótkiej charakterystyki sportu szkolnego należy także sięgnąć do idei ogrodów im. dra Henryka Jordana /1842-1907/ lekarza, pioniera wychowania fizycznego w Polsce, w których młodzież uprawiała sport, w sposób zorganizowany.

Należy tu także wspomnieć o programie Komisji Edukacji Narodowej, podkreślającym konieczność aktywizacji młodzieży i rozwijania zasady opieki starszych uczniów nad młodszymi. W tej pięknej zasadzie szukać należy pierwowzoru dzisiejszej samorządności młodzieży i szeroko rozwijanego "Programu młodzieżowych organizatorów sportu" 1/.

W latach międzywojennych rośnie zainteresowanie młodzieży sportem. Upowszechniają się różne dyscypliny sportowe, między innymi piłka siatkowa, koszykówka lekkoatletyka. Liczba imprez wzrasta, choć władze oświatowe licząc się między innymi z opinią prof. Eugeniusza Piaseckiego, nie popierały sportu zawodniczego.

Dużą aktywność we wszechstronnym rozwoju młodzieży przejawiał również Związek Młodzieży Chrześcijańskiej zwany YMCA /1923-1939/.

1/ Zob. Statut i program działania SZS - załącznik.

W okresie międzywojennym sprawami wychowania fizycznego i sportu kierował Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego. Urząd ten podlegał Ministerstwu Spraw Wojskowych i miał swoje agendy w województwach i powiatach i poprzez nie kierował środki finansowe na rozwój sportu.

Bardzo ważny dla rozwoju sportu szkolnego był rok 1927, kiedy to Ministerstwo Wierzeń Religijnych i Oświecenia Publicznego wydało okólnik zalecający tworzenie szkolnych kół sportowych /SKS/, za których pracę /bez wynagrodzenia/ był odpowiedzialny nauczyciel ćwiczeń cielesnych.

Powstaje wiele szkolnych i międzyszkolnych klubów sportowych na terenie całej Polski. W Wielkopolsce działają liczne szkolne kluby między innymi w Kępnie, Kaliszu, Krotoszynie, Gnieźnie, Jarocinie i Lesznie.

W latach trzydziestych powstają następne organizacje sportowe. W Warszawie jednym z najbardziej znanych był SKS "Varsovia", z siedzibą w gimnazjum im. Giżyckiego; w woj. lubelskim działają SKS: w Chełmie, Zamościu, Białej Podlaskiej. W Chorzowie tworzy się Międzyszkolny Klub Sportowy "Zryw", który dopracował się bardzo dużych osiągnięć sportowych.

Były także w owym czasie próby i inicjatywy organizowania ogólnopolskich zawodów młodzieży szkolnej. Nauczyciele kierujący klubami szkolnymi coraz wyraźniej odczuwali potrzebę organizowania się dla koordynacji rozgrywek międzyszkolnych. W Warszawie z inicjatywy Zygmunta Orłowicza i Floriana Wardasa powstało w 1929 roku Koło Wychowawców Fizycznych. Podobne koła powstały w innych okręgach, a w 1937 roku został utworzony Polski Związek Wychowawców Fizycznych.

W znacznej mierze wyrażał on dążenia nauczycieli wychowania fizycznego i podejmował zadania zbliżone do tych, jakie dziś spełnia Szkolny Związek Sportowy.

Najzwięźlej tendencje te i dążenia sformułował Marian Krawczyk, wybitny nauczyciel i działacz oświatowy, były wizytator wychowania fizycznego w Ministerstwie Wierzeń Religijnych i Oświecenia Publicznego: "Aby zrealizować pracę sportową młodzieży szkolnej w kierunku poparcia sportu zawodniczego, należałoby znacznie wzmóc i ożywić działalność szkolnych kół sportowych, należałoby im nadać jednolity kierunek i działać na podniesienie zawodnictwa sportowego między innymi. Wydaje mi się konieczne zorganizowanie szkolnych i międzyszkolnych kół i klubów sportowych danego okręgu w okręgowy związek szkolnych kół sportowych, z kolei okręgowe związki musiałyby zrzeszać się w centralę szkolnych kół sportowych, którą musiałoby bezpośrednio kierować Ministerstwo. Centrala szkolnych kół sportowych musiałaby w Związku Związków Sportowych uzyskać prawa analogiczne do praw centrali Akademickiego Związku Sportowego".

Sport szkolny nie zniknął i w czasie okupacji. Wielkie zasługi ponieśli tu nauczyciele tajnego nauczania i organizatorzy sportu szkolnego jak np. prof. Józef Ciszewski znany piłkarz lat dwudziestych, organizator rozgrywek młodzieży w piłce nożnej w czasie okupacji w Warszawie. Zawody tego typu organizowano potajemnie również w Krakowie.

Podczas okupacji w styczniu 1943 roku powstaje Związek Walki Młodych. Powstanie ZWM ma ścisły związek z historią Szkolnego Związku Sportowego.

W ogłoszonym jesienią 1943 roku programie ZWM jako pierwsza organizacja młodzieżowa wyraźnie sformułował zadania w zakresie opieki zdrowotnej i rozwoju sportu młodzieży w przyszłej Polsce. W programie tym między innymi postuluje się: "Roztoczyć opiekę nad życiem i zdrowiem młodzieży. Sanatoria i uzdrowiska winny stać się miejscem odpoczynku i leczenia młodzieży. Rozbudowana, szeroka sieć teatrów, kin, klubów sportowych, świetlic i miejsc rozrywkowych zapewni młodzieży życie pełne radości, rozwinie fizyczną tężyznę, da pełne wyżycie się".

Od pierwszych dni odbudowy ZWM tworzy własną sieć klubów sportowych. W marcu 1946 roku jest ich już ponad 100, a w rok później ponad 220. Klubom tym nadano nazwę "Zryw", wprowadzając jednocześnie zasadę, że tworzą one pewnego rodzaju organizację sportową ogólnopolską, działającą pod ideowym kierownictwem ZWM.

W roku 1945 reaktywuje swoją działalność także YMCA /Stowarzyszenie Młodzieży Chrześcijańskiej/, posiadając 13 placówek kulturalno-oświatowych na terenie kraju. W 1949 roku Stowarzyszenie YMCA ulega rozwiązaniu.

Po wojnie wychowanie fizyczne i sport dzieci i młodzieży szkolnej nie od razu znalazły właściwe rozwiązanie organizacyjne. Ich baza naturalna, szkolnictwo, wymagała gruntownej odbudowy w każdej dziedzinie. Obiekty sportowe były w większości zniszczone, kadra nieliczna, programy przedwojenne niedostosowane do nowej rzeczywistości, sieć klubów szkolnych wątła. W pierwszych latach po wojnie kiedy państwowe władze sportu jeszcze nie istniały, szkolnictwo borykało

się z ogólniejszymi kłopotami. Główną siłą, która od pierwszych chwil niepodległości podjęła szeroką działalność sportową z młodzieżą, były takie organizacje, jak wspomniany wcześniej ZWM, Organizacja Młodzieży Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego /OMTUR/ i Związek Harcerstwa Polskiego, a na wsi - ZWM RP "Wici", tworzący wspólnie ze Związkiem Stronnictwa Chłopskiego koła LZS.

Typowymi formami działania dla powojennego okresu były wielkie, masowe akcje i imprezy sportowe organizowane głównie przez ruch młodzieżowy przy powszechnym udziale młodzieży szkolnej. Szczególną popularnością cieszyły się marszobiegi, tory przeszkód, strzelanie, masowe rajdy, spływy, pokazy oraz lekkoatletyka, gry zespołowe i zdobywanie odznak SPO i BSPO.

Znaczna część szkolnych i międzyszkolnych klubów sportowych działających przed wojną wznawia swoje inicjatywy. Powstają nowe np. w województwie olsztyńskim: MKS "Matura" w Giżycku, "Piast" w Morągu, "Drwęca" w Ostródzie i inne.

Decydujące jednak okazały się prężne działania ruchu młodzieżowego, który nie tylko był bezpośrednim organizatorem klubów i masowych imprez sportowych, ale także ostro domagał się, szczególnie ZWM, uporządkowania spraw sportu w kraju.

Kontynuatorem tej linii był powstały w 1948 roku Związek Młodzieży Polskiej, określający swe zadania następująco: "Zrealizowanie powszechnego wychowania fizycznego staje przed nami jako zadanie chwili; jednocześnie pragniemy, aby cała młodzież polska współzawodniczyła w sprawnościach fizycznych,

które powinny stanowić podwaliny sportu wyczynowego"[2/].

ZMP nawiązał też ściślejszą współpracę z Ministerstwem Oświaty, szczególny nacisk kładąc na rozwój szkolnych kół sportowych. Organizowano też wielkie imprezy masowe typu: marsze jesienne, kolarskie rajdy oraz biegi narodowe.

W latach 1947-1952 odbyło się wiele dużych imprez sportowych z udziałem młodzieży szkolnej. Przeprowadzono Igrzyska Szkół Zawodowych i Ogólnokształcących. Związek Harcerstwa Polskiego w latach pięćdziesiątych zorganizował igrzyska Zimowe i Letnie dla dzieci.

W dniu 25 lutego 1953 roku Prezydium Głównego Komitetu Kultury Fizycznej podjęło w porozumieniu z Zarządem Głównym Młodzieży Polskiej i Centralnym Urzędem Szkolenia Zawodowego uchwałę w sprawie powołania Zrzeszenia Sportowego Szkolnictwa Zawodowego "Zryw".

W miesiąc później w dniu 29 marca 1953 roku odbyła się w Warszawie Krajowa Narada Zrzeszenia "Zryw", która uchwaliła statut i regulaminy oraz powołała naczelne władze Zrzeszenia.

W roku 1955 odbywa się Pierwszy Zjazd ZS "Zryw", który ma już poważne osiągnięcia i przedstawia propozycje dotyczące połączenia sportu szkół zawodowych i ogólnokształcących.

Interesujące z historii "Zrywu" jest to, że decyzje oficjalne o akceptacji Zrzeszenia przyśpieszyło efektowne zwycięstwo "Zrywu" w ogólnopolskich zawodach obronnych o nagrodę MON odniesione jesienią 1952 roku.

2/ Statut ZMP, 1948 r.

W 1956 roku w wyniku połączenia Ministerstwa Oświaty z Centralnym Urzędem Szkolnictwa Zawodowego /CUSZ/ powstały warunki ujednolicenia spraw organizacyjnych sportu szkolnego.

Dokonuje się to w dniach 26-27 października 1957 roku podczas II Zjazdu Zrzeszenia Szkolnictwa "Zryw", w którym uczestniczą przedstawiciele Szkolnych Klubów Sportowych ze szkół ogólnokształcących - powołano Szkolny Związek Sportowy, uchwalono statut, regulaminy oraz wybrano nowe władze. Od tego momentu, całokształtem sportu szkolnego wszystkich typów szkół podstawowych i ponadpodstawowych zajmuje się ta organizacja.

Szkolny Związek Sportowy, jak to określono w statucie uchwalonym na I Zjeździe, jest kontynuatorem pracy sportowej szkolnych klubów sportowych, Zrzeszenia Sportowego "Zryw" i dawnych międzyszkolnych klubów sportowych. Statut określał, że członkami Związku mogą być nauczyciele, rodzice, pracownicy administracji szkolnej i pracownicy Związku. Uczestnikami, uczniowie szkolnych klubów sportowych.

W latach 1958-1969 zachodzi proces powolnego rozwoju Szkolnego Związku Sportowego, który praktycznie ogranicza swą działalność do spraw sportu kwalifikowanego, uzyskując w tej dziedzinie niezłe rezultaty. Brak jest jednak najważniejszego elementu w działalności SZS - sportu masowego obejmującego całą młodzież. Dlatego też ten okres uważa się w organizacji za "stagnację i zastój".

Dopiero w latach 1963-1970 następuje stopniowe ożywienie sportu szkolnego spowodowane między innymi ściślejszą współpracą wszystkich ogniw SZS z władzami oświatowymi. W o-

kresie tym Związek poszerza swoje działania, zyskuje nowych działaczy, organizuje coraz więcej imprez masowych, następuje autentyczna więź ze szkołą i środowiskiem.

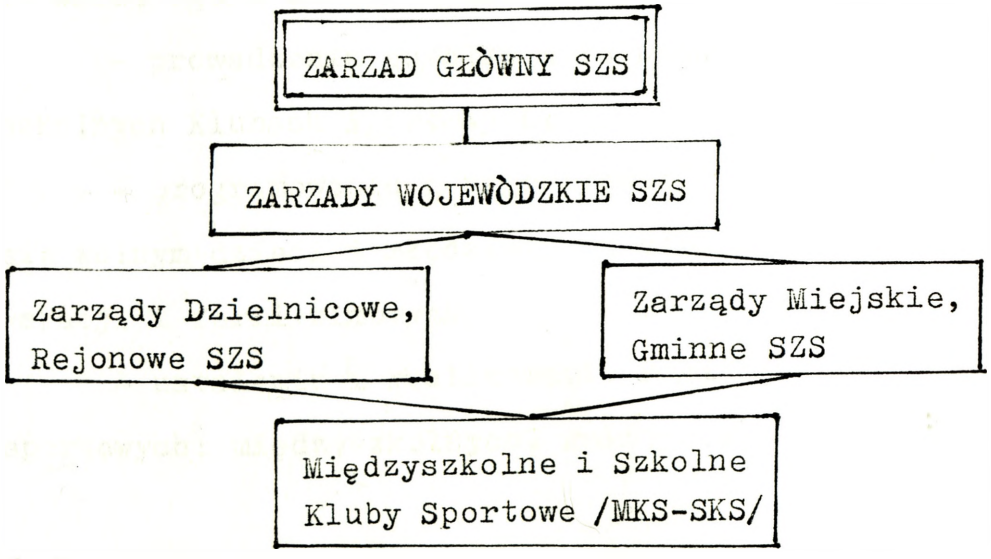
W 1971 roku V Zjazd SZS uchwala nowy program działania na kolejne lata, wprowadzając wiele nowych form i metod pracy z młodzieżą w zakresie sportu i rekreacji.

Ostatnie dziesięciolecie /1980-1990/ nie zmieniło profilu programowego organizacji, wniosło natomiast wiele nowatorskich przedsięwzięć, pozyskało wielu nowych zwolenników i działaczy. Wzrósł autorytet i znaczenie SZS w życiu szkoły oraz w społeczeństwie.

Mapa Polski z siedzibami Zarządów Wojewódzkich Szkolnego Związku Sportowego.

Poniżej schemat organizacyjny SZS:

2. Program, formy i metody działania SZS

Szkolny Związek Sportowy jest powszechną organizacją sportowo-wychowawczą uczniów, nauczycieli, rodziców i działaczy sportu szkolnego.

Podstawę do określenia zadań i programowania pracy w SZS stanowią: statut organizacji, program uchwalony na Zjazdach delegatów /cykl 4-letni/ oraz decyzje władz administracyjnych, a w szczególności Ministerstwa Edukacji Narodowej i Głównego Komitetu Młodzieży i Kultury Fizycznej.

Podstawowym zadaniem SZS jest upowszechnianie sportu wśród dzieci i młodzieży. Przedłużeniem i uzupełnieniem tego zadania jest dążenie do zapewnienia wszystkim utalentowanym uczniom możliwości rozwijania talentów sportowych.

Realizując główne zadania Szkolny Związek Sportowy koncentruje swoją uwagę na:

- umacnianiu Szkolnych Klubów Sportowych jako podstawowych ogniw SZS dla realizacji programu upowszechniania sportu wśród ogółu dzieci i młodzieży;

- prowadzeniu szkolenia na wysokim poziomie w Międzyszkolnych Klubach Sportowych;

- programowaniu i organizowaniu zajęć sportowych w czasie wolnym dzieci i młodzieży, a szczególnie podczas letnich wakacji i ferii zimowych;

- ustaleniu i realizowaniu bogatego kalendarza imprez sportowych: międzyszkolnych, gminnych, rejonowych, wojewódz-

kich, makroregionalnych i centralnych;

- przeprowadzaniu różnych okolicznościowych akcji i imprez propagandowych mających na celu popularyzację sportu wśród młodzieży;

- szkoleniu społecznego aktywu: Młodzieżowych Organizatorów i Sędziów Sportowych;

- doskonaleniu działaczy i kadry instruktorskiej dla potrzeb sportu szkolnego;

- współdziałaniu w dziedzinie rozwoju kultury fizycznej i sportu wśród młodzieży szkolnej z organizacjami młodzieżowymi i instytucjami;

- współdziałaniu w rozwijaniu sieci szkolnych urządzeń i obiektów sportowych oraz inicjowaniu akcji prac społecznych na rzecz modernizacji i konserwacji;

- podejmowaniu działań mających na celu ochronę zdrowia i bezpieczeństwa młodzieży uczestniczącej w działalności programowej Związku;

- propagowaniu działalności sportowo-wychowawczej w środkach masowego przekazu /prasa, radio, telewizja/;

- inicjowaniu badań naukowych w dziedzinie programowej i statutowej funkcjonowania Związku;

- popularyzowaniu sportu i rekreacji w formie wydawnictw metodycznych, periodyków specjalistycznych i poradników /biblioteczka Szkolnego Klubu Sportowego, Poradnik Młodzieżowego Organizatora Sportu, Poradnik "Zrobimy to sami", Przepisy gier zespołowych, "Wywiadówka z Kultury Fizycznej" - wydawnictwa ZG SZS/.

Program działalności Szkolnego Związku Sportowego jest wszechstronny i zawiera problematykę nie tylko z zakresu kultury fizycznej dzieci i młodzieży, dlatego też formy i metody realizacji jego muszą być różnorakie i elastyczne w zależności od potrzeb, zainteresowań, czasu i warunków.

Najbardziej popularną formą są z a w o d y s p o r t o w e. Uczestniczą w nich szerokie rzesze młodzieży szkolnej przy współudziale nauczycieli i rodziców. Metody i sposoby przeprowadzania ich są różnorodne w zależności od rangi imprezy, posiadanych warunków /obiekty, sprzęt itp./.

Program organizacji imprez sportowych wraz z regulaminami, terminami, organizatorami wydawany jest każdego roku przez SZS - Ogólnopolski Kalendarz Imprez Sportowych dla Dzieci i Młodzieży Szkolnej. Realizacja jego odbywa się według następującego podziału:

1. Mistrzostwa Szkolnego Związku Sportowego dla Międzyszkolnych Klubów Sportowych w różnych dyscyplinach sportu /m.in. w strzelectwie sportowym/.

2. Ogólnopolskie Igrzyska Młodzieży Szkolnej dla Szkół Podstawowych w wielu dyscyplinach /gry zespołowe, lekkoatletyka/.

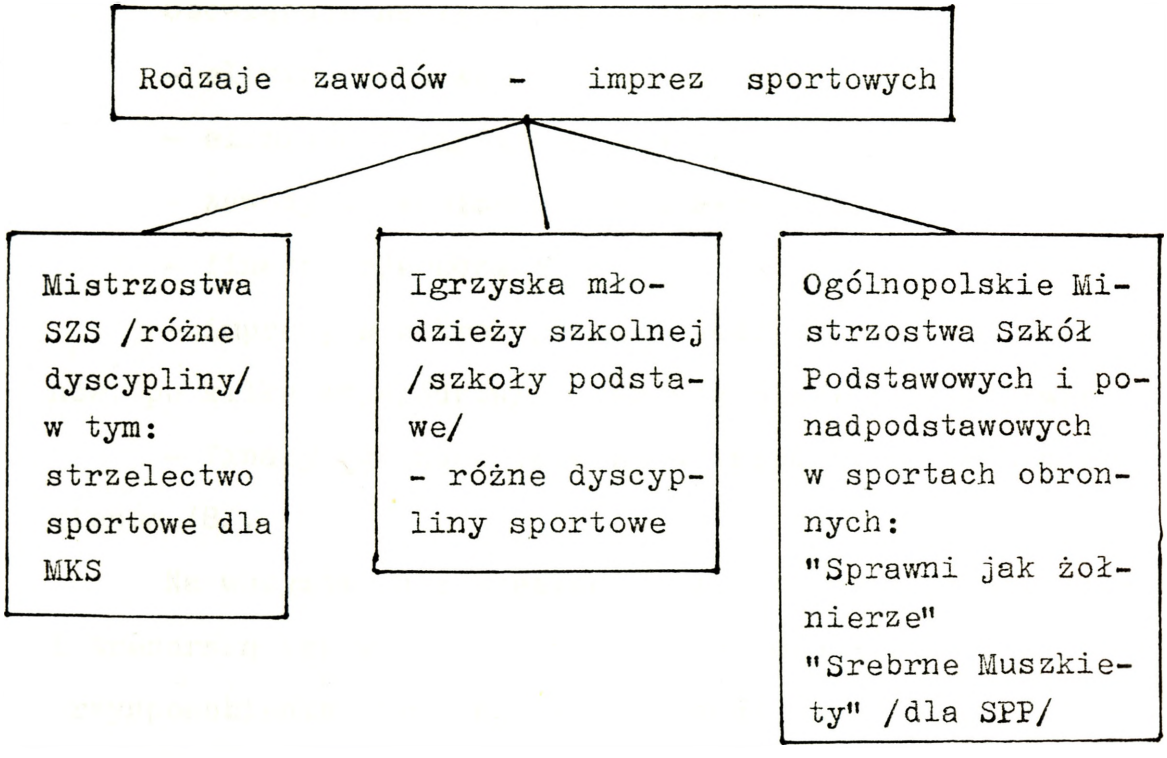
- Igrzyska Zimowe /sporty zimowe/.

3. Mistrzostwa szkół podstawowych i ponadpodstawowych: /szachy, kartingi, piłka nożna/

a/ sporty obronne:

- Ogólnopolskie zawody o Puchar Redakcji "Żołnierza Polskiego" pn. "Sprawni jak żołnierze" dla SP i SPP;

Organizacja imprez sportowych
w Szkolnym Związku Sportowym

- Zawody strzeleckie o Puchar Redakcji "Na przełaj" dla SPP;

- Mistrzostwa w strzelectwie sportowym dla MKS.

W imprezach stratuje młodzież ze szkół podstawowych lub ponadpodstawowych w zależności od charakteru zawodów.

Obowiązuje następujący system eliminacji:

- eliminacje szkolne,
- eliminacje międzyszkolne,
- zawody dzielnicowe, gminne-rejonowe,
- finały wojewódzkie,
- imprezy w makroregionie /podział na osiem makroregionów, po kilka województw/, startują mistrzowie województw,
- finały ogólnopolskie z udziałem mistrzów z makroregionów /8/.

Na wszystkich szczeblach rozgrywek opiekę wychowawczą i trenerską sprawują nauczyciele wychowania fizycznego lub przysposobienia obronnego w zależności od rodzaju dyscypliny sportowej. Koordynatorem całości jest Szkolny Związek Sportowy, do którego obowiązków należą:

- sprawy organizacyjne: zakwaterowanie i wyżywienie młodzieży, udostępnienie obiektów sportowych /hala, stadion, strzelnica/ do przeprowadzenia treningów i zawodów;
- sprawy programowe: opracowanie scenariusza otwarcia, przeprowadzenia i zakończenia imprezy, jego realizacja, zapewnienie obsady sędziowskiej, personelu medycznego i technicznego;
- zapewnienie i zorganizowanie dla młodzieży imprez towarzyszących /wycieczki, spotkania, wieczorki zapoznawcze itp./.

Inną z form stosowanych z SZS są m a s o w e a k c j e r e a k r e a c y j n o - s p o r t o w e, których głównym zadaniem jest popularyzowanie rekreacji, wypoczynku i sportu.

Największym powodzeniem wśród młodzieży cieszą się:

- Zloty ogólnopolskie i wojewódzkie

Uczestniczy w nich młodzież ze Szkolnych Klubów Sportowych z całej Polski delegowana przez Zarządy Wojewódzkie SZS. Są to najbardziej aktywni uczniowie, propagatorzy i uczestnicy masowych form rekreacji na terenie swojej szkoły i środowiska.

- Obozy szkoleniowo-wypoczynkowe

Gromadzą one aktyw młodzieżowy, którego zainteresowania dotyczą spraw organizacyjnych imprez sportowych szkolnych oraz tajników wiedzy sędziowskiej. W czasie trwania obozu odbywają szkolenie połączone z zajęciami praktycznymi i zdobywają uprawnienia Młodzieżowego Organizatora Sportu /pomocnik nauczyciela w szkole/ lub Młodzieżowego Sędziego Sportowego w różnych dyscyplinach sportowych /może prowadzić zawody na szczeblu szkoły/.

- Konkursy i Festyny

Są to formy zabawowo-wypoczynkowe łączące sport, rekreację, wypoczynek, zabawę; przeznaczone są dla ogółu młodzieży wraz z integracją środowiskową /rodzice, komitety opiekuńcze, zakłady pracy patronujące szkołom, działacze sportu szkolnego/.

We wszystkich działaniach SZS eksponuje się cele wychowawcze. Sport, szkolenie, imprezy, zawody, przeprowadzane akcje mają służyć rozwijaniu i umacnianiu pożądanych postaw i cech osobowych młodzieży, rozwojowi zdrowia, sprzyjać aktywizacji i samodzielności w działaniach, stanowić znaczący czynnik przygotowania do życia.

Za niezbędne dla wszystkich działań SZS przyjmuje zasadę ścisłej więzi organizacji ze szkołą i środowiskiem oraz innymi partnerami.

Nieodzowną formą w działalności SZS jest w s p ó ł p r a c a i w s p ó ł d z i a ł a n i e z innymi partnerami - organizacjami i instytucjami zajmującymi się problematyką wychowania młodzieży, jej rozwoju fizycznego. Wymienić tu należy:

- Zarząd Główny Ligi Obrony Kraju,
- Komenda Główna Ochotniczych Hufców Pracy,
- Główna Kwatera Związku Harcerstwa Polskiego,
- Rada Główna Ludowych Zespołów Sportowych,
- Zarząd Główny Towarzystwa Przyjaciół Dzieci,
- Zarząd Główny Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej.

Z organizacjami tymi odbywają się systematyczne spotkania, na których omawiane są zagadnienia związane z kulturą fizyczną, jej rozwojem. Wspólnie organizowane są zawody sportowe dla młodzieży, zloty, spotkania itp. Na przykład w sportach obronnych: "Sprawni jak żołnierze", "Srebrne Muszkiety" Zarząd Główny LOK, manewry techniczno-obronne współ-

pracuje z Kwaterą Główną ZHP, "sportowe wakacje" z Komendą Główną OHP. Działają różnego rodzaju komisje społeczne składające się z przedstawicieli tych organizacji, które ustalają kierunki działania i programy.

Z tą problematyką ściśle wiąże się działalność p r o p a g a n d o w a organizacji. I znowu pojawia się tu czynnik współpracy tym razem z masowymi środkami przekazu: prasą, radiem i telewizją. Umiejętność odpowiedniego przekazu poprzez publikatory swojej działalności, udziału w niej młodzieży i działaczy to bardzo ważny element dla wszystkich zainteresowanych.

Współpraca SZS z prasą dotyczy przede wszystkim przekazywania na bieżąco informacji z odbytych imprez krajowych oraz materiałów metodyczno-problemowych związanych z kulturą fizyczną dzieci i młodzieży. Publikowane są takie ciekawe inicjatywy i pomysły związena z tą tematyką. Stali współpartnerzy to: "Przegląd Sportowy", "Sport", "Sportowiec", "Świat Młodych", "Sztandar Młodych", "Żołnierz Polski" /"Sprawni jak żołnierze"/, "Na przełaj" /"Srebrne Muszkiety"/, "Wychowanie Obronne".

Radio i telewizja przekazują na bieżąco zagadnienia organizacji, jej problemy i funkcjonowanie. Stały kontakt z Redakcją Sportową PR oraz Redakcjami: Sportu i Turystyki TVP i Poligonu uzupełniają działalność propagandową.

Szkolny Związek Sportowy posiada własne publikacje i opracowania związane z kulturą fizyczną, zdrowotną oraz sportami obronnymi. Ponadto współpracuje z innymi wydawnictwa-

mi zajmującymi się tą problematyką, popularyzując i upowszechniając wśród ogółu młodzieży wartościowe pozycje książkowe z zakresu metodologii sportu i jego humanistycznych wartości.

Przedstawiony program oraz formy i metody działania Szkolnego Związku Sportowego realizowane są przez kadrę etatową Zarządu Głównego SZS, Zarządów Wojewódzkich SZS[1/], oraz szerokie rzesze działaczy społecznych, nauczycieli, trenerów, wychowawców, rodziców. Ciałem doradczym są komisje społeczne działające przy ZG SZS, np. sportów obronnych[2/].

Zgodnie ze statutem, władze Związku stanowią działacze społeczni, tworzący Plenum i Prezydium Zarządu wybierani raz na cztery lata.

1, 2/ Zob. schemat organizacyjno-programowy SZS /załącznik/.

3. Sporty Obronne w Szkolnym Związku Sportowym

Sporty obronne w Szkolnym Związku Sportowym stanowią integralną część działalności statutowo-programowej organizacji. Posiadają wieloletnie tradycje i osiągnięcia w skali krajowej. Wielu przyszłych reprezentantów Polski /strzelectwo sportowe, biegi przełajowe/ pierwsze kroki stawiało właśnie na imprezach sportowo-obronnych organizowanych przez SZS.

Imprezą o najstarszym rodowodzie są zawody strzeleckie dla szkół ponadpodstawowych pod nazwą "Srebrne Muszkiety" o Puchar Redakcji "Na przełaj". Po raz pierwszy zostały rozegrane w 1959 roku w Warszawie, a zwycięzcami ich w kategorii dziewcząt było Liceum Pedagogiczne z Grudziądza woj. bydgoskie, a w kategorii chłopców - Technikum Przemysłu Okrętowego z Gdańska.

W zawodach uczestniczą 4-osobowe zespoły z jednej szkoły ponadpodstawowej, osobno dziewczęta i chłopcy. Cykl eliminacyjny obejmuje zawody międzyszkolne, wojewódzkie, makroregionalne /strefowe/ oraz finał krajowy. Regulamin przewiduje strzelanie z karabinka małokalibrowego o zamkniętych przyrządach celowniczych do tarczy z odległości 50 m /program po w szkole/.

Celem tych zawodów jest popularyzacja strzelectwa sportowego wśród młodzieży i wyłonienie talentów w tej dyscyplinie, a tym samym zapewnienie dopływu przyszłych zawodników kwalifikowanych dla Polskiego Związku Strzelectwa Sportowego.

Nie jest to jednak jedyny cel, chociaż wynik uzyskany w rywalizacji jest najważniejszy. Kształtowanie takich cech jak: cierpliwość, pracowitość, dokładność, uwaga, odpowiedzialność, zdyscyplinowanie, patriotyzm - to również elementy towarzyszące temu przedsięwzięciu.

Jest to więc dyscyplina dość ciekawa i atrakcyjna dla młodzieży. Ważnym ogniwem jest tu nauczyciel przysposobienia obronnego, główny inicjator i popularyzator tej idei.

Przy okazji tych imprez podejmowane są również bardzo ważne inicjatywy społeczne związane z pracami dotyczącymi budowy strzelnic sportowych /przy wsparciu dyrekcji szkół oraz zakładów pracy/, modernizacji i konserwacji.

Uzyskane wyniki sportowe, jak również dorobek szkół w zakresie bazy sportu strzeleckiego /strzelnice, broń i inny sprzęt strzelecki/, są rezulatatem dużego zaangażowania nauczycieli przysposobienia obronnego oraz wychowania fizycznego.

Co roku w zawodach "Srebrne Muszkiety" o Puchar Redakcji "Na przełaj" od szczebla szkoły, aż po finał centralny bierze udział ponad 15 tys. młodzieży ze szkół ponadpodstawowych różnego typu. Punktacją objęte są reprezentacje szkolne oraz indywidualnie dziewczęta i chłopcy. Zwycięzcy otrzymują puchary, medale, dyplomy oraz upominki rzeczowe będące stałą pamiątką w ich kolekcji. Oprócz programu sportowego dla uczestników organizatorzy przewidują imprezy towarzyszące typu: wycieczki krajoznawcze, spotkania, prelekcje itp.

Łącznie rywalizacji sportowej z elementami wychowania patriotycznego są uzupełnieniem realizacji planu dydaktyczno-

wychowawczego szkoły. Osiągane rezultaty i udział w tego typu imprezie wzmacniają autorytet szkoły w środowisku, dają możliwość pokazania się w skali regionu, kraju.

Innym rodzajem sportów obronnych funkcjonujących w Szkolnym Związku Sportowym są Mistrzostwa w Strzelectwie Sportowym, w których startują zawodnicy Międzyszkolnych Klubów Sportowych zarejestrowani w Polskim Związku Strzelectwa Sportowego. Zawody przeznaczone są dla uczniów-zawodników uprawiających tę dyscyplinę profesjonalnie. Są to niejednokrotnie mistrzowie Polski w kategorii juniorów dziewcząt i chłopców.

Program zawodów obejmuje szeroki zakres strzelectwa sportowego z różnego rodzaju broni penumatycznej i małokalibrowej /pistolet szybkostrzelny, karabinek pneumatyczny, pistolet sportowy, kbks standard/.

Reprezentacja każdego klubu /MKS/, który składa się z zawodników kilku szkół /dziewczynki i chłopcy/ liczy ogółem 24 osoby.

Co roku startuje w finale krajowym około 300 strzelców sportowych z 12 Międzyszkolnych Klubów Sportowych. Organizowana impreza posiada uroczystą oprawę wizualną stanowiącą dla zawodników duże przeżycie emocjonalne. Podobnie jak we wszystkich innych zawodach organizowanych przez SZS, tak i tu, grany jest hymn państwowy lub organizacji /SZS/, hejnał, wciągana jest flaga na maszt. Zakończenie odbywa się również w sposób doniosły: defiladą zespołów biorących udział w mistrzostwach, wręczeniem medali, pucharów i dyplomów.

Główny cel tych zawodów to doskonalenie umiejętności mistrzostwa strzeleckiego /element szkoleniowy/ w połączeniu z elementami wychowawczymi i patriotycznymi. Wyczyn sportowy nie może być odosobniony w swoim działaniu, musi być spójny z zasadami koleżeństwa, obowiązkowości oraz rywalizacji "fair play".

Imprezą priorytetową w Szkolnym Związku Sportowym, pomimo najmłodszego rodowodu /1978 r./, są zawody sportowo-obronne organizowane dla szkół podstawowych i ponadpodstawowych pod nazwą "Sprawni jak żołnierze" o Puchar Redakcji "Żołnierza Polskiego". Pomysł narodził się wśród przedstawicieli Redakcji "Żołnierza Polskiego", Zarządu Głównego SZS oraz Departamentu WO byłego Ministerstwa Oświaty i Wychowania /obecnie MEN/.

Opracowany został regulamin i system rozgrywania zawodów i 22 października 1978 roku, po wcześniej przeprowadzonych eliminacjach szkolnych i międzyszkolnych, na terenie Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Łączności w Zegrzu k/Warszawy, odbył się finał krajowy z udziałem najlepszych zespołów ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych. We wstępnych eliminacjach krajowych uczestniczyło ponad 300 tysięcy młodzieży z 2 tysięcy szkół /38 województw/.

Od 1980 roku został zmieniony system rozgrywania zawodów oraz zmodyfikowano regulamin. Eliminacje zaczynają się na szczeblu szkoły, następnie zawody: międzyszkolne, rejonowe, wojewódzkie /49/, makroregionalne /strefowe - 8/ oraz finał krajowy z udziałem mistrzów makroregionów.

Regulamin dla szkół podstawowych stanowi tzw. trójbój obronny: biegi średniodystansowe, rzut granatem oraz sprawdzian teoretyczny ze znajomości historii oręża polskiego i zagadnień obrony cywilnej. Dla szkół ponadpodstawowych program poszerzony jest o dwie dodatkowe konkurencje: strzelanie z karabinka małokalibrowego, toru przeszkód dla chłopców oraz udzielanie pierwszej pomocy medyczno-sanitarnej dla dziewcząt.

Regulamin zawodów sportowo-obronnych "Sprawni jak żołnierze" wyraźnie precyzuje cel i zadania, jakie stoją przed organizatorami. Młodzież oprócz zdobywania sprawności fizycznej rozwija swój intelekt, poszerza wiedzę historyczną, uczy się dyscypliny i odpowiedzialności oraz współżycia i współpracy z innymi.

Główną zaletą imprezy jest jej masowość. Startować może każdy, kto wcześniej nie próbował swoich możliwości sportowo-sprawnościowych. Dla wielu była to pierwsza próba sił w konkurencjach obronnych. Ważny jest tu fakt udziału dziewcząt, które w odróżnieniu od chłopców niezbyt chętnie angażują się w czynne uprawianie sportu i rekreacji.

Inną z zalet tych zmagań jest kwestia organizacji i przeprowadzenia zawodów. Można tego dokonać bez żadnych obiektów sportowych czy przyszkolnych. Konkurencje można rozgrywać na łąkach, polanach leśnych, ścieżkach biegowych itp., szczególnie w pierwszych etapach eliminacyjnych.

Dodatkowym walorem tych zawodów jest program pozasportowy o charakterze patriotyczno-wychowawczym i propagandowym zawierający spotkania z ludźmi zasłużonymi dla kraju,

kombatantami, wycieczki do miejsc pamięci narodowej i do jednostek wojskowych. Jest to jedna z lekcji wychowania patriotyczno-obronnego naszej młodzieży.

Każda impreza ma odpowiedni ceremoniał sportowo-wojskowy rozpoczynający i kończący zmagania młodych adeptów sportów obronnych.

Analiza szkół i uczniów biorących udział w imprezach na wszystkich szczeblach ukazuje szeroki profil startujących. Są tu szkoły zawodowe o różnych specjalnościach, technika oraz licea ogólnokształcące, medyczne, ekonomiczne itp.

Statystyka zwycięzców[1/] wykazuje również częstotliwość udziału niektórych szkół /kilkakrotną/, co świadczy o ogromnym zaangażowaniu uczniów i nauczycieli oraz środowiska, popularyzujących sporty obronne wśród młodzieży.

Zawody "Sprawni jak żołnierze" mobilizują młodzież, nauczycieli przysposobienia obronnego i wychowania fizycznego do różnych czynów społecznych na rzecz rozbudowy, modernizacji i konserwacji szkolnej bazy sportowej. Powstają nowe bieżnie, boiska, rzutnie, strzelnice, ścieżki zdrowia, tory przeszkód, ogródki sportowe itp.

Sporty obronne w Szkolnym Związku Sportowym stanowią integralną część działalności programowo-statutowej oraz uzupełniają ważne ogniwo łączące trzy podstawowe elementy: sport, wychowanie, patriotyzm.

Koordynatorem i inspiratorem rozwoju sportów obronnych wśród młodzieży szkolnej jest Zarząd Główny Szkolnego Związku

---

1/ Zob. załącznik nr 6.

Sportowego - Dział Upowszechniania Kultury Fizycznej, Ministerstwo Edukacji Narodowej - Departament Wychowania Obronnego, środki masowego przekazu /prasa, radio, telewizja/ w szczególności Redakcja "Żołnierza Polskiego", przy współpracy z innymi instytucjami i organizacjami /MON, LOK, ZHP/.

Ciałem doradczym jest Komisja Sportów Obronnych[2/] działająca przy Zarządzie Głównym SZS, w skład której wchodzą przedstawiciele zainteresowanych środowisk /oświata, organizacje społeczne, środki masowego przekazu i inne/.

Głównym celem Komisji jest:

1/ intensyfikacja działań w zakresie podnoszenia sprawności fizycznej młodzieży oraz gotowości obronnej społeczeństwa;

2/ racjonalne wykorzystanie czasu wolnego młodzieży po zajęciach lekcyjnych;

3/ umasawianie sportów obronnych wśród młodzieży.

Działanie tych wszystkich instytucji, organizacji, czynników społecznych i doradczych ma na celu popularyzację sportów obronnych, ich dalszy rozwój i umasawianie.

2/ Zob. załącznik nr 4.

ROZDZIAŁ III.

PODSTAWY METODOLOGICZNE PRACY

1. Cel i zakres badań

Badania nad efektywnością wychowawczą Szkolnego Związku Sportowego oparte są na założeniach metodologicznych. Mają one ścisły związek z analizami materiału empirycznego, który prezentujemy w niejszej pracy. Zależność wyników badawczych od przyjętych założeń metodologicznych skłania do starannej ich analizy wyrażonej w formie opisowo-interpretacyjnej.

W podjętych przeze mnie analizach koncentrowałem się głównie na u k a z a n i u w p ł y w u s p o r t ó w o b r o n n y c h n a k s z t a ł t o w a n i e p o s t a w p a t r i o t y c z n y c h m ł o d z i e ż y s z k o l n e j w l a t a c h 1 9 8 0 - 1 9 9 0. Badaniem objąłem także formy działalności SZS, wyniki ogólne i szczegółowe tej działalności, stosunek młodzieży i nauczycieli do sportów obronnych, korelacja między działalnością SZS a innymi przedmiotami i formami działalności dydaktyczno-wychowawczej szkoły.

Poszukując zatem wpływu sportów obronnych na kształtowanie postaw patriotycznych młodzieży, poszukiwałem odpowiedzi na następujące pytania:

1/ Jakie funkcje spełnia Szkolny Związek Sportowy w procesie wychowania patriotycznego?

Hipotetycznie założono, iż spełnia on następujące funkcje:

a/ wychowawczą,

b/ dydaktyczną,

c/ kulturową,

d/ popularyzatorską,

e/ organizacyjną.

2/ Która z tych funkcji wywiera najsilniejszy wpływ na kształtowanie postaw patriotycznych oraz dlaczego?

3/ Jakie miejsce zajmuje SZS w systemie dydaktyczno-wychowawczym szkoły?

4/ Jaki jest stosunek nauczycieli i młodzieży do działalności SZS?

5/ Które formy i metody działalności tego Związku wpływają osobotwórczo na młodzież i dlaczego?

6/ Celowość i możliwości dalszego doskonalenia sportów obronnych w wychowaniu patriotycznym młodzieży.

Odpowiedzi na powyższe pytania mają nie tylko wartość poznawczą, lecz również praktyczną. Uświadamiają bowiem rozległość oraz złożoność podejmowanej problematyki, prowadzą również do weryfikacji głównej hipotezy.

2. Organizacja i metody badań

Metodę badawczą niniejszej pracy oparto na badaniach monograficznych Aleksandra Kamińskiego. Metoda ta bowiem ułatwia opis instytucji oraz całościową analizę historyczno-porównawczą działalności badanej instytucji, pozwala także na poznanie struktury i efektywności działań wychowawczych oraz uchwycenie ewentualnych niedomogów organizacyjnych.

Podobne, lub w dużym stopniu zbliżone stanowisko wyraża Benon Miśkiewicz. Określił on monografię jako "pracę analityczną, która daje zwykle wyczerpujący opis jednego wybranego zagadnienia poprzez wszechstronną krytykę literatury i źródeł oraz interpretację"[1/]. W metodzie monograficznej kryją się jednak pewne niebezpieczeństwa /między innymi subiektywizm, uogólnienie i opisowość/. "Słuszna obawa przed uogólnieniami zbyt szerokimi - zdaniem Aleksandra Kamińskiego - nie powinna przesadnie ciążyć nad badaczem /.../ wyobrażenie badacza jest cechą podobnie cenną jak sceptyczny krytycyzm"[2/].

Stosując w niniejszej pracy metodę monografii pedagogicznej, przyjęto za A. Kamińskim wszystkie jej prawa i założenia metodologiczne, gdyż za jej pomocą można będzie przeprowadzić właściwą weryfikację wysuniętych hipotez badawczych.

1/ B.Miśkiewicz, Wstęp do badań historycznych, Warszawa, 1974.

2/ A.Kamiński, Metoda, technika, procedura badawcza w pedagogice empirycznej, Studia Pedagogiczne, t. XIX, 1970.

Zbadano tą metodą działalność i funkcjonowanie Szkolnego Związku Sportowego jako instytucji sportowo-wychowawczej, realizującej także funkcje wychowawcze.

W trakcie badań wykorzystano następujące metody:

- analizę dokumentów,
- obserwację /bezpośrednią, uczestniczącą/,
- badania sondażowe /ankieta/,
- analizę statystyczną.

A n a l i z a d o k u m e n t ó w

Techniką analizy dokumentów posłużono się głównie w trakcie analizy:

- materiałów programowych i organizacyjnych z zakresu sportów obronnych,
- materiałów metodycznych z zakresu rozwoju psychofizycznego młodzieży.

Badania były prowadzone na podstawie materiałów:

- znajdujących się w biurze ZG SZS /obejmujące działalność SZS od początku istnienia oraz lata 1980-1990/;
- protokołów, sprawozdań, opinii, opracowań programowych, pism organizacyjnych, artykułów prasowych, kronik, dyplomów, medali pamiątkowych;
- obrazów dźwiękowych /nagrania video, nagrania magnetofonowe, filmy, przeźrocza, zdjęcia itp./.

Oprócz wymienionych materiałów były wykorzystane dokumenty różnych instytucji i organizacji realizujących program wychowania patriotycznego wśród młodzieży:

- Ministerstwo Edukacji Narodowej - Departament Wychowania;

- Zarząd Główny Ligi Obrony Kraju;

- Ministerstwo Obrony Narodowej - Biblioteka Centralna;

- Główna Kwatera Związku Harcerstwa Polskiego;

- Główny Inspektorat Obrony Cywilnej Kraju;

- Zarząd Główny Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej;

- Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie;

- Wyższa Szkoła Pedagogiczna - Zakład Wychowania Obronnego w Bydgoszczy;

- Redakcje: "Żołnierza Polskiego" i "Na przełaj";

- Polskie Radio i Telewizja - nagrania kasetowe.

Dokumenty te obejmowały instytucje, organizacje, ich przepisy, wytyczne, dokumentacje imprez i akcji, sprawozdania oraz wszelkie materiały opracowywane przez te ogniwa, dotyczące zagadnień będących tematem pracy. Stanowiły one wartościowy materiał poznawczy, co pozwoliło na wzbogacenie prezentowanego w pracy materiału statystycznego.

W trakcie badań dążono do uzyskania wiarygodnych konkretnych informacji dotyczących przedmiotu pracy, nie zaś samych informacji zawartych w dokumencie.

Analiza dokumentów pozwoliła na:

- poznanie form, metod i zasad działań patriotyczno-wychowawczych Zarządu Głównego Szkolnego Związku Sportowego poprzez sporty obronne;

- zbadanie doświadczeń i inicjatyw mogących być przykładem do naśladownictwa.

O b s e r w a c j a

W badaniach stosowano: systematyczną obserwację bezpośrednią; obserwację otwartą /jako jedno z zasadniczych technik badawczych pracy/.

Badaniami objęto:

- całokształt działalności programowej i organizacyjnej Zarządu Głównego Szkolnego Związku Sportowego w zakresie sportów obronnych w latach 1980-1990;

- formy działalności służące bezpośrednio wychowaniu patriotycznemu przez sport /centralne imprezy w sportach masowych, obronnych i wyczynowych/;

- wyniki osiągane przez organizację w pracy wychowawczej na rzecz harmonijnego rozwoju młodego pokolenia /fizycznego i umysłowego/.

Szczegółowe obserwacje były możliwe dzięki długoletniej pracy etatowej autora niniejszej pracy na stanowisku sekretarza do spraw sportu masowego /w tym sporty obronne/ w Zarządzie Głównym SZS oraz współpracy z wieloma innymi instytucjami i organizacjami zajmującymi się tą problematyką.

A n k i e t a /patrz załącznik nr 12/

Badaniami ankietowymi objęto:

- wybraną grupę młodzieży szkół ponadpodstawowych różnego typu /dziewczęta i chłopcy/, która uczestniczyła w finałach krajowych zawodów sportowo-obronnych pn. "Sprawni jak żołnierze" o Puchar Redakcji "Żołnierza Polskiego",

"Srebrne Muszkiety" o Puchar Redakcji "Na przełaj" oraz mistrzostw Szkolnego Związku Sportowego w strzelectwie sportowym;

- wychowawców /nauczycieli-trenerów/, którzy przygotowywali młodzież do udziału w zawodach na wszystkich szczeblach eliminacyjnych, włącznie z finałem krajowym.

Celem przeprowadzonych badań ankietowych było:

- uzyskanie niezbędnego materiału statystycznego /danych liczbowych/;

- skonfrontowanie pewnych twierdzeń zawartych w dokumentach normatywnych, realizacja ich twierdzeń i dyrektyw;

- poznanie metod realizacji funkcji wychowawczych, patriotycznych przez Zarząd Główny SZS na przestrzeni dziesięcioletniej działalności.

Uzupełnieniem materiału badawczego są opracowania statystyczne, które umożliwiły ilościowe i jakościowe opracowanie i analizy wyników badań[3/]. Wykorzystano także statystykę i jej analizę, która okazała się bardzo przydatna jako technika uzupełniająca w etapie formułowania wniosków końcowych[4/].

W badaniach wykorzystano również materiały oraz doświadczenia własne z wieloletniej pracy w Zarządzie Głównym SZS.

3/ A.Kamiński, op.cit., s. 63.

4/ W.Zaczyński, Praca badawcza nauczyciela, Warszawa, PZWS, 1968 r.

Teren i organizacja badań

Przeprowadzone badania oparte są na analizie treści dokumentów, obserwacji oraz na badaniach sondażowych.

Badania te dotyczyły młodzieży szkół ponadpodstawowych różnych typów z terenu całej Polski, biorącej udział w imprezach sportowo-obronnych.

W zawodach tych we wstępnych eliminacjach od szczebla szkoły poprzez rejony, dzielnice, miasta, gminy, województwa, makroregiony brało udział co roku ogółem ponad 100 tysięcy młodzieży szkół ponadpodstawowych /dziewczęta, chłopcy/. W finałach krajowych jednorazowo startowało ponad 700 młodych adeptów sportów obronnych.

Poniżej mapa Polski z podziałem na województwa i makroregiony przedstawiająca średnią krajową startującej młodzieży w ostatnim dziesięcioleciu.

I Makroregion - 12.486, w tym 4822 dziewczęta
II Makroregion - 13.095, w tym 5041 dziewczęta
III Makroregion - 11.986, w tym 4789 dziewczęta
IV Makroregion - 12.048, w tym 4806 dziewczęta
V Makroregion - 12.345, w tym 4820 dziewczęta
VI Makroregion - 13.128, w tym 5124 dziewczęta
VII Makroregion - 12.432, w tym 4764 dziewczęta
VIII Makroregion- 11.968, w tym 4658 dziewczęta

Ponadto analizie poddano materiały /komunikaty, sprawozdania, analizy programowe/ znajdujące się w Zarządzie Głównym Szkolnego Związku Sportowego[5/].

Do badań wykorzystano również publikacje prasowe zawierające tematykę sportów obronnych w działalności Szkolnego Związku Sportowego /"Żołnierz Polski", "Wychowanie Obronne", "Na przełaj", "Świat Młodych", "Przegląd Sportowy", "Sport"[6/]/ oraz wywiady radiowe i telewizyjne /taśmy magnetofonowe i video/[7/].

Zebrany materiał badawczy pozwolił na następujące usystematyzowanie pracy, którą ujęto w czterech częściach:

- pierwsza wstępna obejmuje zagadnienia wychowania patriotycznego w sportach obronnych realizowane przez Zarząd Główny Szkolnego Związku Sportowego na przestrzeni jego historii;

5/ Archiwum ZG SZS, lata 1957-1990 /dokumentacja/.

6/ Zobacz załączniki.

7/ Archiwum ZG SZS.

- druga dotyczy powstania i rozwoju działalności badanej organizacji /w tym sporty obronne/;

- trzecia przedstawia wybrane formy i metody działania dydaktyczno-wychowawczego wypracowane i realizowane przez Zarząd Główny SZS;

- czwarta obejmująca próbę opracowania modelu funkcjonowania systemu sportów obronnych w wychowaniu patriotycznym Szkolnego Związku Sportowego.

3. Charakterystyka materiału badawczego

W badaniach przyjęto następujące kryteria doboru populacji:

1. Wiek badanych, od 16 do 18 lat /dziewczęta i chłopcy/. W okresie tym następują u młodzieży specyficzne przemiany w procesie rozwoju fizycznego i umysłowego. Wiek 15-16 lat przyjmuje się również z medycznego punktu widzenia jako granicę rozpoczęcia procesu dojrzewania i to zarówno fizycznego, biologicznego, jak i psychicznego oraz społecznego[1/]. Kadrę pedagogiczną stanowią osoby w wieku dojrzałym /nauczyciele, trenerzy, opiekunowie/.

2. Miejsce nauki lub pracy. Tymi badaniami objęto młodzież uczącą się w szkołach ponadpodstawowych o różnym profilu oraz nauczycieli-trenerów wychowania fizycznego i wychowania obronnego.

3. Przynależność organizacyjna. W zasadniczych badaniach uwzględniono młodzież deklarującą swoją przynależność do Szkolnego Związku Sportowego oraz jego podstawowych ogniw /Szkolny i Międzyszkolny Klub Sportowy/. Podobnie w przypadku nauczycieli-trenerów.

4. Miejsce działania. Z uwagi na to, że badaniami objęto młodzież z całej Polski uczestniczącą w finałach krajowych imprez sportowo-obronnych, reprezentowała ona, jak i ich

---

1/ N.Wolański /red/, Biomedyczne podstawy rozwoju i wychowania, Warszawa, 1977.

nauczyciele-trenerzy, zarówno środowiska wielkomiejskie, jak i małomiasteczkowe.

Jako środowisko wielkomiejskie w Polsce traktowane są wszystkie społeczności terytorialne liczące ponad 100 tys. mieszkańców[2/]. Do kategorii tzw. małych miast zalicza się społeczności miejskie nie przekraczające 20 tys. mieszkańców. To formalne i umowne kryterium klasyfikacyjne jest najczęściej stosowane w ankietach typologicznych[3/].

W badaniach uwzględniono również pochodzenie młodzieży /robotnicze, chłopskie, inteligenckie, inne/.

Zestawienie liczebności poszczególnych grup badanej populacji

Grupa badanych	Rodzaj badanej populacji	Liczba populacji
1	Uczniowie-zawodnicy startujących w imprezach sportowo-obronnych	250
2	Kadra pedagogiczna /nauczyciele wf/po/	55
	R a z e m	305

2/ Zob. W.Wincławski, Typowe środowiska wychowawcze współczesnej Polski, Warszawa, 1976.

3/ Zob. P.Rybicki, Przemiany miejskich społeczności lokalnych, Warszawa, 1974.

Charakterystyka osób badanych obejmuje dwie zasadnicze grupy. Pierwszą i podstawową zbiorowość stanowią ankietowani uczniowie-zawodnicy, drugą - nauczyciele-trenerzy przygotowujący młodzież do startu w imprezach sportowo-obronnych wybrane reprezentatywnie /losowo/ z ogółu.

Dokumenty, które zostały poddane analizie zawierają niezbędne dane uzupełniające materiał badawczy. Do nich zaliczamy:

1/ Sprawozdania merytoryczne ukazujące motywację i celowość organizacji tego typu imprez dla młodzieży szkolnej;

2/ Komunikaty organizacyjne i ogólne dotyczące osiągnięć /wyników sportowych-rekordów/ uzyskanych przez startujących zawodników;

3/ Analizy programowe dokonywane okresowo /raz w roku/ podsumowujące całokształt działalności SZS w zakresie sportów obronnych, wnioski w tej kwestii oraz zmiany regulaminowo-programowe;

4/ Publikacje prasowe - materiały uzupełniające metodycznie całokształt zagadnienia oraz zapewniające popularyzację stosowanych form sportów obronnych.

Forma obserwacji bezpośredniej /wieloletnia praca w ZG SZS/ oraz bieżący kontakt ze wszystkimi sojusznikami sportów obronnych to dodatkowe uzupełnienie do przeprowadzonych prac badawczych.

Uzyskane dane w procesie badawczym w większości przypadków charakteryzowały się stosunkiem emocjonalnym, zaś ich spontaniczny charakter odzwierciedlał w pełni autentyczne odczucia i opinie o działaniu, w którym uczestniczyli badani.

Ujemną stroną było brak refleksyjności czasami u osób badanych, utrudniający obiektywizm ocen.

ROZDZIAŁ IV.

ANALIZA METOD I FORM WYCHOWANIA PATRIOTYCZNO-OBRONNEGO

Szkolny Związek Sportowy realizuje swoisty system wychowawczy. Na ową swoistość składają się następujące elementy: ukierunkowanie społeczne procesów wychowawczych i szkoleniowych; wyraźne sprecyzowanie celów formalnych; aktywne współdziałanie działaczy, nauczycieli i wychowawców; elastyczność organizacyjna i programowo-regulaminowa.

Wychowanie w SZS jest w niniejszym opracowaniu rozumiane jako świadomie organizowana działalność społeczna młodzieży, której celem jest wywołanie zamierzonych zmian w osobowości jej uczestników. Zmiany te obejmują zarówno stronę poznawczo-instrumentalną, związaną z poznaniem rzeczywistości i umiejętności oddziaływania na nią, jak i aksjologiczną, która polega na kształtowaniu stosunku młodzieży do świata i ludzi, jej przekonań i postaw.

Do zasadniczych treści tego wychowania zalicza się: kształtowanie postaw obywatelskich, patriotycznych, umiejętność współdziałania i współżycia w grupie, nabywanie nawyków i rozwijanie inicjatyw społecznych na rzecz środowiska.

Głównym celem tych założeń jest: włączenie młodzieży poprzez uczestnictwo w różnych formach masowej kultury fizycznej /w tym sporty obronne/ w społeczny proces przygotowania przyszłych obywateli do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie, umiejących współdziałać z innymi w kształtowaniu materialnego bytu narodu i jego obrony.

Przedstawione tu właściwości systemu wychowawczego w SZS mogą występować w skali ogólnokrajowej /system makro/, wojewódzkiej /system pośredni/ i lokalnej /system mikro/. Zwykle makrosystem to wielokrotność wojewódzkich i lokalnych systemów wychowawczych /mikro systemów/. Między makrosystemem a wchodzącymi w jego skład wojewódzkimi i lokalnymi systemami wychowawczymi mogą zachodzić pewne różnice. Dotyczą one głównie skali, w jakiej występują określone procesy oraz ich efekty[1/].

Zwraca na to uwagę A.Lewin, który pisze: "Mikrosystemy wychowawcze powstają i rozwijają się w różnych placówkach, kształtują się nie tylko pod wpływem ustaleń centralnych instytucji, lecz również pod wpływem działania całego kompleksu warunków i czynników lokalnych /.../ nie mogą prawidłowo rozwijać się i funkcjonować na zasadzie biernego wykonawstwa odgórnych zarządzeń i dyrektyw, zbyt drobiazgowo norumujących działalność wszystkich placówek. W działalności każdej placówki powinno znaleźć się miejsce zarówno na adaptację zarządzeń centralnych, jak i na własną twórczość pedagogiczną. W rezultacie bowiem chodzi o stworzenie takiego systemu, który odpowiadałby zarówno oczekiwaniom całego społeczeństwa, jak i oczekiwanion danego środowiska oraz grona pedagogicznego[2/].

1/ Nas interesują efekty działalności wychowawczej ZG SZS.

2/ A.Lewin, Tworzenie systemu wychowawczego w szkole, /w:/ Szkoła wychowująca /red. T.J.Witocka/, Warszawa, 1978, s.90-91.

Powyższą wypowiedź A.Lewina można odnieść również do Szkolnego Związku Sportowego, ponieważ zachodzące procesy wychowawczo-szkoleniowe nie dadzą pożądanych efektów bez uwzględnienia postulatów i głosów z "terenu".

Na system wychowawczy Szkolnego Związku Sportowego składają się złożone i dynamiczne formy różnych przedsięwzięć: wychowawczych, szkoleniowych, popularyzatorskich i organizacyjnych. Przedsięwzięcia te mogą mieć charakter długofalowy lub przejściowy, ogólny lub specyficzny w zależności od sytuacji, czasu i zainteresowań młodzieży; wynikają z potrzeb społeczeństwa /środowiska/.

Poszukując odpowiedzi na pytanie dotyczące wpływu SZS na kształtowanie postaw patriotycznych, sformułowaliśmy hipotezę, iż SZS spełnia kilka podstawowych funkcji:

a/ wychowawczą,

b/ dydaktyczną /szkoleniową/,

c/ kulturową,

d/ popularyzatorską,

e/ organizacyjną.

Funkcje te poddaliśmy pedagogicznej analizie.

1. Analiza pedagogiczna podstawowych funkcji SZS

a/ Funkcja wychowawcza

Działalność wychowawcza Szkolnego Związku Sportowego charakteryzuje się tym, że zasadniczym i ostatecznym podmiotem, na którym się koncentruje, jest osobowość dzieci i młodzieży oraz wyniki przedsięwzięć wychowawczych mających na celu rozwój ich osobowości. Podmiotowy charakter działalności wychowawczej SZS dotyczy nie tylko wychowawców-trenerów, lecz także postawy wychowanków. Wychowanek, nawet jeśli nie wykazuje w początkowej fazie aktywności, nie jest biernym obiektem oddziaływań, lecz podmiotem osobowym podległym procesowi pedagogicznemu.

Najogólniej ujmując, przyjmujemy, że SZS spełnia funkcję wychowawczą, albowiem występuje on jako składowy element całokształtu procesów życia społecznego w naszym kraju. Organizowane przez SZS procesy obejmują między innymi dążenia do podnoszenia kondycji fizycznej poprzez ćwiczenia sportowo-patriotyczne przygotowujące młodzież do pełnienia odpowiedzialnych ról społecznych. Działalność wychowawcza SZS stanowi zatem społecznie ukształtowaną i sankcjonowaną formę realizacji tych dążeń.

Przyjmujemy zatem, iż działalność wychowawsza SZS ma na celu:

a/ troskę starszego pokolenia o rozwój sportowy i patriotyczno-obronny dzieci i młodzieży;

b/ realizację różnych form działalności dydaktyczno-wychowawczej, kulturowej i organizacyjnej. Owa różnorodność zakłada wielość procesów wychowawczych.

Proces wychowawczy, chociaż posiada jednolitą strukturę ogólną, lecz przybiera różne postaci konkretyzacyjne; jest on różnorodny w swej jednolitości, ale także jednolity w swej różnorodności. Tezę tą potwierdzają prezentowane wyniki badań. Wskazują one ponadto, iż w takiej instytucji jak SZS, w której pewne zadania wypełniają jednostki, nie zawsze przygotowane do tego, aby świadomie współrealizować procesy wychowawcze, można działalność tą nazwać wychowaniem uczestniczącym zadaniowo. Rola trenera obejmuje pewne czynności wychowawcze, jednak cele tych czynności, a nawet sam fakt wychowawczych aspektów tej roli nie zawsze są uświadomione. Jeśli dążenia ich uznajemy za wychowawcze, to nie dlatego, że mają oni tego świadomość, lecz głównie dlatego, że podejmują działania inspirowane przez inne osoby, które takie zamierzenia posiadają.

Również w SZS mogą przebiegać autentyczne procesy wychowawcze, ale pod warunkiem, iż osoby lub czynniki nadrzędne programujące tę działalność, rozumieją, jakie procesy wychowawcze należy w tej instytucji uruchamiać i dostarczać własnemu "personelowi" takich zadań do realizacji, które zapewniają rzeczywiste występowanie tych procesów.

Z badań ankietowych wynika, że w dziedzinie metodyki i form realizacji zadań patriotyczno-obronnych, Szkolny Związek Sportowy osiągnął wiele sukcesów, a sporty obronne dzięki pracy SZS cieszą się dużą popularnością wśród młodzieży szkolnej.

Tabela 1.

Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych na finałowych imprezach w sportach obronnych "Sprawni jak żołnierze" /nauczyciele, trenerzy/

Numer pytania	Treść pytania	Zakres odpowiedzi wg najczęściej stosowanych grup odpowiedzi	Odpowiedzi nauczyciele-trenerzy	
			liczba	%
A - 1 1	W jakim środowisku Pan/i pracuje	wiejskim miejskim	15 40	27,5 72,5
A - 1 2	Czy to jest szkoła: a/ LO b/ Technikum c/ L.Zawodowe d/ ZSZ		 10 20 5 20	 18,2 36,4 9,0 36,4
A - 1 6	Czy podziela Pan/i opinię, że SZS jest jednym z podstawowych sojuszników nauczyciela PO/WF w szkole w realizacji programu wych.-patriotycznego przez sporty obronne	zdecydowanie tak raczej tak raczej nie nie wiem	45 10 - -	81,8 18,2 - -
A - 1 8	Proszę dokonać oceny roli, jaką spełnia SZS w patriotycznym wychowaniu młodzieży	wyróżniająca bardzo duża duża słaba mało istotna	22 20 13 - -	40,0 36,4 23,6 - -
A - 1 10	Czy imprezy sportowo-obronne mają wpływ na rozwijanie patriotyzmu wśród młodzieży	bardzo duży duży średni w ogóle	49 6 - -	89,0 11,0 - -

Badaniami tymi objęto młodzież szkół ponadpodstawowych różnych typów, biorących udział w finałach krajowych najbardziej masowej imprezy sportowo-obronnej pod nazwą "Sprawni jak żołnierze".

Podobnymi badaniami ankietowymi objęto nauczycieli-trenerów wychowania fizycznego i obronnego, którzy przygotowywali młodzież do tych imprez.

Ogółem ankietami objęto 250 uczniów-zawodników wybranych losowo z uwzględnieniem cech reprezentatywnych /pochodzenie/, rodzaju szkoły oraz obszaru kraju /z różnych regionów/.

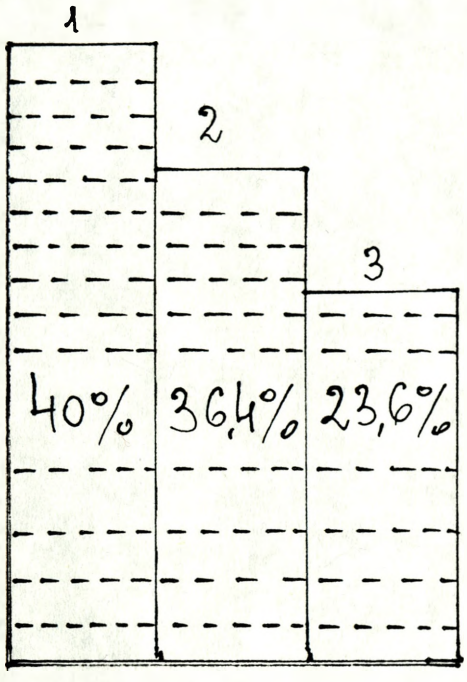
Podobnie w przypadku nauczycieli-trenerów /55/ stosowano zbliżone kryteria, poszerzoną o dodatkowe zagadnienia[3/].

Zestawienie dotyczy ankiety nr 1, w której nauczyciele-trenerzy, z różnych środowisk oraz różnego typu szkół, odpowiedzieli na pytania związane z wpływem sportów obronnych na wychowanie patriotyczne młodzieży szkolnej i roli w tym procesie Szkolnego Związku Sportowego. Nauczyciele-trenerzy w większości reprezentowali środowiska wielkomiejskie i miejskie, a przewagę liczbową stanowiły szkoły zawodowe /technika i zasadnicze szkoły zawodowe/. 89 % badanych stwierdziło, że sporty obronne mają bardzo duży wpływ na kształtowanie się postaw patriotycznych wśród młodzieży szkolnej i silnie oddziaływują na poczucie odpowiedzialności i dyscypliny.

3/ Zobacz ankieta - załączniki.

Wysoko został oceniony przez nauczycieli-trenerów Szkolny Związek Sportowy jako jeden z sojuszników i propagatorów sportów obronnych.

Skala oceny SZS przez nauczycieli-wychowawców

1/ ocena wyróżniająca

2/ ocena bardzo dobra

3/ ocena dobra

Badaniami ankietowymi /ankieta nr 2/ objęto młodzież z całego kraju, która brała udział w zawodach centralnych pn. "Sprawni jak żołnierze" /250 uczniów/.

Uczniowie-sportowcy reprezentowali szkoły ponadpodstawowe różnego typu /82 %/ szkoły zawodowe.

Tabela 2.

Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych na finałowych imprezach w sportach obronnych: "Sprawni jak żołnierze" /uczniowie/

Numer pytania	Treść pytania	Zakres odpowiedzi wg najczęstszych odpowiedzi	Odpowiedzi młodzież liczba	Odpowiedzi młodzież %
A - 2 1	Zaznacz rodzaj szkoły do jakiej uczęszczasz	LO Technikum Lic.Zawodowe ZSZ	45 100 30 75	18,0 40,0 12,0 30,0
A - 2 2	Podaj swoje pochodzenie	robotnicze chłopskie inteligenckie inne	110 80 50 10	44,0 32,0 20,0 4,0
A - 2 3	Czy jesteś członkiem SKS	tak nie	237 13	94,8 5,2
A - 2 4	Kto/co skłoniło Cię do udziału w pracach SKS/SZS	nauczyciel WF/PO opiekun SKS koledzy inne	210 35 5 -	84,0 14,0 2,0 -
A - 2 5	Czy uczestniczysz w imprezach sportowo-obronnych organizowanych przez SZS	tak nie	250 -	100,0 -
A - 2 7	Czy udział w imprezach sportowo-obronnych zwiększył Twoje zainteresowanie zdobywaniem sprawności fizycznej i wiedzy patriotyczno-obronnej	tak częściowo nie	235 15 -	94,0 6,0 -
A - 2 8	Czy udział w imprezach sportowo-obronnych sprawia Ci satysfakcję	tak nie	250 -	100,0 -

Dane liczbowe i procentowe wskazują, że młodzież w większości uważa, że udział w imprezach sportowo-obronnych daje jej możliwość zdobywania sprawności fizycznej oraz wiedzy z zakresu patriotyzmu i obronności.

Członkowstwo w Szkolnym Klubie Sportowym /94,8 %/ pozwala im rozwijać swoje umiejętności i zamiłowania do ulubionej dyscypliny. 100 % ankietowanych stwierdziło, że uprawianie sportów obronnych sprawia im wielką satysfakcję. Wszyscy ankietowani podkreślili dużą rolę Szkolnego Związku Sportowego, który umożliwia im udział w zawodach sportowo-obronnych na wszystkich szczeblach eliminacyjnych. Dzięki tym imprezom rozwijają swoje walory sprawnościowe oraz nabywają wiadomości teoretyczne i praktyczne kształtujące postawy patriotyczno-obronne.

Młodzież w swoich wypowiedziach podkreśla również, jak ważną rolę w budzeniu zainteresowań i rozwijaniu umiejętności odgrywa nauczyciel wychowania fizycznego i obronnego. Ich zdaniem /98 %/, nauczyciel WF/PO /opiekun SKS/ jest główną osobą, która zaszczepiła w nich bakcyl sportowy i poprzez odpowiednie oddziaływanie skłoniła do uprawiania sportów obronnych w Szkolnym Klubie Sportowym.

Przeprowadzone badania potwierdziły w większości zasadność stosowanych form i metod wychowawczych Szkolnego Związku Sportowego w sportach obronnych. Zarówno nauczyciele, jak i uczniowie-sportowcy podkreślali bardzo duże znaczenie sportów obronnych w kształtowaniu postaw obywatelskich i patriotycznych. Sygnalizowali także pewne spostrzeżenia, które

skłaniają do następujących wniosków:

1/ Sporty obronne mogą stać się autentyczną "areną dobrej szkoły wychowania", gdy:

- autorytet i osobowość nauczyciela-trenera będzie akceptowanym wzorem i przykładem dla wychowanków;

- spełniony będzie do końca proces samorządności młodzieży poprzez wprowadzenie jej do współdecydowania /uczeń "partnerem nauczyciela-trenera"/; włączenie młodzieży do społecznej organizacji;

2/ Szkolny Związek Sportowy w każdym przypadku powinien zapewnić /w konsultacji z "trenerem"/ atrakcyjny i akceptowany przez większość uczniów program konkurencji sportowo-obronnych;

3/ Całokształt programowo-organizacyjny każdej imprezy nie może zawierać żadnych potknięć natury wychowawczej, które stanowiłyby "antywzorzec" w oczach uczestniczącej młodzieży.

Analiza badań i związane z tym wnioski i uwagi podkreślają ważność funkcji wychowawczej w sportach obronnych oraz jej integralność z procesem dydaktyczno-wychowawczym SZS.

b/ Funkcja dydaktyczna /szkoleniowa/

Procesy edukacyjne /szkoleniowe/ obejmują w zasadzie wszystkie poczynania, które zmierzają do kształtowania postawy patriotyczno-obronnej uczestników SZS. Procesy te opierają się na szkoleniu, uczeniu się i samorządności.

Działanie edukacyjne wyraża się w tym, iż w trakcie realizacji podstawowych zadań SZS wyposażamy uczestników w pewien zasób wiadomości, umiejętności i nawyków patriotyczno-obronnych. Kształtowane są niezbędne własności osobowe, do których można przykładowo zaliczyć: głębokie umiłowanie ojczyzny, ofiarność, odwaga, męstwo, koleżeństwo, wytrwałość, sprawność fizyczną, gotowość do znoszenia trudów życia społecznego itp.

O edukacyjnej funkcji SZS można mówić także w aspekcie pewnych działań innowacyjnych. Na rozwiązania czekają np. takie problemy, jak: kompleksowe rozwikływanie problemów z dziedziny higieny, fizjologii, ekologii, bioadaptacji itp.

O edukacyjnej funkcji SZS świadczy sprowadzony i stale podnoszony poziom naukowy kadry trenerów i instruktorów pracujących w Szkolnych i Międzyszkolnych Klubach Sportowych. Ośrodki te posiadają uprawnienia do szkolenia młodzieży w różnych dyscyplinach sportowych, w tym i w sportach obronnych, jak również w zakresie wiedzy ogólnej o kulturze fizycznej, jej znaczeniu.

Tysiące młodych ludzi zdobywa więc poprzez udział w SZS nie tylko sprawność fizyczną, lecz także wiedzę o świecie, O życiu innych społeczeństw itp.

Proces kształcenia, w którym uczestniczy młodzież zrzeszona w SZS, można podzielić na trzy etapy:

I - Szkoła - tu biorą swój początek i rozwijają się wszystkie procesy wprowadzające dzieci i młodzież w świat kultury fizycznej. Jest to pierwszy etap, kiedy kształtują

się zainteresowania sportowe /sportowo-obronne/, wywodzące się z programu wychowania fizycznego i przysposobienia obronnego;

II - Szkolny Klub Sportowy, w którym następuje pewne ukierunkowanie, młodzież podejmuje szkolenie specjalistyczne w sekcjach sportowych /strzelecka, ogólnorozwojowa, lekkoatletyczna/;

III - Międzyszkolne Kluby Sportowe, szkoli młodzież uzdolnioną w sposób ukierunkowany /sporty obronne/, gdzie stworzone są odpowiednie warunki do osiągania przez uczniów-zawodników poziomu mistrzowskiego.

Początkową i niezbędną formą w systemie szkolenia są również obozy specjalistyczne, na których młodzież doskonali swoje umiejętności sportowo-obronne i podtrzymuje walory kondycyjno-wytrzymałościowe.

a/ Lekcje wychowania fizycznego i obronnego

W programach lekcyjnych tych przedmiotów jest wiele wspólnej problematyki, której realizacja zbliża je do siebie. Nie jest też przypadkiem, że w wielu szkołach, nauczyciele wychowania fizycznego uczą wychowania obronnego i fizycznego.

Lekcje wychowania fizycznego i obronnego stanowią podbudowę w procesie kształcenia sportowego i obronnego.

Efekty tego kształcenia zależą od wielu czynników. Do najważniejszych zaliczamy jednak osobę nauczyciela, jego kwalifikacje zawodowe i pedagogiczne, umiejętność przekazywania treści poszczególnych lekcji oraz wpajanie młodzieży po-

czucia odpowiedzialności za wyniki uczenia się.

Sposób prowadzenia lekcji, ciekawe i atrakcyjne formy pracy akceptowane przez wychowanków, umiejętność kontaktu partnerskiego z młodzieżą, zaszczepianie bakcylu sportowego /w tym przez sporty obronne/, to cechy, które powinny charakteryzować nauczyciela wychowania fizycznego i obronnego.

W nauczaniu tych przedmiotów ich programie występuje wiele akcentów, które umożliwiają uzyskanie efektywnych wyników pedagogicznych /szkoleniowych/. Wykorzystanie tego potencjału zbliża młodzież do szkoły, środowiska, stawia nauczyciela w roki leadera i wzoru do naśladowania.

Realizując te przedsięwzięcia należy uwzględniać warunki środowiskowe, warunki bazowe /sala gimnastyczna, strzelnica, tor przeszkód itp./ oraz pomoce dydaktyczno-naukowe /środki audiowizualne, sprzęt sportowy, wyposażenie w środki przysposobienia obronnego/.

Poniższa ocena została dokonana na podstawie analizy dokumentów /sprawozdania, komunikaty, programy działania/ znajdujące się w biurze Zarządu Głównego SZS. Uwidoczniła ona stan posiadania przez poszczególne województwa bazy, sprzętu oraz środków audiowizualnych, niezbędnych do prowadzenia działalności sportowo-obronnej.

Tabela 3.

Warunki bazowe SZS /strzelnice, sale gimnastyczne, tory przeszkód/, sprzętowe oraz audiowizualne w poszczególnych województwach wraz z oceną ich stanu i używalności

Lp.	W o j e w ó d z t w o	O c e n a		
		bardzo dobra	dobra	dostateczna
1	warszawskie		x	
2	bialskopodlaskie			x
3	białostockie		x	
4	bielskie		x	
5	bydgoskie	x		
6	chełmskie			x
7	ciechanowskie			x
8	częstochowskie		x	
9	elbląskie		x	
10	gdańskie	x		
11	gorzowskie		x	
12	jeleniogórskie		x	
13	kaliskie		x	
14	katowickie	x		
15	kieleckie		x	
16	konińskie			x
17	koszalińskie		x	
18	krakowskie		x	
19	krośnieńskie		x	
20	legnickie		x	
21	leszczyńskie		x	
22	lubelskie		x	
23	łomżyńskie		x	
24	łódzkie		x	
25	nowosądeckie			x
26	olsztyńskie		x	
27	opolskie		x	
28	ostrołęckie		x	

c.d. tabeli na str.98

c.d. tabeli 3.

Lp.	W o j e w ó d z t w o	O c e n a		
		bardzo dobra	dobra	dosta-teczna
29	pilskie		x	
30	piotrkowskie			x
31	płockie			x
32	poznańskie		x	
33	przemyskie			x
34	radomskie		x	
35	rzeszowskie		x	
36	siedleckie			x
37	sieradzkie			x
38	skierniewickie			x
39	słupskie			x
40	suwalskie			x
41	szczecińskie		x	
42	tarnobrzeskie	x		
43	tarnowskie		x	
44	toruńskie		x	
45	wałbrzyskie		x	
46	włocławskie		x	
47	wrocławskie		x	
48	zamojskie			x
49	zielonogórskie	x		

Dobre warunki posiada 29 województw /59,8 %/, które umożliwiają realizację programu sportowo-obronnego, gwarantującego osiąganie sukcesów w zawodach wojewódzkich czy krajowych /potwierdzają to również analizy dotyczące startu poszczególnych województw w imprezach sportowo-obronnych/.

Skromne warunki bazowo-sprzętowe ma 14 województw /29,1 %/, co znajduje bardzo duże odbicie w udziale ich przedstawicieli w zawodach krajowych /trudności i braki szkoleniowe nie pozwalają na przeostanie się przez sito eliminacji na szczeblu makroregionu/.

Bardzo dobre zaplecze bazowe, sprzętowe i audiowizualne ma 5 województw /11,1 %/. Województwa te stanowią czołówkę krajową w osiąganiu najlepszych wyników zarówno w strzelectwie sportowym, jak i w masowych sportach obronnych.

Analogicznym porównaniem będzie ocena województw pod względem osiągnięć sportowo-obronnych w procesie wychowawczym. Sporty obronne są uniwersalne ponieważ mogą być uprawiane w każdych warunkach. Bardzo dużo zależy tu od osobowości nauczyciela-trenera.

Tabela 4.

Ocena wyników uzyskanych przez poszczególne województwa w procesie wychowania sportowo-obronnego /opracowana na podstawie analiz materiałów programowych znajdujących się w biurze ZG SZS/

Lp.	W o j e w ó d z t w o	O c e n a		
		bardzo dobra	dobra	dostateczna
1	warszawskie			x
2	bialskopodlaskie			x
3	białostockie	x		
4	bielskie		x	
5	bydgoskie		x	

c.d. tabeli na str. 100

c.d. tabeli 4.

Lp.	Województwo	Ocena		
		bardzo dobra	dobra	dostateczna
6	chełmskie			x
7	ciechanowskie			x
8	częstochowskie		x	
9	elbląskie		x	
10	gdańskie		x	
11	gorzowskie	x		
12	jeleniogórskie		x	
13	kaliskie			x
14	katowickie	x		
15	kieleckie		x	
16	konińskie		x	
17	koszalińskie		x	
18	krakowskie			x
19	krośnieńskie	x		
20	legnickie			x
21	leszczyńskie	x		
22	lubelskie		x	
23	łomżyńskie	x		
24	łódzkie		x	
25	nowosądeckie			x
26	olsztyńskie		x	
27	opolskie			x
28	ostrołęckie		x	
29	pilskie			x
30	piotrkowskie			x
31	płockie		x	
32	poznańskie			x
33	przemyskie			x
34	radomskie		x	

c.d. tabeli na str. 101

c.d. tabeli 4.

Lp.	Województwo	Ocena		
		bardzo dobra	dobra	dostateczna
35	rzeszowskie		x	
36	siedleckie		x	
37	sieradzkie			x
38	skierniewickie			x
39	słupskie		x	
40	suwalskie			x
41	szczecińskie		x	
42	tarnobrzeskie	x		
43	tarnowskie		x	
44	toruńskie	x		
45	wałbrzyskie		x	
46	włocławskie		x	
47	wrocławskie		x	
48	zamojskie			x
49	zielonogórskie	x		

Przeprowadzona analiza zebranych dokumentów oraz badania w skali kraju tej problematyki skłania do następujących wniosków:

- w procesie kształcenia, pierwsza faza /wstępna/ jest bardzo ważna, umożliwia bowiem poprzez ukierunkowanie i odpowiednie przekazanie wiedzy oraz umiejętności, dalszą edukację sportowo-obronną;

- osobowość nauczyciela, jego wiedza i zaangażowanie stanowią podstawowy element w szkoleniu wychowanków i kształtowaniu ich postaw;

- właściwy dobór środków, stosowanie atrakcyjnych i niekowencjonalnych rozwiązań pedagogicznych, dają komfort

psychiczny nauczycielowi i umożliwia sobie zjednanie młodzieży.

b/ Sporty obronne w Szkolnym Klubie Sportowym

Kultura fizyczna szeroko pojęta spełnia istotne funkcje w całokształcie oddziaływań wychowawczych we współczesnej szkole. Jest ona realizowana w ramach obowiązkowych i nadobowiązkowych zajęć wychowania fizycznego i sportu. Szkolny Klub Sportowy bierze aktywny udział w planowaniu, organizowaniu i realizacji wychowawczych /szkoleniowych/ zadań szkoły w zakresie nadobowiązkowych zajęć wf i sportu. SKS jest podstawową jednostką organizacyjną SZS i może działań w każdej szkole podstawowej i szkołach ponadpodstawowych wszystkich typów[4/].

Głównym zadaniem SKS jest podnoszenie sprawności fizycznej ogółu dzieci i młodzieży w szkole, upowszechnianie wzorów aktywnego spędzania czasu wolnego, rozwijania sportowych zainteresowań wśród uczniów i stwarzania możliwości rozwoju umiejętności sportowych.

W sekcjach sportowych SKS funkcjonują różne dyscypliny sportowe. Młodzież ma prawo wyboru dyscypliny sportowej zgodnie z zainteresowaniami oraz predyspozycjami psychofizycznymi.

Wśród wielu dyscyplin znajdują się również sporty obronne. W szkołach podstawowych dominuje trójbój obronny łą-

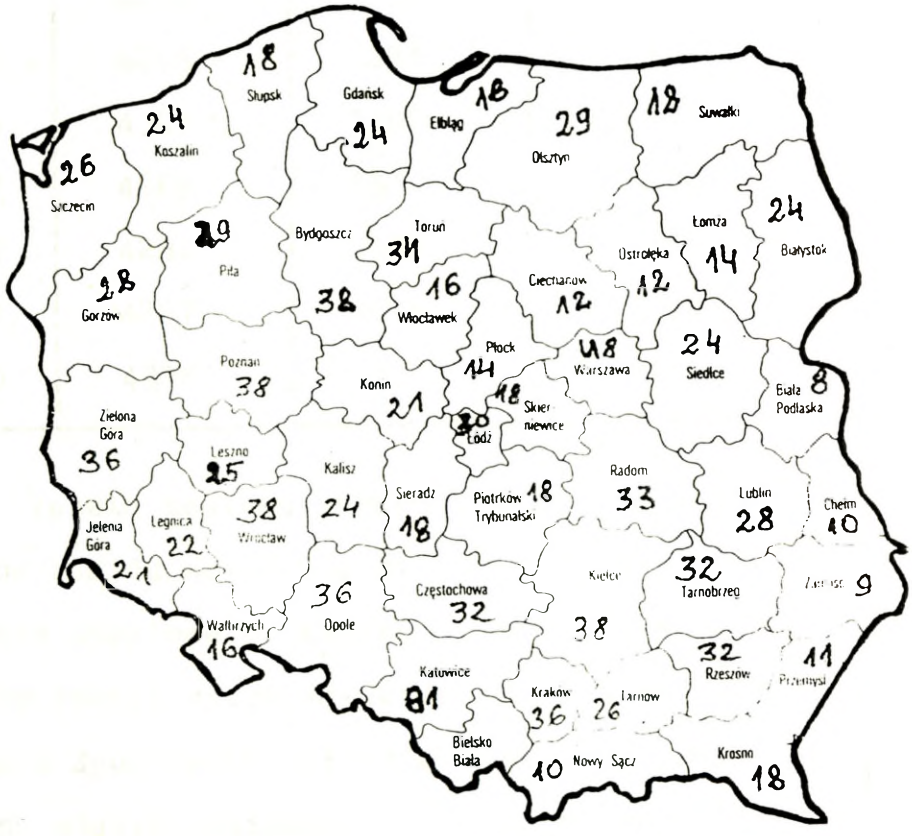

4/ Zob. Statut ZG SZS.

czący elementy lekkoatletyczne z zagadnieniami obronnymi, a w szkołach ponadpodstawowych wielobój obronny, poszerzony o konkurencję strzelecką /program wychowania obronnego w SPP/[5].

Ponadto w wielu szkołach ponadpodstawowych różnych typów działają sekcje strzeleckie przygotowujące młodzież uzdolnioną w tym kierunku do przyszłej kariery zawodniczej.

Mapka Polski obrazująca liczbę sekcji sportów obronnych w poszczególnych województwach /szkoły ponadpodstawowe/

Uwaga! Cyfry przy poszczególnych województwach oznaczają liczbę sekcji sportów obronnych /SPP/. Stan na 31 XII 1990. Ogółem - 1321 sekcji.

5/ Zob. Regulaminy imprez: "Sprawni jak żołnierze", zał. 5.

Tabela 5.

Liczba sekcji sportów obronnych w SKS w latach 1980-1990 w skali kraju:

R o k	Liczba sekcji w SP	Liczba sekcji w SPP	Sekcje strzeleckie w SPP
1980	4232	1278	124
1981	4228	1198	102
1982	4236	1192	98
1983	4240	1228	102
1984	4252	1236	108
1985	4268	1291	112
1986	4301	1302	114
1987	4289	1324	114
1988	4286	1322	116
1989	4287	1318	123
1990	4308	1321	122

Tabela została opracowana na podstawie analizy dokumentów znajdujących się w biurze Zarządu Głównego Szkolnego Związku Sportowego. Wynika z nich, że w latach 1980-1990 wzrost liczby sekcji sportowo-obronnych i strzeleckich w Szkolnych Klubach Sportowych był umiarkowany i w zasadzie utrzymywał się na stałym poziomie. Z jednej strony, świadczy to o stabilności dyscypliny sportowo-obronnej, a z drugiej zaś - stawia pytanie: czy jest to wystarczające, jeżeli chodzi o czynnik statystyczny i nie tylko?

Dla uzupełnienia tych danych posłużymy się tabelą, która zawiera dane o liczbie młodzieży uczestniczącej w zajęciach szkoleniowych:

Tabela 6.

Liczba młodzieży uczestnicząca w zajęciach szkolnych w latach 1980-1990

R o k	Liczba uczniów w sekcjach /SP/	Liczba uczniów w sekcjach /SPP/	Liczba uczniów w sekcjach strzeleckich
1980	224.000	62.488	5.112
1981	223.842	62.381	5.104
1982	224.632	62.224	4.878
1983	223.433	62.248	5.061
1984	224.094	62.311	5.186
1985	224.187	62.352	5.182
1986	224.201	62.348	5.178
1987	224.196	62.328	5.182
1988	224.288	62.391	5.201
1989	224.309	62.422	5.217
1990	224.289	62.418	5.214

Liczba uczestników zajęć sportowo-obronnych w poszczególnych sekcjach nie ma tendencji wzrostowych. Różnice są minimalne i w skali kraju niezauważalne, w przeciwieństwie do innych dyscyplin sportowych /klubów/. Dlatego też obserwując obecną sytuację w klubach pozaszkolnych, i ich działalność w poszczególnych sekcjach, gdzie na skutek nieudolności kierujących ogłaszają upadłość lub zawieszają okresowe funk-

cjonowanie, należy z optymizmem patrzeć na Szkolny Klub Sportowy, na jego ustabilizowany charakter, gdzie przecież wyrastają talenty - przyszli reprezentanci kraju.

SKS jest otwarty dla wszystkich, także dla tych, którzy nie mają zbyt dużego talentu sportowego. Uczniowie mniej zdolni mogą zdobywać uprawnienia młodzieżowego organizatora sportu, lub młodzieżowego sędziego[6/].

Młodzieżowy organizator sportu, po przejściu szkolenia /kursy organizowane w szkole pod nadzorem nauczyciela/, otrzymuje uprawnienia do prowadzenia samodzielnej, organizatorskiej pracy sportowej z młodzieżą, pod ogólnym nadzorem nauczyciela. Podobnie młodzieżowi sędziowie sportowi, którzy po zdaniu egzaminu poprzedzonego szkoleniem, mogą prowadzić zawody sportowe /sportowo-obronne/ pod okiem doświadczonego sędziego związkowego.

Młodzież w SKS ma poczucie samorządności i samodzielności /w pewnym stopniu/ może decydować o wielu sprawach z dziedziny organizatorsko-sportowej.

O popularności tej formy szkoleniowej i jej ciągłego rozwoju świadczą poniższe dane:

6/ Zob. Program działania SZS.

Tabela 7.

Liczba przeszkolonych młodzieżowych organizatorów i sędziów w sportach obronnych

R o k	Liczba przeszkolonych MOS	Liczba przeszkolonych MSS
1980	1246	78
1981	1382	80
1982	1401	76
1983	1425	86
1984	1428	93
1985	1492	98
1986	1512	102
1987	1549	101
1988	1567	112
1989	1611	114
1990	1646	122

Tendencje wzrostowe świadczą o tym, że młodzież akceptowała te formy szkolenia i bierze w nich czynny udział, widząc siebie w roli młodego instruktora-pomocnika nauczyciela lub przyszłego związkowego arbitra decydującego o tym, co się dzieje na boisku, torze przeszkód, bieżni czy strzelnicy sportowej.

Jak wynika z powyższych danych, sporty obronne w działalności Szkolnego Klubu Sportowego znalazły uznanie i zwolenników. Jest to podyktowane przede wszystkim tym, że praktycznie może je uprawiać każdy uczeń /dobór konkurencji/ oraz

to, że zawody mogą być organizowane przez każdy SKS. Warunki bazowe nie odgrywają tu większej roli. Ponadto łączenie w sportach obronnych konkurencji ogólnosprawnościowych /lekkoatletycznych/ z obronnymi /rzut granatem, tor przeszkód/ stanowią symbiozę i uatrakcyjniają jej program.

Tabela 8.

Wielobój obronny, w skład którego wchodzą następujące konkurencje:

Lekkoatletyka	Strzelectwo	Konkurencja techniczno-obronna	
dziewczęta i chłopcy	dziewczęta i chłopcy	dziewczęta	chłopcy
bieg - 600 m, 1000 m /terenowy lub na bieżni/; w zależności od warunków.	strzelania z karabinka małokalibrowego o otwartych przyrządach celowniczych do tarczy szkolnej "A" 24x12 z odległości 50 m.	pomoc sanitarno-medyczna /opatrzenie ran, unieruchomienie złamanej kończyny.	tor przeszkód /strefa skażona 15m, w maskach p-gaz, przeskok przez rów, czołganie pod zasiekami - 10 m.

Wyniki są obliczane według specjalnych tabel punktowych lekkoatletycznych /biegowych/ oraz strzelecko-technicznych, a ich suma daje rezultat ogólny.

Przedstawiony zestaw konkurencji potwierdza wcześniejsze rozważania, wskazujące na wielofunkcyjność sportów obronnych, ich różnorodność oraz atrakcyjność programową.

c/ Młodzieżowe Kluby Sportowe ośrodkami szkolenia młodzieży uzdolnionej w strzelectwie sportowym

Międzyszkolny Klub Sportowy działa na podobnych zasadach jak inne kluby sportowe, z tym że jego członkami jest wyłącznie młodzież szkolna.

Zadaniem MKS jest zgodnie z jego regulaminem "szkolenie utalentowanej młodzieży w poszczególnych dyscyplinach sportu", a zadania te realizuje między innymi poprzez:

- tworzenie możliwości podnoszenia sprawności utalentowanej młodzieży stosując cykl szkoleniowy, treningi, obozy i zawody zgodnie z wymogami poszczególnych dyscyplin sportu;

- współpracę ze szkołami i SKS, a w szczególności z sekcjami specjalistycznymi w celu dzielania im pomocy w organizacji szkolenia oraz naboru utalentowanych zawodników do swoich sekcji;

- współdziałanie w zakresie rozwoju danej dyscypliny sportowej na własnym terenie, z innymi organizacjami i instytucjami.

Jedną z dyscyplin, którą zaliczamy do sportów obronnych uprawaną w sekcjach MKS jest strzelectwo sportowe.

Stan funkcjonujących Międzyszkolnych Klubów Sportowych /województwa/, na terenie Polski, z sekcjami strzelectwa sportowego:

Podkreślone miasta i województwa w obwódce kolorem czerwonym oznaczają działające tam MKS.

Tabela 9.

Młodzież trenująca w MKS w latach 1980-1990

Lp.	Nazwa klubu, miejscowość	Liczba członków
1	MKS Staszów	68
2	MKS Leszno	104
3	MKS Bielsko-Biała	96
4	MKS-LOK Warszawa	48
5	MKS-MDK Bydgoszcz	58
6	MKS "Juvenia" Olsztyn	62
7	MKS "Atri" Wałbrzych	64
8	MKS ZSO Oświęcim	48
9	MKS OSU Oświęcim	36
10	MKS Jodła Bodzentyn	32
11	MKS "Orlęta" Radom	82
12	MKS Kraków	67

Ogółem strzelectwo sportowe w Międzyszkolnych Klubach Sportowych uprawia około 800 młodych adeptów tej dyscypliny.

Tabela 10.

Rezultaty i osiągnięcia sportowe Międzyszkolnych Klubów Sportowych w latach 1986-1990 /na podstawie analizy dokumentów i komunikatów z zawodów centralnych/

Lp.	Nazwa MKS	Punktacja w poszczególnych latach					Postęp	Regres
		1986	1987	1988	1989	1990		
1	Staszów	180	185	175	180	190	+	
2	Leszno	220	240	235	245	250	+	
3	Bielsko-Biała	190	185	200	210	235	+	
4	LOK Warszawa	195	180	185	175	170		-
5	MDK Bydgoszcz	200	205	200	195	215	+	
6	Olsztyn	190	195	195	200	210	+	
7	Wałbrzych	205	200	215	220	210	+	
8	ZSO Oświęcim	185	190	190	200	205	+	
9	OSU Oświęcim	170	165	160	160	155		-
10	Bodzentyn	195	185	180	170	170		-
11	Radom	190	195	205	205	210	+	
12	Kraków	205	205	210	215	230	+	

Na sumę punktów składają się następujące konkurencje: kbks standard - 60 strzałów, kbks standard 3 x 20 strzałów, karabinek pneumatyczny - 60 strzałów, pistolet szybkostrzelny 2 x 30 strzałów. Maksymalna liczba do zdobycia - 260 punktów. /zobacz regulamin mistrzostw SZS - załącznik nr 9/. W 12 klasyfikowanych Międzyszkolnych Klubach Sportowych na zawodach finałowych wskaźnik postępu w strzelectwie sportowym potwierdzony został w 9 przypadkach. Znikomy procent

/3 kluby/ potwierdziły regres w procesie szkoleniowym spowodowany różnymi problemami organizacyjnymi /między innymi przejściami nauczycieli-trenerów do innych szkół lub klubów/.

Strzelectwo sportowe wymaga pewnych nakładów finansowych /broń, amunicja, strzelnice/ i jest dość kosztowne w porównaniu z innymi formami sportów obronnych. Mimo tego jednak w SZS od wielu lat MKS prowadzą tego typu działalność i na zajęciach jest pełna frekwencja, w miarę oczywiście posiadanych warunków bazowo-szkoleniowych.

Bardzo ważnym elementem w procesie szkolenia jest trener-wychowawca - jak już nadmienialiśmy - jego wiedza, fachowość oraz umiejętność prowadzenia treningów. Na szczęście w Międzyszkolnych Klubach Sportowych trenerzy mają pełne kwalifikacje /ogółem 24, w tym 16 posiada specjalizację I stopnia w strzelectwie sportowym/ oraz uprawnienia pedagogiczne.

Nieodłącznym etapem szkolenia są obozy specjalistyczne, organizowane przeważnie w okresie ferii zimowych i wakacji letnich, których celem jest doskonalenie umiejętności strzeleckich oraz kondycyjnych. Ogółem co roku na tego typu obozach przebywa ponad 1.200 młodzieży z poszczególnych Międzyszkolnych Klubów Sportowych.

Tabela 11.

Wyniki MKS na zawodach finałowych w mistrzostwach SZS w strzelectwie sportowym w latach 1986-1990 oraz uczestnictwo w obozach szkoleniowych

Lp.	Nazwa MKS	Miejsce w zawodach finałowych					Uczestnictwo w obozach
		1986	1987	1988	1989	1990	
1	Staszów	II	III	IV	IV	IV	tak
2	Leszno	I	II	I	III	I	tak
3	Bielsko-Biała	IV	IV	III	I	V	tak
4	Warszawa	III	I	V	II	II	tak
5	Bydgoszcz	V	V	VI	V	VI	nie
6	Olsztyn	VI	VI	VII	VI	VII	tak
7	Wałbrzych	IX	IX	VIII	X	X	nie
8	ZSO Oświęcim	X	X	IX	IX	IX	nie
9	ZSU Oświęcim	XII	XI	X	XI	XI	nie
10	Bodzentyn	VII	VII	VII	VIII	XII	nie
11	Radom	VIII	VIII	XI	XII	VIII	tak
12	Kraków	XI	XII	XII	VII	III	tak

Z analizy wynika, że zawodnicy, którzy oprócz szkolenia w klubie uczestniczą w obozach, aby udoskonalać umiejętności strzeleckie, uzyskują lepsze rezultaty w zawodach finałowych i plasują się na czołowych pozycjach w kraju. Jest to jednocześnie potwierdzenie i zasadność organizowania obozów specjalistycznych dla młodzieży uprawiającej sporty obronne.

Sprawdzianem efektów szkoleniowych są różnego rodzaju zawody w skali województwa, makroregionu lub kraju. Osiągane wyniki /rekordy/ to plon całorocznej pracy trenera-wychowawcy z młodzieżą. Prawidłowa organizacja zespołów ludzkich oraz warunki materialne wywierają duży wpływ na efektywność szkolenia.

Przedstawiona analiza funkcji dydaktycznej /szkoleniowej/ Szkolnego Związku Sportowego w sportach obronnych, charakteryzuje się pewnymi stałymi, wypracowanymi i sprawdzonymi formami i metodami pracy z młodzieżą.

Występuje również stabilny tok szkoleniowy wkomponowany w działalność dydaktyczno-wychowawczą szkoły. Lekcje wychowania fizycznego i obronnego stanowią pierwszy etap wtajemniczenia w arkana sztuki sportów obronnych. Kolejnym etapem jest uczestnictwo młodzieży w zajęciach pozalekcyjnych - sekcje Szkolnego Klubu Sportowego. Formę mistrzowską uzyskuje się w Międzyszkolnych Klubach Sportowych na zajęciach specjalistycznych. Bazą MKS jest szkoła, przyszkolne urządzenia sportowe i obronne oraz kadra pedagogiczna.

c/ Funkcja kulturowa

Realizacja zadań kulturowych wynika z działalności kulturalno-oświatowej i rekreacyjno-rozrywkowej. Do podstawowych zadań w rozwoju kultury w SZS należą:

- rozwijanie i pogłębianie efektów szkolenia i wychowania w toku działalności kulturalnej prowadzonej w Szkolnych i Międzyszkolnych Klubach Sportowych;

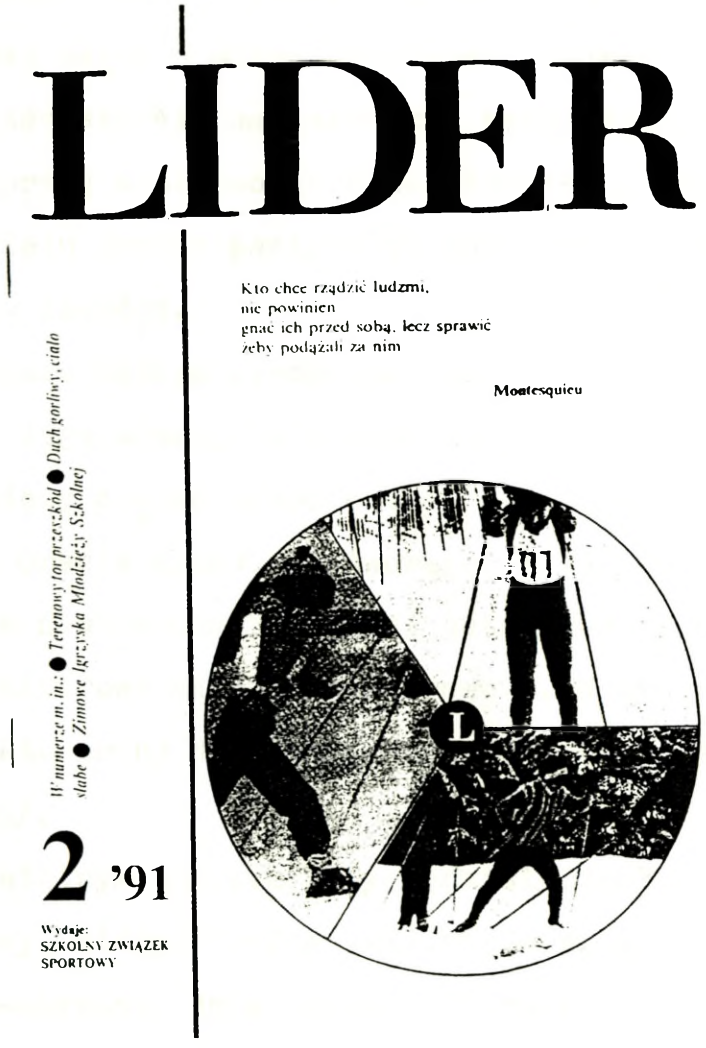
- włączenie różnych form działalności kulturalnej, dzieł sztuki, filmu itp. do zajęć szkoleniowych i wychowawczych;

- realizowanie wielu zadań wynikających z potrzeb lokalnych środowiska /potrzeby wychowania estetycznego, rekreacyjnego i wypoczynku, turystyki oraz krajoznawstwa/.

Do podstawowych instytucji i ośrodków wykonawczych tej działalności, która bezpośrednio kieruje w terenie z ramienia Zarządu Głównego SZS, są Zarządy Wojewódzkie SZS, współpracujące ściśle z Wojewódzkimi Domami Kultury, Wojewódzkimi Bibliotekami, zespołami regionalnymi, wojskowymi, kinami, teatrami itp. Ich sprawne funkcjonowanie oraz współpraca są oparte na dostatecznych podstawach materialnych i osobowych.

Od przeszło 35 lat w Szkolnym Związku Sportowym dobrze funkcjonuje system biblioteczny. Systematycznie wydawane są publikacje w ramach tzw. "Biblioteki Szkolnego Klubu Sportowego", które dotyczą spraw merytorycznych i metodycznych działalności sportu szkolnego.

Zarząd Główny SZS jest również wydawcą szeregu pozycji dotyczących kultury zdrowotnej, higieny i rekreacji fizycznej. Szkolny Związek Sportowy wydaje miesięcznik "Lider" zawierający aktualne wiadomości z zakresu kultury fizycznej, badania naukowe i ich wyniki, komentarze i relacje sportowe.

Działalność kulturalno-oświatową prowadzą na szeroką skalę Szkolne i Międzyszkolne Kluby Sportowe w ramach współpracy ze szkolnymi kołami artystycznymi, zespołami wokalnymi,

wokalno-instrumentalnymi oraz zespołami pieśni i tańca. Wielu członków SKS, MKS jest jednocześnie uczestnikami tych form kulturalno-oświatowych.

Sporty obronne w SZS są jedną z form działalności, w której można dostrzec oddziaływanie kulturowe. W procesie tym uczestniczy zarówno młodzież, jak i osoby dorosłe /rodzice, nauczyciele, trenerzy/. Chodzi więc o to, by funkcji kulturowej nadać w miarę możliwości uniwersalny charakter, tak by oddziaływała na osobowość wszystkich członków SZS.

Imprezy sportowo-obronne stwarzają okazję do uczestnictwa w wielu przedsięwzięciach kulturowych, które towarzyszą tego typu zawodom.

Bardzo ważnym elementem jest ceremoniał rozpoczęcia imprezy. Jego uroczysta oprawa i sprawna organizacja pozwala młodzieży doznać uczuć estetycznych na długo pozostaje w pamięci. Granie hymnu państwowego, wciąganie flagi na maszt, składanie ślubowania, defilada uczniów-sportowców, to historyczno-kulturowe akcenty wychowawcze. W uroczystości uczestniczą także osoby dorosłe /rodzice, nauczyciele, trenerzy, działacze/.

Istotnym ogniwem w tych działaniach jest program pozasportowy, którego pełna realizacja przy każdej imprezie sportowo-obronnej daje określone wyniki w dziedzinie kultury /wspólne wieczornice i ogniska, uroczyste apele i capstrzyki, występy wojskowych zespołów artystycznych, pokazy akrobacji lotniczych i spadochronowych, parady orkiestr wojskowych i szkolnych, wizyty w jednostkach wojskowych itp./.

Specyfika i charakter imprez sportowo-obronnych dają możliwość tak bogatego i urozmaiconego programu imprez towarzyszących, jakiego nie mają inne dyscypliny sportowe i ich związki.

Tabela 12.

Różnorodność i liczba programów pozasportowych realizowanych w skali kraju w latach 1985-1990 na imprezach centralnych

Rok	Rodzaje i liczba imprez towarzyszących			
	Apele i capstrzyki	Występy zespołów wojskowych	Pokazy lotnicze i spadochronowe	Wizyty, spotkania
1985	14	15	10	22
1986	16	12	8	26
1987	18	16	11	24
1988	21	16	9	23
1989	22	14	10	25
1990	24	12	7	27

Podczas tych spotkań młodzież ma doskonałą okazję zapoznania się ze specyfiką służby wojskowej, tradycjami polskich sił zbrojnych oraz dorobkiem techniczno-specjalistycznym i artystycznym.

Tabela 13.

Ocena programów pozasportowych realizowanych w czasie imprez krajowych w sportach obronnych

R o k	Ocena programu pozasportowego			
	bardzo dobra	dobra	dosta-teczna	niedos-tateczna
1985	28	17	4	-
1986	30	17	2	-
1987	35	12	2	-
1989	40	8	1	-
1990	42	7	-	-

Tabela 13 opracowana została na podstawie analizy dokumentów /sprawozdania/ nadesłanych przez Zarządy Wojewódzkie SZS do Zarządu Głównego /49/, organizatorów zawodów makroregionalnych i finałowych oraz własnych obserwacji.

Średnia ocena 4,60 jest wysoka i świadczy, jak ważnym i pożytecznym składnikiem funkcji kulturotwórczej są elementy programu towarzyszącego każdej imprezie sportowo-obronnej organizowanej przez SZS.

Atrakcyjny i dobrze zorganizowany program pozasportowy dla młodzieży biorącej udział w imprezie gwarantuje jej powodzenie i sprawia satysfakcję zarówno organizatorom, jak i uczestnikom tych zmagań /obopólne zadowolenie/.

Momentem kulminacyjnym zawodów sportowo-obronnych jest ich uroczyste zakończenie. Wręczenie młodzieży medali, pucharów, dyplomów, proporcy podkreślających ich osiągnięcia są dobrą szkołą kultury i zachowania. Wspólna defilada, podziękowania dla organizatorów, uściski dłoni - to kolejne akcenty kulturotwórcze. Efektowne zakończenie niejednokrotnie może zastrzec ewentualne drobne potknięcia, jakie mogą się pojawić w czasie kilkudniowej imprezy.

W dziedzinie pracy kulturalno-oświatowej ważną rolę odgrywa wydawanie i kolportowanie czasopism, książek i broszur o charakterze instruktażowo-szkoleniowym i historycznym. Współczesne definicje kultury obejmują swoim zakresem nie tylko dzieła artystyczne, ale także naukowe i społeczne. Wydawanie i kolportowanie książek i czasopism służy nie tylko realizacji celów dydaktycznych. Lektura tych publikacji uczy wzorów zachowań, które zawierają elementy kulturotwórcze, kształtują właściwe postawy, a przede wszystkim służą kształtowaniu postaw patriotyczno-obronnych członków SZS.

Szkolny Związek Sportowy, jak już wcześniej wspomniano, ma bardzo szeroko rozbudowany program działalności wydawniczej dotyczący problematyki kultury fizycznej oraz sportu dzieci i młodzieży. W popularyzacji sportów obronnych, nie można się pochwalić zbytnimi osiągnięciami. Wydawane są sporadycznie broszury lub zamieszczane na łamach prasy artykuły programowo-problemowe lub komunikaty z odbytych zawodów. Przeprowadzone badania potwierdziły problem braku publikacji na temat sportów obronnych, o czym świadczą wypowiedzi nauczycieli i trenerów.

Z tego wynika jednoznaczny wniosek, że w działalności wydawniczej SZS tematyka sportów obronnych powinna posiadać stałe miejsce publikatorskie obok innych dyscyplin sportowych.

Statut SZS, w którym zawarte są główne cele działalności, nie precyzuje odrębnym postanowieniem funkcji kulturowej, ale jeżeli przez funkcję kulturową rozumieć będziemy działania mające na celu nie tylko efekty, ale i procesy tworzenia się dóbr, kształtowanie norm, wartości i wzorców zachowań, a także wytworzone poprzez to działanie, dzieła /artystyczne, naukowe, społeczne i techniczno-cywilizacyjne/, to wówczas możemy powiedzieć, że Szkolny Związek Sportowy, choć pośrednio, ale taką funkcję spełnia.

Tak rozumiane pojęcie kultury i oświaty w SZS, ściśle powiązane z procesem dydaktyczno-wychowawczym znalazło potwierdzenie w przeprowadzonych badaniach ankietowych.

d/ Funkcja popularyzatorska

Pojęcie słowa "popularyzacja" ma bardzo szerokie znaczenie i odniesienie do wielu dziedzin życia politycznego, społecznego, gospodarczego i kulturalnego.

Propaganda /propagowanie, popularyzacja/ to celowe, perswazyjne, motywowane społecznie i ekonomicznie oddziaływanie na zbiorowość zmierzające - przez kształtowanie ludzkich postaw - do wywoływania pożądanych zachowań[7].

Popularność, to również powodzenie i popularność proponowanych form i metod pracy /współdziałania/ przez daną instytucję czy organizację. Przez upowszechnianie i popularyzację rozumiemy także zdobywanie wiedzy i kultury w danej dziedzinie.

W przypadku upowszechniania kultury fizycznej /w tym przez sporty obronne/ należy rozumieć możliwość uczestnictwa szerokich mas społecznych, młodzieży szkolnej, w kulturze fizycznej, narodowej i ogólnoświatowej.

W Szkolnym Związku Sportowym funkcja popularyzatorska polega na propagowaniu podstawowych form rekreacji fizycznej wśród dzieci i młodzieży szkolnej w osiąganiu sprawności i kondycji fizycznej.

Sporty obronne, jako jedna z form programowego działania Związku, stanowią bardzo ważne ogniwo popularyzujące

---

7/ Encyklopedia Popularna, PWN, Wyd. XVIII, Warszawa, 1989.

świadomy ruch, rekreację fizyczną, a więc elementy niezbędne w kształceniu psychofizycznym dzieci i młodzieży.

Frekwencja, jaką się cieszą sporty obronne, jest jedną z najbardziej znamiennych cech świadczących o popularności tych sportów wśród młodzieży szkolnej.

Tabela 14.

Liczba starującej młodzieży w imprezach sportowo-obronnych /1980-1990/ organizowanych przez SZS

R o k	Szkoły podstawowe	Szkoły ponadpodstawowe	R a z e m
1980	185.248 tys.	48.134 tys.	233.382tys.
1981	184.876	48.891	233.767
1982	184.628	49.132	233.760
1983	186.208	50.148	236.356
1984	187.304	50.624	237.928
1985	191.102	50.804	241.906
1986	191.876	50.810	242.686
1987	191.928	51.000	242.928
1988	192.104	51.087	243.191
1989	192.187	51.234	243.421
1990	192.226	51.386	243.612

Przedstawiona tabela opracowana na podstawie materiałów /dokumentacja sprawozdawcza znajduje się w biurze ZG SZS/, obejmuje dane w skali ogólnokrajowej /imprezy od szczebla szkoły, poprzez eliminacje wojewódzkie, makroregiony i finały krajowe/.

Z analizy danych wynika, że frekwencja na zawodach /w latach 1980-1990/ ma tendencje zwyżkowe, co świadczy o tym, że następował systematyczny wzrost zainteresowania młodzieży szkolnej tą dyscypliną sportową.

Tabela 15.

Opinie nauczycieli-trenerów na temat popularności sportów obronnych /na podstawie ankiety/

Numer pytania	Treść pytania	Zakres odpowiedzi wg najczęściej stosowanych grup odpowiedzi	Odpowiedzi	
			liczba	%
A - 1 9	Która z realizowanych i znanych Panu/i form działalności odgrywa dominującą rolę w środowisku młodzieżowym	Uczestnictwo w imprezach	35	63,5
		- obozach specjalistycznych	5	9,0
		- działalność szkoleniowa	15	27,5
A - 1 11	Czy jest zapotrzebowanie na tego typu zawody	bardzo duże	45	81,8
		duże	10	18,2
		przeciętne	-	-
		w ogóle	-	-

Ankietowani nauczyciele-trenerzy, w większości /63,5 %/ stwierdzili, że uczestnictwo w imprezach to najlepsza forma popularyzacji sportów obronnych, a ich zapotrzebowanie /bardzo duże - 81,8 %/ świadczy o powszechnej akceptacji i zainteresowaniu w środowisku szkolnym.

Tabela 16.

Wypowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych

Numer pytania	Treść pytania	Zakres odpowiedzi wg najczęściej stosowanych grup odpowiedzi	Odpowiedzi	
			liczba	%
A - 25	Czy uczestniczysz w imprezach sportowo-obronnych organizowanych przez SZS	tak	250	100,0
		nie	-	-
A - 26	W których z wymienionych imprez bierzesz udział	"Sprawni jak żołnierze"	180	72,0
		"Srebrne Muszkiety"	50	20,0
		"Mistrzostwa SZS w strzelnictwie"	20	8,0
A - 28	Czy udział w imprezach sportowo-obronnych sprawia Ci satysfakcję	tak	230	92,0
		nie	20	8,0
A - 29	Czy zachęcasz innych kolegów/koleżanki do uczestnictwa w zawodach sportowo-obronnych	tak	226	90,4
		nie	24	9,6
A - 210	Czy w przyszłości, jeżeli zostaniesz nauczycielem PO/WF będziesz organizował tego typu zawody dla młodzieży w szkole	tak	232	92,8
		nie	22	8,8
A - 211	Czy według Ciebie proponowane przez SZS rodzaje imprez sportowo-obronnych są atrakcyjne	tak	242	96,8
		nie	8	3,2

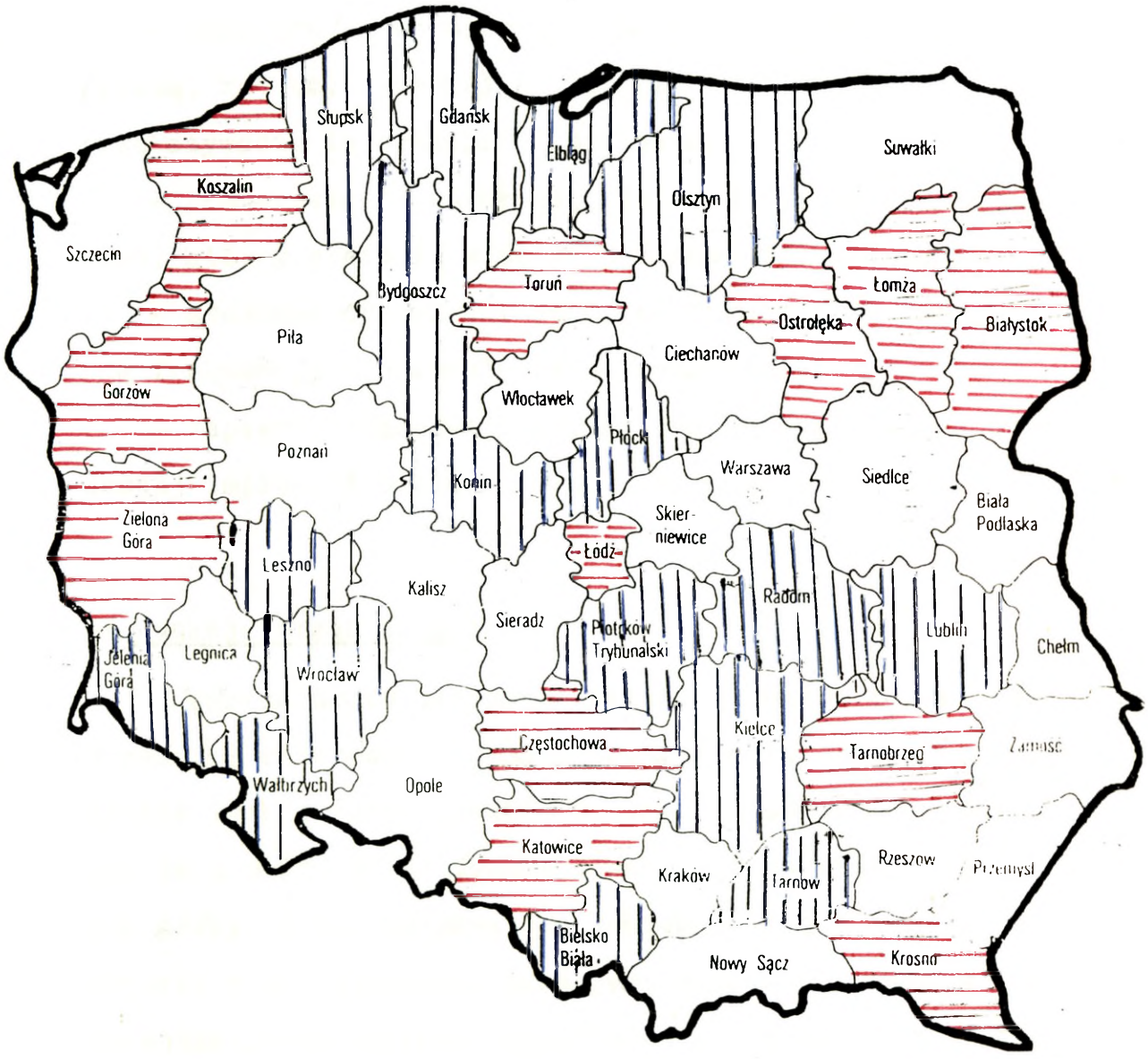
W większości, wypowiedzi /uczniowie szkół ponadpodstawowych, różnych typów, z całego kraju/ wyrażało aprobatę i chęć uczestnictwa w zawodach sportowo-obronnych organizowanych przez Szkolny Związek Sportowy. Najbardziej popularną imprezę /72 %/ są zawody pod nazwą "Sprawni jak żołnierze", co potwierdza również frekwencja skali kraju. Również 96,8 % zapytanych potwierdziło atrakcyjność proponowanych form sportów obronnych przez SZS.

Tak więc zarówno nauczyciele-trenerzy, jak i ich wychowankowie widzą potrzebę organizowania imprez sportowo-obronnych dla szkół oraz uczestnictwa w nich. Jednocześnie sygnalizują dokonanie pewnych korekt programowych w celu uatrakcyjniania przebiegu zawodów.

Ważnym aspektem propagowania imprez sportowo-obronnych jest odpowiednia propaganda w środkach masowego przekazu. Szkolny Związek Sportowy w tej kwestii współpracuje z Redakcją Sportową Telewizji Polskiej /reportaże filmowe z centralnych zawodów sportowo-obronnych/, Polskim Radiem /informacje i wywiady/ oraz czasopismami /"Żołnierz Polski" - cykliczne artykuły zawierające omawianą tematykę, wywiady w środowiskach szkolnych, informacje z odbytych imprez, "Na przełaj" - relacje z zawodów sportowo-obronnych, "Przegląd Sportowy", "Świat Młodych" - wyniki oraz wywiady z uczniami biorącymi udział w zawodach/.

Do popularyzacji tej dyscypliny sportu przyczyniają się w dużym stopniu uroczyste apele organizowane w szkołach z udziałem całej młodzieży oraz laureatami zawodów /medali-

stami, zwycięzcami/. Pełnym uzupełnieniem propagandowym są organizowane na terenie szkoły wystawy obrazujące osiągnięcia młodzieży w tej dziedzinie.

Powyższa mapa Polski z podziałem województw obrazuje popularność sportów obronnych w poszczególnych regionach /województwach/ w ostatnim dziesięcioleciu /lata 1980-1990/.

1. Kreski czerwone - bardzo duże zainteresowanie
2. Kreski niebieskie - duże zainteresowanie
3. Miejsca niezakreskowane - średnie zainteresowanie

Popularność sportów obronnych w środowisku szkolnym przyczynia się do aktywizacji uczniów, nauczycieli oraz całego środowiska, pobudza ich zainteresowania, wskazuje kierunek działań. W celu dalszego doskonalenia form popularyzujących sporty obronne w Szkolnym Związku Sportowym należy:

- udoskonalać współpracę z masowymi środkami przekazu /prasą, radiem, telewizją/ poprzez stały kontakt i bieżące przekazywanie informacji o imprezach;
- preferować /w różny sposób: nagrody, wyróżnienia/ tych, którzy stanowią wzór do naśladowania dla innych;
- stosować odpowiedni dobór konkurencji, które zapewnią frekwencję i zadowolenie uczestników;
- zapewnić właściwą i atrakcyjną oprawę propagandową każdej imprezy z udziałem młodzieży szkolnej.

e/ Funkcja organizacyjna

Całość organizacyjnego działania można rozpatrywać w sensie: rzeczowym, czynnościowym i atrybutowym[8/]. Połączenie tych trzech sposobów rozumienia całości organizacyjnej daje pełny obraz zorganizowanego działania człowieka lub grupy ludzi. Dotyczą one bowiem jednej i tej samej kategorii rzeczywistości, jaką jest działanie, mające cechy organizacyjnej całości. Rozróżnienie trzech znaczeń różnych

---

8/ Zob. J.Kurnal, Zarys teorii organizacji i zarządzania, Warszawa, PWE, 1970, wyd. III.

sposobów ujmowania całości organizacyjnej ma czysto metodyczny charakter. Jest ono jednak istotne, gdyż umożliwia spojrzenie na zorganizowane działanie /w zależności od potrzeb/ z trzech różnych punktów widzenia, a ponadto pozwala rozumieć tak złożone pojęcia, jakim jest całość organizacyjna ludzkiego działania.

W ujęciu T.Kotarbińskiego organizacja to "pewien rodzaj całości ze względu na stosunek do niej jej własnych elementów, mianowicie taka całość, której wszystkie składniki współprzyczyniają się do powodzenia całości[9/].

Organizowanie pracy można traktować jako funkcję społeczną zawierającą zespół zadań, które przypadają danej jednostce, grupie społecznej lub instytucji. Od kierownictwa instytucji, organizacji wymagana jest odpowiednia synchronizacja działań cząstkowych, polegających na zharmonizowaniu działań zbiorowych i indywidualnych różnych osób, aby w ten sposób stworzyć warunki do rzetelnego wykonania zadań z korzyścią dla danej instytucji.

Szkolny Związek Sportowy, jego struktury organizacyjne /ZW SZS, ZD SZS, MKS, SKS/, mają do spełnienia wiele zadań wobec młodzieży szkolnej, nauczycieli, trenerów, działaczy i rodziców.

W latach 1980-1990 ZG SZS realizował organizację sportów obronnych i wychowania patriotycznego poprzez:

9/ T.Kotarbiński, Traktat o dobrej robocie, Warszawa, wyd. VII, 1982.

- konsekwentne i terminowe przeprowadzanie imprez sportowo-obronnych dla młodzieży szkolnej, zgodnie z wcześniej opracowanym kalendarzem imprez centralnych;

- współdziałanie z innymi instytucjami /Ministerstwo Edukacji Narodowej - Departament Wychowania Obronnego, obecnie Biuro D/s Wychowania Obronnego; Redakcja "Żołnierza Polskiego", "Na przełaj"; Zarząd Główny LOK, Komenda Główna OHP/;

- doskonalenie form i metod pracy związanych z popularyzacją tej dziedziny sportu /wspólne konsultacje, posiedzenia Komisji Sportów Obronnych, spotkania z nauczycielami-trenerami, wywiady prasowe i radiowo-telewizyjne/.

a/ organizacja imprez sportowo-obronnych dla młodzieży szkolnej

Szkolny Związek Sportowy jest inicjatorem i organizatorem imprez o charakterze sportowo-obronnym. Zajmuje się ich programowaniem, opracowywaniem regulaminów oraz zasadami finansowania. Wszystkie te przedsięwzięcia raalizowane są zgodnie z wcześniej opracowanym i opublikowanym "Centralnym Kalendarzem Imprez Masowych" dla dzieci i młodzieży szkolnej.

Koordynatorem zawodów szczebla centralnego /finały krajowe i makroregionalne/ jest Zarząd Główny SZS. Organizacją imprez na szczeblu: szkoły, gminy, rejonu, dzielnicy zajmują się Zarządy Wojewódzkie SZS.

Tabela 17.

Zawody sportowo-obronne przeprowadzone przez SZS w latach 1980-1990

Lata	Finały krajowe	Makroregionalne	Imprezy w województwach
1980	2	16	198
1981	1	8	162
1982	1	8	164
1983	1	8	156
1984	1	8	178
1985	3	16	202
1986	3	16	204
1987	3	16	200
1988	3	16	212
1989	3	16	208
1990	3	16	206

Przedstawione dane liczbowe dotyczą cyklicznych imprez: "Sprawni jak żołnierze", "Srebrne Muszkiety" oraz mistrzostw SZS w "Strzelectwie sportowym".

Stosowany przez wiele lat /z drobnymi poprawkami/ system organizacji imprez sportowo-obronnych przez Szkolny Związek Sportowy ma stabilny schemat /w miarę potrzeb elastyczny/, akceptowany zarówno przez dorosłych, jak i młodzież szkolną.

Ważnymi czynnikami są również: rzetelność i zmysł organizacyjny oraz punktualność i terminowość imprez. Dlatego też każda impreza organizowana przez SZS powinna cechować się tymi wartościami, stanowiąc wzorzec dla młodzieży.

Cykl zawodów sportowo-obronnych ujętych w Kalendarzu Sportowym, zawiera dokładny termin /dala, miesiąc/, miejsce zawodów oraz organizatora. Oczywiście dopuszczalne są zmiany wynikające z obiektywnych sytuacji, ale sporadycznie, nie naruszając ogólnego porządku i toku realizacji zamierzonych celów.

b/ współdziałanie z sojusznikami

Każde działanie organizacyjne, a w szczególności o tak szerokim zasięgu jak sporty obronne w SZS nie może być realizowane bez udziału i współpracy z innymi partnerami. Głównymi sojusznikami i współorganizatorami są tu: Ministerstwo Edukacji Narodowej - Departament Wychowania Obronnego, Redakcja "Żołnierza Polskiego" i Zarząd Główny LOK.

Wspólne spotkania i dyskusje przedstawicieli tych instytucji, omawiana problematyka, podział zadań i obowiązków - są gwarancją właściwej organizacji i przeprowadzenia cyklu zaplanowanych imprez sportowo-obronnych na szczeblu centralnym.

Były Departament Wychowania Obronnego /obecnie Biuro d/s Wychowania Obronnego MEN partycypuje w kosztach organizacyjnych /noclegi, wyżywienie/ oraz jest fundatorem pucharów i nagród rzeczowych.

Redakcja "Żołnierza Polskiego" zajmuje się stroną propagandową, zamieszczając w czasopiśmie wywiady z młodzieżą biorącą udział w zawodach, ich opiekunami i trenerami, przedstawia wizytówki szkół, prezentuje osiągnięcia w sportach obronnych tych placówek. Zamieszcza także relacje z odbytych imprez podając uzyskane wyniki i zwycięzców.

Zarząd Główny Ligi Obrony Kraju udziela pomocy w uzyskaniu amunicji, dostępu do strzelnic, obsady sędziów strzeleckich oraz funduje puchary i upominki. Dużą pomoc w organizacji wykazuje wojsko, a w szczególności jednostki, które udostępniają swoje obiekty w celu przeprowadzenia zawodów, służą swoim fachowym doświadczeniem i wiedzą merytoryczną.

Efekt tego współdziałania uwidacznia się podczas przygotowań, prowadzenia i wreszcie podsumowania imprez. Harmonijna współpraca i jej wyniki dają zadowolenie i satysfakcję uczestnikom i organizatorom.

W działalności Szkolnego Związku Sportowego jest to niezbędny element wypełniania funkcji organizacyjnej nie tylko w sportach obronnych.

c/ Udoskonalanie form i metod pracy

W większości działań o charakterze organizacyjnym są pewne zasady, sprawdzone teoretycznie i praktycznie, które nie powinny ulegać zbyt częstym zmianom.

Są jednak pewne formy i metody /regulaminy, tematyka społeczna, zainteresowania, ceremoniały, wiedza historyczna/, które muszą ulegać weryfikacji i modyfikacji oraz uzyskiwać akceptację ogółu społeczeństwa /działaczy, nauczycieli, trenerów, młodzieży/.

Dlatego też ważnym ogniwem w tych działaniach jest konsultacja z aktywem terenowym - nauczycielami, działaczami, młodzieżą. Oni bowiem stanowią potencjał wiedzy praktycznej jako bezpośredni uczestnicy wydarzeń sportowych w skali województwa, regionu i kraju. Ich uwagi i wskazówki są niezbędne przy podejmowaniu decyzji dotyczących np. zmian regulaminowych czy programowych.

Przy Zarządzie Głównym SZS działa Komisja d/s Sportów Obronnych, która jest ciałem doradczo-opiniującym programowania i organizacji imprez sportowo-obronnych w skali kraju przez SZS.[10/]

W składzie Komisji znajdują się przedstawiciele instytucji i organizacji zajmujących się tą problematyką oraz wizytatorzy, nauczyciele przysposobienia obronnego i wychowania fizycznego, działacze, sędziowie z terenu całego kraju[11/].

Plany pracy komisji dotyczą problematyki sportów obronnych w oświacie, ich programowania i organizacji[12/].

Spotkania dyskusyjne, zgodnie z harmonogramem pracy odbywają się raz na kwartał. Wnioski i uwagi są cennym materiałem merytorycznym, wzbogacającym formy i metody pracy SZS w sportach obronnych.

10/ Zob. załącznik nr 4.

11/ Tamże

12/ Tamże

Reasumując działalność organizacyjną SZS i biorąc pod uwagę wyniki badań ankietowych należy stwierdzić, że Związek funkcję tą spełnił w stopniu zadowalającym, uzyskując aprobatę społeczeństwa, a wszelkie uwagi i wskazówki zostały uwzględniane w kolejnych działaniach. W tym procesie dominowały takie zasady jak: konsekwencja w działaniu, rzetelność, punktualność, zmysł organizacyjny.

Tabela 18.

Ocena realizacji poszczególnych funkcji w sportach obronnych SZS /według badań ankietowych-nauczyciela/

Nr pytania	Treść pytania	Funkcja	Ocena			
			wyróżniająca	bardzo dobra	dobra	dostateczna
A-113	Jak ocenia Pan/i stopień realizacji poszczególnych funkcji w sportach obronnych. Proszę uzasadnić i wskazać konkretne przykłady	wychowawcza	29	18	8	-
		dydaktyczna	31	16	8	-
		kulturowa	19	23	11	2
		popularyzatorska	24	14	17	-
		organizacyjna	22	18	15	-
A-114	Której z wymienionych funkcji przypisałby Pan/i największe znaczenie i dlaczego	wychowawcza	16			
		dydaktyczna	15			
		kulturowa	2			
		popularyzatorska	10			
		organizacyjna	12			
A-115	Jak ocenia Pan/i sposób realizacji poszczególnych funkcji sportów obronnych w SZS	wychowawcza	22	28	11	-
		dydaktyczna	19	30	6	-
		kulturowa	17	19	19	-
		popularyzatorska	25	26	4	-
		organizacyjna	16	28	11	-

Wyniki sondażowe potwierdziły, że funkcje wychowawcze i szkoleniowe są wiodące w procesie kształtowania obywatelskich i patriotycznych postaw młodzieży, a pozostałe stanowią uzupełnienie i zapewniają łączność między sobą.

Skuteczność oddziaływań SZS jest możliwa wówczas, gdy nastąpi pełna integracja opisanych funkcji. Funkcje te nie są odrębnymi procesami, lecz kierunkami analizy zintegrowanego procesu wychowania realizowanego w środowisku młodzieży szkolnej /Szkolnych i Międzyszkolnych Klubach Sportowych/ poprzez SZS.

Ujmowanie tych funkcji jako organicznej całości pozwala w teorii i praktyce wychowania patriotyczno-obronnego wypracować zadania nie tylko szkoleniowe, lecz także związane z kształceniem postaw patriotyczno-obronnych. Procesów uspołecznienia młodzieży nie można kształtować wyłącznie za pomocą tylko wybranej grupy działań. Nie osiągniemy wówczas pożądanych rezultatów, jeżeli oddziaływania Szkolnego Związku Sportowego będą przypadkowe i ograniczające się tylko do jednej z omawianych funkcji.

ROZDZIAŁ V.

MODEL FUNKCJONOWANIA SPORTÓW OBRONNYCH W WYCHOWANIU PATRIOTYCZNYM SZS

/zarys postulatywno-teoretyczny/

Przedstawiony w poprzednich rozdziałach materiał badawczy ukazał główne kierunki i formy działalności Szkolnego Związku Sportowego w dziedzinie wychowania patriotycznego młodzieży szkolnej przez sporty obronne, określając jednocześnie efekty tej działalności w skali kraju. Można stwierdzić, że młodzież polska jest dobrze przygotowana pod względem sportowo-obronnym. Jest to niewątpliwie wynik stosowania wypracowanych przez Szkolny Związek Sportowy jemu tylko właściwych, specyficznych, często nowatorskich form i metod pracy wychowawczej z młodzieżą. Szkolny Związek Sportowy odegrał znaczną rolę na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia w przygotowaniu patriotyczno-obronnym młodego pokolenia. Było to możliwe dzięki wypracowaniu skutecznych działań organizacyjnych. W szkole, w ramach programu dydaktyczno-wychowawczego funkcjonuje dzięki SZS /międzyszkolne i szkolne kluby sportowe/ swoisty system wychowania młodzieży przez sport. Wychowanie patriotyczne przez sporty obronne w SZS stanowi celową i dynamiczną całość działań wychowawczych, szkoleniowych i organizacyjnych. Działania te mogą mieć charakter długofalowy i krótkotrwały, ogólny i szczegółowy, a tworzenie systemów

w terenie rozpoczyna się najczęściej wówczas, gdy dana szkoła, klub szkolny czy sportowy nie tylko sprawnie funkcjonuje, lecz gdy potrafią jednocześnie realizować cele ogólne i lokalne wynikające z potrzeb środowiskowych, gdy mają wypracowaną koncepcję wychowawczo-szkoleniową.

Przeprowadzone przeze mnie badania oraz szersze analizy i porównania prowadzą do twierdzenia, że cele wychowania i szkolenia, kwalifikacje kadry zawodowej, obyczaje, ceremoniały itp. zaliczać należy do działań długofalowych. Natomiast do działań krótkotrwałych należą te czynności, które uruchamiamy doraźnie, a ich funkcja polega na odpowiednim stosowaniu oceny i kontroli wyników oraz metod oddziaływania dostosowywanych do aktualnej sytuacji.

W rozważaniach naszych, w rozdziale IV, przyjęliśmy, że wychowanie patriotyczne w sportach obronnych spełnia kilka podstawowych funkcji: wychowawczą, szkoleniową, kulturową, popularyzatorską oraz organizacyjną. Nasze wyniki badań potwierdziły hipotetycznie sformułowane funkcje, jakie spełnia Szkolny Związek Sportowy. Oczywiście przedstawiony ich opis nie jest zbyt ścisły, podziały nie są jednoznaczne, zaś działalność Związku w tej kwestii jest ostatecznie jednością, a opisane funkcje można wyjaśnić tylko w ramach całości. Ujmowanie podstawowych funkcji SZS jako organicznej całości pozwala zarówno teorii, jak i praktyce wychowania przez sporty obronne wypełniać zadania nie tylko wychowawcze, lecz także szkoleniowe i organizacyjne.

W procesie wychowania i szkolenia poprzez sporty obronne należy dążyć do tego, by zmieniając uczestnika, zmieniać

jednocześnie środowisko i bodźce oddziaływania na wszystkich uczestników, czynić z nich podmioty jednolitego i skutecznego działania patriotycznego. Nie osiągniemy pożądanych rezultatów, jeżeli nasze oddziaływania będą przypadkowe i ograniczające się tylko do jednej z opisanych funkcji.

Wątpliwej wartości są również te wyniki, które uzyskujemy wykorzystując wprawdzie wszystkie funkcje, lecz metodą prób i błędów, a nie w sposób celowy, systematyczny i pedagogicznie kompetentny. Funkcje organizacyjne mogą być wspólne dla oddziaływań przypadkowych i szkoleniowych, jednak w procesie działalności Związku nie można liczyć na ich uniwersalność /dążenie do zrzeszania się, pozadydaktyczny wpływ na konkretne efekty itp./, czy autonomiczność, ponieważ oddziaływanie organizacji powinno być dostosowane do szerszych potrzeb również w problematyce wychowania patriotycznego w sportach obronnych.

Dla działań wyraźnie ukierunkowanych najbardziej typowe są funkcje wychowania i szkolenia oraz częściowo kulturowe i popularyzatorskie. Stanowią one podstawę świadomego i systematycznego oddziaływania patriotyczno-obronnego w środowisku SZS. Właściwe zrozumienie tych funkcji pozwala przełożonym stosować metody oddziaływania globalnego, obejmującego swym zasięgiem wszystkich uczestników danej organizacji.

W praktyce jest bardzo trudno przyjąć metody właściwe tylko dla procesu nauczania i wychowania przez sporty obronne w środowisku SZS. Spotykamy także sytuacje, które wymagają tylko wzbogacania dotychczas stosowanej dydaktyki

poprzez dyscyplinę sportowo-obronną i teorii wychowania poprzez uwzględnienie wychowania fizycznego. Spowodowane jest to stopniem złożoności wiedzy i umiejętności uczestnika Szkolnego Związku Sportowego. Miarą przygotowania wychowanka jest nie tylko to, co zna i potrafi, ale również to, jak potrafi ową wiedzę i umiejętności wykorzystać. Kształtowanie tych właściwości u uczestnika SZS wymaga w pewnych sytuacjach zabiegów metodycznych. Czasami istnieje potrzeba ćwiczenia wychowanka w okolicznościach symulacyjnych, których stopień skomplikowania można regulować w zależności od zaawansowania osoby uczącej się. Proces kształtowania osobowości zakłada również stosowanie treningu interpersonalnego i badań socjometrycznych.

Pomimo złożoności i specyficzności procesu wychowania przez sporty obronne /podyktowane to jest charakterem sportów obronnych oraz techniczno-obronne/ można sprecyzować pewien m o d e l m e t o d, których stosowanie przyniosłoby efekty.

Przyjmując pewną formę modelu należy uwzględnić szereg czynników /sposobów działania/ warunkujących efektywność i skuteczność. Ponadto trzeba określić cele i treści tego modelu, sprecyzować dyrektywy oraz ustalić poszczególne fazy procesu identyfikacji.

W procesie wychowania bardzo istotnym jest ustalenie kanonów działania i ich zastosowania.

Tabela 1.

Stosowane metody w procesie wychowania /w tym przez sporty obronne/ w SZS

Wpływ osobisty wychowawcy, nauczyciela, trenera	- sugestia, - perswazja, - oddziaływanie przykładem osobistym
Organizowanie środowiska społecznego wychowanków	- działalność w SZS /SKS, MKS/, - kształtowanie samorządności, - kształtowanie norm postępowania obowiązujących w grupie, zespole, klubie
Wpływ sytuacyjny	- nagradzanie, - instruowanie, - organizowanie doświadczeń wychowanka, - ćwiczenie
Samowychowanie	- uświadamianie wychowankowi celów wychowania, - przyswajanie techniki pracy nad sobą, - stymulowanie do realizacji programu pracy nad sobą

Przedstawione tu sposoby działania, znajdujące zastosowanie w procesie wychowania /w tym wychowania patriotyczno-obronnego w SZS/, mogą zapewnić pełną skuteczność

i efektywność w przypadku pełnej integracji całego systemu i właściwie dobranych metod w zależności od sytuacji.

- Model celów i treści

Wydaje się, że model celów i treści działalności dydaktyczno-wychowawczej SZS w sportach obronnych mógł stanowić punkt wyjścia dla prognoz edukacyjnych i dla dalszego doskonalenia swej działalności, powinien spełniać kilka warunków. Do najważniejszych zaliczamy:

- cele nauczania i działalność praktyczna powinny wynikać z modelu przyjętego przez SZS. Pytanie: do jakiej działalności mamy przygotować uczestnika Związku, ma znaczenie podstawowe dla prognozowania działalności organizacyjnej w tym zakresie;

- cele nauczania i działalność praktyczna uczestników SZS nie mogą być doskonalone bez uwzględnienia przeobrażeń, które dokonują się w systemie obronności kraju, sporcie oraz w świadomości społecznej;

- działalność dydaktyczno-wychowawcza w sportach obronnych powinna coraz śmielej podejmować problematykę wartości, a także postaw prospołecznych. Istotne w swej wymowie stwierdzenie, że "wychowanie patriotyczne młodzieży powinna kształtować osobowość ludzka", ma również zastosowanie w procesie wychowania Szkolnego Związku Sportowego.

Wychowanek SZS oprócz nabycia umiejętności sportowo-obronnych powinien być przede wszystkim dobrym obywatelem i patriotą; uzyskanie takiego miana jest podstawowym warunkiem spełnienia humanistycznej misji tej organizacji;

- Wychowanie poprzez SZS powinno być rzetelną edukacją obywatelsko-intelektualną, programowo wielostronną. Wielostronność przygotowania może się w różnych sytuacjach okazać konieczną. Skuteczne działanie, zdobyte w dyscyplinie sporty obronne, jest możliwe dopiero wówczas, gdy świat myśli i zainteresowań zarówno wychowanka, jak i nauczyciela-trenera poszerzy się o nowe wartości i powiększy pole przyszłych działań. Świadomość, że dysponujemy sprawnościami potrzebnymi z punktu widzenia postaw społeczno-obywatelskich jest warunkiem skutecznej działalności zwłaszcza w sytuacjach skomplikowanych i trudnych, nie poddających się zwykłej obserwacji i kontroli.

- Cele działalności dydaktyczno-wychowawczej i organizacyjnej w sportach obronnych SZS powinny być formułowane z refleksją etyczną nad wychowankiem i jego środowiskiem, z uwzględnieniem różnorodnych zagrożeń, jakie niesie współczesna cywilizacja. Programując tę działalność nie można także pominąć "Raportu o Stanie i Kierunkach Rozwoju Edukacji Narodowej w Polsce". Słowem - edukacja i wychowanie w SZS nie może być działalnością krótkiego dystansu.

- W procesie nauczania oprócz przekazywania konkretnej wiedzy i umiejętności powinny być wskazywane sposoby inspirujące do permanentnego poszerzania i pogłębiania wiedzy i umiejętności praktycznych. Wydaje się, że w Szkolnym Związku Sportowym jest w sposób właściwy i zadowalający prowadzona praca wychowawcza wśród młodzieży.

- Model wychowania sportowo-obronnego

Przy opracowywaniu własnej koncepcji modelu wychowania sportowo-obronnego, ujmującej jednocześnie podstawowe komórki organizacji /szkolne i międzyszkolne kluby sportowe/, należy przestrzegać pewnych ogólniejszych dyrektyw, leżących u podstaw całej pracy nad systemem edukacji narodowej[1/].

Do dyrektyw tych można zaliczyć:

- przestrzeganie celów dydaktyczno-wychowawczych i ich precyzji;

- dobre przygotowanie zawodowe i pedagogiczne kadry instruktorskiej oraz warunki jej dalszego rozwoju;

- liczenie się z realnymi możliwościami uczestników, uwzględnianie ich aspiracji i motywacje do aktywnego uczestnictwa w SZS;

- możliwości współdziałania SZS z lokalnym środowiskiem społecznym;

- stałe uwzględnianie w procesie szkoleniowym i wychowawczym postępu technicznego i dydaktycznego;

- systematyczną ocenę efektów działalności Szkolnego Związku Sportowego.

Istota omawianej kwestii polega na tym, że wychowanek SZS funkcjonuje lepiej lub gorzej pedagogicznie rozpoznanej rzeczywistości i dlatego widzenie tej rzeczywistości przez niego jest takie a nie inne. Procesu wychowania sportowo-obronnego nie można zatem ograniczać tylko do formalnej struk-

---

1/ Por. Raport o stanie i kierunkach rozwoju edukacji narodowej w Polsce, PWN, Warszawa-Kraków, 1989.

tury /cele, treści, przedmiot, podmiot, metody itp./, lecz jego wielostronnej i dynamicznej całości, współtworząc procesy poznawcze /przyswajanie wiedzy i w miarę samodzielne jej odkrywanie/, operacyjne /zdobywanie sprawności działania/ oraz wartościowanie /kształtowanie własnego sposobu widzenia pewnych faktów, zjawisk i procesów/.

Skuteczność omawianego procesu zależna jest od tego, w jakim stopniu ułatwia ona unifikację myślenia, działania i wartościowania.

Tabela 2.

Model wychowania sportowo-obronnego

Czynniki wychowania sportowo-obronnego	Charakter oddziaływań	Instytucje wychowawcze	Postawy	Podstawowe funkcje wychowawcze
społeczeństwo	adaptacja	rodzina, grupy rówieśnicze, zakłady pracy, kluby sportowe itp.	receptywna	socjalizacja sportowa
wychowanie celowe	heteronomia	szkoły podstawowe, ponadpodstawowe, SZS, wojsko	aktywna	wychowanie nauczanie kultura organizacja
samowychowanie	samowychowanie	uczestnicy /nauczyciele, tenerzy, młodzież/	twórczo-doskonaląca	samodziałanie, samokontrola, samoocena

Powyższa struktura modelu wychowania sportowo-obronnego ukazuje różnorodność zadań tego procesu, który wymaga od Szkolnego Związku Sportowego wielość sposobów ich rozwiązań, różnymi technikami i środkami zarówno nauczania, jak i wychowania, te zaś niejako wymuszają szeroką gamę treści i umiejętności rozwiązań.

Istotnym sprawdzianem należycie funkcjonującego systemu wychowania patriotycznego przez sporty obronne w Szkolnym Związku Sportowym jest identyfikacja szkoleniowo-specjalistyczna.

Pojęcie "identyfikacji" jest definiowane różnie, najczęściej /w socjologii/ wyróżnia się identyfikację społeczną, rozumianą jako "proces utożsamiania się jednostki z wykonywaną funkcją, czy też rolą społeczną wynikającą z uczestnictwa w określonych grupach społecznych lub systemach wartości"[2/].

W teorii organizacji, terminu "identyfikacja" używa się głównie w odniesieniu do członków organizacji, którzy cele swoje utożsamiają z zadaniami organizacji, w naszym przypadku z SZS.

Pedagogiczna interpretacja tego pojęcia skłania do uchwycenia procesu identyfikacji. Poszczególne fazy tego procesu można przedstawić w dużym skrócie w sposób następujący:

a/ Empatia /utożsamianie emocjonalne/. Jest to najczęściej stan chwilowy, ale niezbędny.

b/ Racjonalizacja - wartościowanie intelektualne

2/ Z.Kowalewski, Jak pracuje człowiek, Warszawa, 1967.

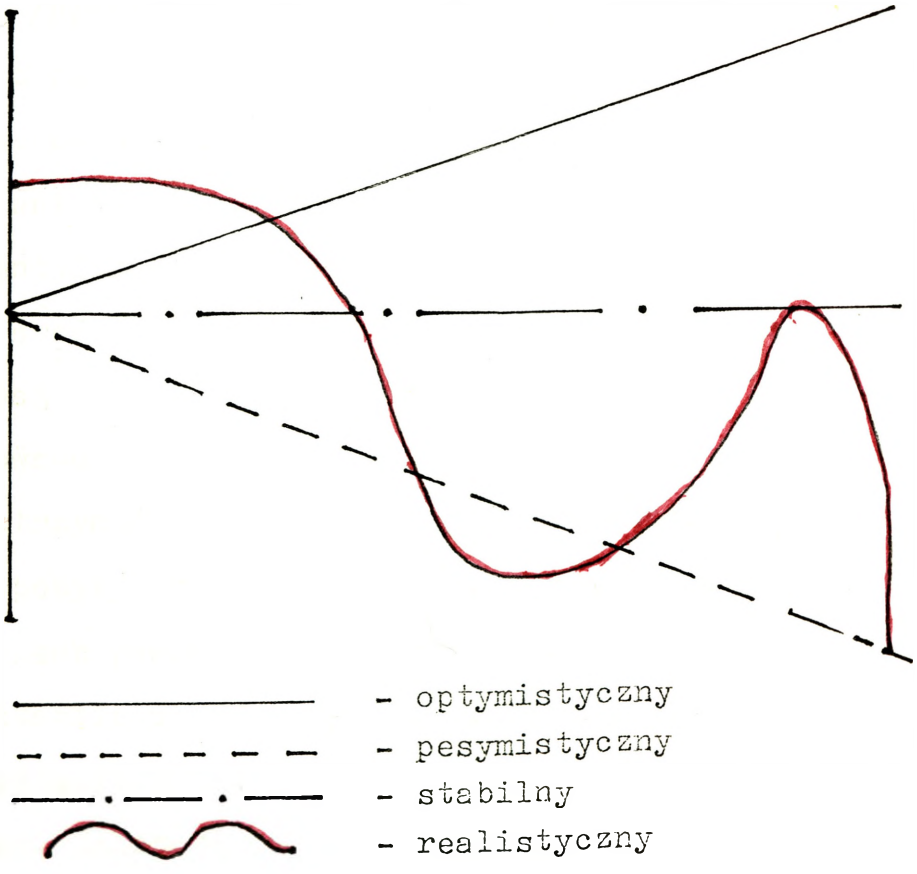
bodźców psychospołecznych, pedagogicznych, a także własnych możliwości psychomotorycznych oraz specjalistycznych.

c/ Gotowość do działania czynnego, czyli akceptacja i adaptacja oraz internalizacja wartości wynikających z uzyskania specjalizacji. Identyfikacja oznacza więc utożsamianie się oparte na określonej, najczęściej wspólnej, motywacji.

Podstawę tak rozumianej identyfikacji mogą stanowić silne więzi uczuciowe łączące osobę utożsamiającą się np. z rodziną, kolegą, nauczycielem, trenerem, szkolnym klubem itp.

Nas interesuje głównie identyfikacja szkoleniowo-specjalistyczna uczestnika SZS.

Model owej identyfikacji przedstawia poniższy wykres:

Identyfikacja szkoleniowo-specjalistyczna oznacza znajomość celów i zasad działania uczestnika Szkolnego Związku Sportowego w sportach obronnych. Tak rozumiana identyfikacja wyrażana jest najczęściej określeniem specjalności. Identyfikacja ze zdobywaną specjalnością, którą w naszym przypadku są sporty obronne, ma charakter rozwojowy. Proces identyfikowania przechodzi określone etapy. Najkrócej można go wyrazić: od preorientacji specjalistycznej poprzez orientację specjalistyczną /szkolną, klubową/, aż do pełnej identyfikacji /stabilizacji/ specjalistycznej.

Ważne jest określenie - od kiedy i jak długo należy prowadzić orientację specjalistyczną i poradnictwo z tego zakresu. Badania ogólnopedagogiczne wskazują, że o wyborze specjalizacji /sporty obronne/ bardzo często przesądzają zainteresowania i cechy psychiczne młodego człowieka, a także wpływ środowiska, autorytet nauczyciela-trenera.

Nie wnikając w bardziej szczegółowe analizy dotyczące istoty identyfikacji przyjmujemy, iż proces pożądanej identyfikacji w środowisku SZS, to względnie trwały efekt dynamicznej równowagi między potrzebami tego środowiska, a sprawnością sportowo-obronną jej uczestników. Ten rodzaj "równowagi" może się utrzymać i doskonalić tylko wówczas, gdy będzie miał charakter pozytywny i długotrwały. Wtedy niemal w każdych okolicznościach powinna występować istotna zależność między poziomem stabilizacji postaw patriotycznych a częścią doskonalenia specjalistycznego /sporty obronne/ i nastawienia prospołecznego. Zależność tę możemy mierzyć między innymi poziomem zadowolenia, wynikami szkolenia, chęciami podnoszenia

kwalifikacji i umiejętności poprzez systematyczny trening, stopniem popularności w klubie, grupie, środowisku.

Uogólniając możemy przyjąć, iż proces rozwoju prospołecznego i sportowego członka /ucznia-sportowca/ SZS jest procesem ciągłym, a identyfikacja jest jednym ze stadiów tego procesu. Można powiedzieć, iż proces ten przebiega równolegle w trzech płaszczyznach. Jedna z nich ma charakter edukacyjno-psychospołeczny, druga - kulturotwórczy i popularyzatorski, a trzecia - organizacyjny. W trakcie tej wielorakiej działalności w środowisku SZS zdobywanie określonych specjalizacji /strzelectwo, sprawność ogólna, dyscypliny techniczno-obronne, wiadomości historyczne/ ma kolejno po sobie heteronomię i autonomię.

W okresie heteronomi występuje nasilenie przyjmowania nowych zasad, norm, wartości, ocen, postulowania wzorców pod kierunkiem nauczycieli-trenerów. W końcowym etapie heteronomii następuje wybór specjalizacji. Na etapie autonomii występuje pogłębiająca się aspiracja specjalistyczna i prospołeczna. Najpełniej ugruntowane są takie zjawiska psychospołeczne jak akceptacja wybranej specjalizacji, adaptacja do środowiska, internalizacja oraz działania czynne /specjalistyczne i patriotyczno-obronne/.

Najogólniej można stwierdzić, że przygotoczone wyżej uogólnienia /sugestie/ wyrastają zarówno z empirycznego rozeznania o stanie pracy Zarządu Głównego SZS, jak i analizy teoretycznych problemów funkcjonowania tego typu organizacji w dziedzinie sportów obronnych. Zarówno analiza danych faktograficznych, ukazująca rzeczywiste funkcjonowanie, jak i

analiza teoretycznych problemów działalności dydaktyczno-wychowawczej, kulturowej, popularyzatorskiej i organizacyjnej prowadzą do sformułowania koncepcji, która, jeśli ma mieć wartość praktyczną, powinna spełniać następujące warunki:

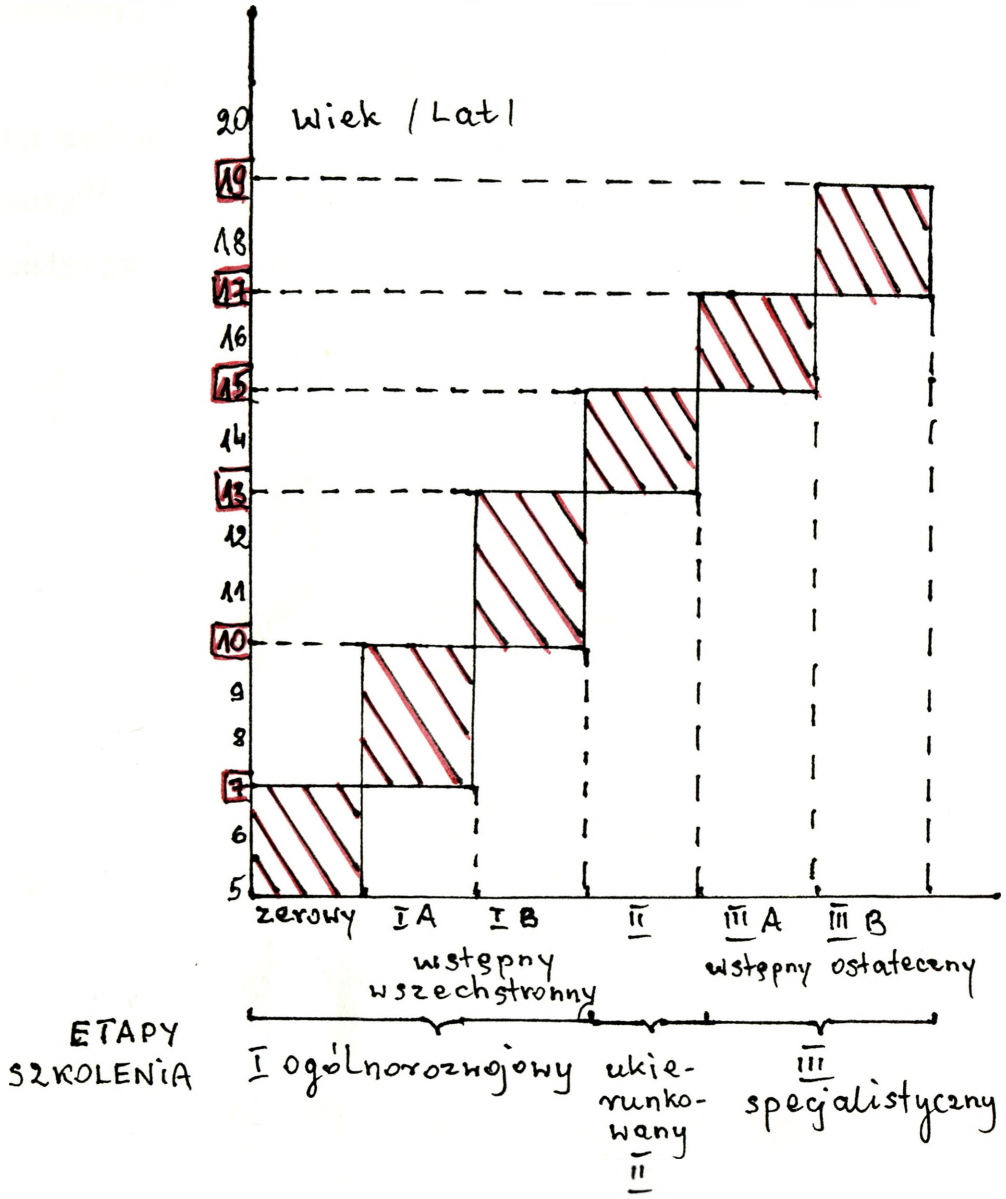
1/ powinna - obok założeń statutowych, które mogą być stale uzupełniane - posiadać wyraźne założenia teoretyczne związane z tematyką sportów obronnych;

2/ prócz założeń teoretycznych i ściśle związanych z nimi celów działalności SZS, powinna dostarczać modelu instrumentów /metod/ działania dydaktyczno-wychowawczego, za pomocą których założenia teoretyczne będą pełnić funkcje regulujące w praktycznym działaniu.

Podstawy teoretyczne przedstawionej koncepcji uwzględniają dorobek współczesnej myśli pedagogicznej, przede wszystkim zaś teorii wielostronnego kształcenia /w tym teorii wychowania fizycznego/, dokonania poznawczego nurtu psychologii współczesnej oraz w pewnym sensie osiągnięć metodologii wojskowych nauk społecznych.

Za podstawę przyjęto teorię wielostronnego kształcenia, ponieważ zakłada ona, iż człowiek stanowi jedność: działającą, poznającą i wartościującą, oraz że dostrzega możliwość i potrzebę stałego doskonalenia podstawowych rodzajów aktywności.

Model szkolenia sportowego dzieci i młodzieży 3/

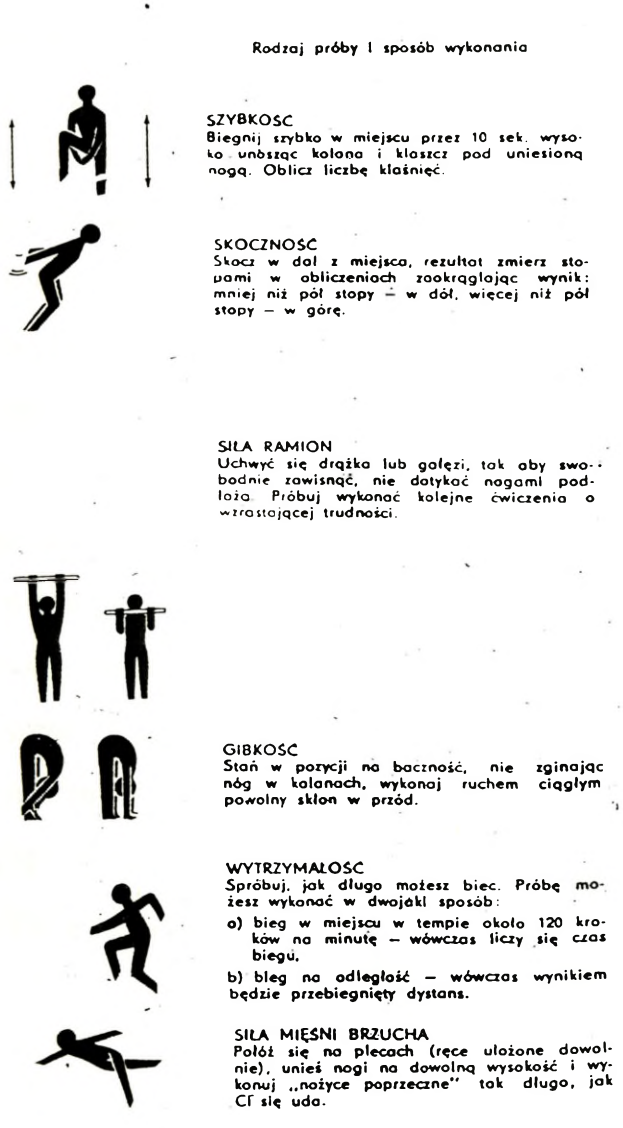
W systemie tym widać ogromną troskę o wszechstronny rozwój i bardzo późne przechodzenie do specjalizacji. Ostrożność ta wynika z faktu, iż przy akaptacji innych modeli do na-

---

3/ A.Starosta, A.Handelsman, Biospołeczne uwarunkowania treningu sportowego dzieci i młodzieży, Resportowe Centrum Metodyczno-Szkoleniowe Kultury Fizycznej i Sportu, Warszawa, 1990.

szych warunków zdawano sobie sprawę ze wszystkich wypaczeń towarzyszących tej wczesnej specjalizacji. A więc model ten odpowiada prezentowanej właśnie przez nas dyscyplinie - sportom obronnym.

Bardzo przydatny w uzyskaniu ogólnej sprawności /I - etap ogólnorozwojowy/ jest "Indeks Sprawności Fizycznej" K.Zuchory[4/], który zawiera propozycje indywidualnego doskonalenia kondycji fizycznej oraz jej sprawdzenia.

4/ Zob. "Indeks Sprawności Fizycznej", K.Zuchora, załącznik.

Podane w Indeksie i stosowane próby: szybkości, skoczności, gibkości, siły brzucha i ramion /cechy motoryczne/, dają obraz przeciętnej sprawności fizycznej dla różnych kategorii wiekowych /dzieci, młodzież, dorośli/. Sprawności fizyczne ujęte w "ISF" są bardzo przydatne dla młodzieży uprawiającej sporty obronne, dokonującej samokontroli uzyskanych efektów. Znalazło to również potwierdzenie w przypadku naszych badań nad sprawnością młodzieży, biorącej udział w imprezach sportowo-obronnych.

Jak wynika z powyższych rozważań, zagadnienia teorii wychowania fizycznego /sportu/ ściśle łączą się z procesem wychowania przez sporty obronne w SZS /SKS, MKS/.

W ogólnym podsumowaniu omawianego problemu wydaje się, iż należy ocenić przyjęty przez Szkolny Związek Sportowy model funkcjonowania sportów obronnych i jego wpływ na wychowanie patriotyczne. Jest on właściwie integralną częścią procesu dydaktyczno-wychowawczego każdej placówki SZS.

Za szczególnie ważny w kontekście efektów działalności wychowawczej należy uznać wkład nauczycieli w ten złożony dydaktyczny proces. Na podstawie ocen osiąganych efektów wychowawczych na przestrzeni szeregu lat konieczne jest podjęcie próby spopularyzowania form i metod pracy stosowany s SZS na szerszą skalę, współdziałając ze zwolennikami tej pięknej idei.

Z A K O Ń C Z E N I E

Praca niniejsza, koncentrująca się wokół zagadnienia sportów obronnych w wychowaniu patriotycznym młodzieży szkolnej, powinna inspirować do podejmowania dalszych studiów i badań nad problemami wychowania patriotyczno-obronnego młodego pokolenia Polaków. Zawarte w niniejszej pracy rozważania nie były dotychczas przedmiotem oddzielnych badań i analiz zwłaszcza typu pedagogicznego.

Starano się w niej ukazać, na przykładzie dziesięcioletniej działalności Zarządu Głównego Szkolnego Związku Sportowego, ważniejsze kierunki i formy pracy organizacji, która na co dzień odgrywa istotną rolę w realizacji programu wychowania patriotyczno-obronnego, wpływając jednocześnie na zwiększanie sprawności fizycznej młodzieży i jej gotowości obronnej kraju.

Zebrany materiał pozwolił na analizę i prezentację działalności badanej instytucji, której zakres prac zasługuje także na analizę pedagogiczną. Zadaniem Zarządu Głównego Szkolnego Związku Sportowego było opracowanie nowych form i metod działania mającego na celu szkolenie i wychowywanie młodzieży, z jednoczesnym praktycznym sprawdzianem ich skuteczności w pracy na różnych szczeblach organizacyjnych SZS. Przede wszystkim chodziło o wyeksponowanie sportów obronnych i ich znaczenie w programie działania SZS.

Dane zebrane w wyniku badań wydają się być wystarczającym dla weryfikacji słuszności postawionych na wstępie hipotez. Potwierdziły one, iż zarówno Zarząd Główny SZS, jak i jego ogniwa wojewódzkie /ZW SZS/ spełniły istotną rolę w zakresie wychowania patriotyczno-obronnego młodzieży szkolnej. Poprzez wychowanie obywatelskie, doskonalenie wiedzy oraz umiejętności sprawnościowo-obronne młodzież rozwija swoją tężyznę fizyczną, a także uczy się przywiązania do wartości i tradycji narodowych i patriotycznych. Analiza funkkcjonowania SZS potwierdziła, że szkolenie i wychowanie patriotyczno-obronne jest związane z większością form działalności programowej organizacji.

Podczas dziesięcioletniej działalności w SZS wypracowano wiele nowych rozwiązań organizacyjno-programowych związanych ze sportami obronnymi, wzbogacając proces nauczania i wychowania w ogóle, a wychowania patriotyczno-obronnego w szczególności.

Zaliczyć do nich możemy między innymi:

- precyzyjność i elastyczność regulaminową zawodów sportowo-obronnych, uwzględniającą potrzeby środowiska, ich zainteresowania i możliwości /postulaty nauczycieli-trenerów oraz startującej młodzieży/;

- wprowadzenie do każdej imprezy organizowanej przez SZS atrakcyjnego programu pozasportowego z udziałem całej młodzieży i miejscowego społeczeństwa;

- zaciśnienie i poszerzenie współdziałania z innymi instytucjami i organizacjami /Ministerstwo Edukacji Narodowej Biuro d/s Wychowania Obronnego, Zarząd Główny LOK, Ko-

menda Główna OHP/ w zakresie rozwoju sportów obronnych/;

- wypracowanie stabilnych form i metod współpracy ze środowiskami masowego przekazu /prasa, radio, telewizja/, w celu popularyzacji imprez sportowo-obronnych.

Stworzenie określonych ram i form pozwoliło na stworzenie pewnego systemu rozwoju sportów obronnych i ich specjalistycznego znaczenia. Imprezy typu: "Sprawni jak żołnierze" /najbardziej masowe/, "Srebrne Muszkiety", "Mistrzostwa SZS w strzelectwie sportowym" mają dzięki SZS zasięg ogólnokrajowy i biorą w nich udział szerokie rzesze młodzieży szkolnej na terenie całego kraju.

Działalność Szkolnego Związku Sportowego była przedmiotem zainteresowań szerokiego kręgu młodzieży, dzięki stosowaniu integrujących form i oddziaływań. Praca ZG SZS, jego Oddziałów wojewódzkich, miała charakter nie tylko usługowy, ale była dla młodych ludzi ciekawą propozycją spędzenia wolnego czasu. Realizacja kalendarza imprez w sportach obronnych pozwoliła organizacji spełnić cele społeczne łącząc je z zadaniami szkoleniowymi i wychowawczymi oraz kulturowymi potrzebami młodego człowieka. Dzięki zintegrowaniu podejmowanych zabiegów SZS służył jednocześnie potrzebom sportowo-obronnym kraju, szkoleniu i wychowaniu młodego pokolenia oraz zaspokajaniu zainteresowań i potrzeb młodzieży.

Propozycja udziału w pracy Zarządu Głównego SZS umożliwiała kształcenie i rozwój osobowości młodzieży oraz pewnych określonych sprawności młodzieży, wpływając jednocześnie na podnoszenie ich patriotyzmu i gotowości sportowo-obronnych.

Program Zarządu Głównego SZS dotyczący sportów obronnych, będących wynikiem twórczej roli pracującej w nim etatowej i społecznej kadry, jak również nauczycieli-trenerów, rozwinął formy i metody pracy szkoleniowej i wychowawczej z młodzieżą, określone w pedagogice mianem innowacji pedagogicznych. Badania wykazały, że nie był on narzucony z góry. Osiągane na przestrzeni dziesięciolecia efekty szkoleniowe i wychowawcze w sportach obronnych, uwzględniające potrzeby środowiska, stanowią podstawę do postawienia wniosku o szerokie spopularyzowanie doświadczeń SZS. Cenne było również wykorzystanie tych doświadczeń oraz prawidłowych relacji z innymi instytucjami i organizacjami, w tym także wojska na rzecz patriotyczno-obronnego wychowania młodzieży.

Szkolny Związek Sportowy nie ustrzegł się także błędów i niedociągnięć zarówno programowych, jak i organizacyjnych, których wyeliminowanie pozwoli w sposób bardziej efektywny realizować przyjęty program działania. Szczególnie istotne błędy dotyczą niektórych założeń programowych i zasad funkcjonowania Szkolnych Klubów Sportowych w sportach obronnych, organizacji imprez sportowo-obronnych i ich popularyzacji.

Proces wychowania patriotycznego w sportach obronnych obejmuje znacznie szerszy wachlarz problemów. Jednak brak jasnego i konkretnego określania tych zagadnień w SZS skłania do wyrażenia potrzeby wyraźnego sprecyzowania tej problematyki w dalszej działalności dydaktyczno-wychowawczej tej organizacji.

Powiązanie wychowania patriotycznego z wychowaniem fizycznym wskazuje na możliwość wszechstronnego przygotowania młodzieży do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym, mającego na uwadze harmonijny rozwój jednostki. Szczególnie ważne jest ukształtowanie takich cech jak: aktywność, systematyczność, zdyscyplinowanie, odporność na trudności, życzliwość i umiejętność współdziałania oraz konsekwencja w realizacji przyjętych celów. Cechy te w znacznym stopniu decydują o efektywności działania jednostki w pracy, wielostronnie przygotowują młodego człowieka do życia w społeczeństwie, a szczególnie do pełnienia oczekujących go ról.

Kultura fizyczna należy do tych czynników, które sprzyjają temu przygotowaniu poprzez wspomaganie rozwoju, kształtowanie sfery emocjonalnej młodzieży oraz jest pomocna w rozwoju zainteresowań i aktywności. Kultura fizyczna łącząc tradycje z nowoczesnością stawać się winna jedną ze skuteczniejszych szkół aktywizowania dzieci i młodzieży poprzez czynne formy pracy i zabawy. Stąd też kształcić należy nie poszczególne cechy, lecz ich kompleksowo traktowane funkcjonalne struktury. W trakcie aktywności ruchowej /w tym w sportach obronnych/ ujawniają się potencjalnie możliwości dziecka związane ze sprawnością i wydolnością fizyczną oraz zdolnością przystosowania się. Czy aktywność fizyczna sprzyja rozwojowi aktywności społecznej i jakie zachodzą tu uwarunkowania i związki? - odpowiedź próbował autor znaleźć w niniejszej pracy.

Zagadnienia te jednak powinny być przedmiotem dalszych, szerszych opracowań naukowych, bowiem w codziennej pracy działalności SZS odczuwa się silną potrzebę takich badań.

Autor ma nadzieję, że niniejsza praca może zachęcić do podejmowania studiów nad problematyką znaczenia sportów obronnych w wychowaniu patriotycznym młodzieży szkolnej oraz szeroko pojętej kultury fizycznej.

Można sądzić, iż upowszechnianie zebranych w pracy doświadczeń przyczyni się do lepszej, pełniejszej realizacji zadań szkoleniowych i wychowawczych w sportach obronnych, programowanych i realizowanych przez Szkolny Związek Sportowy.

B I B L I O G R A F I A

1. Balcerek M., Chromiński Z., Kultura fizyczna a aktywność społeczna młodzieży, IBPM, Warszawa, 1989.
2. Bartnicka K., Wychowanie patriotyczne w szkołach Komisji Edukacji Narodowej, Warszawa, 1973.
3. Bieniasz T., Siuda T., Problemy obronności w systemie szkolnym, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1978.
4. Bodnar A., Stefanowicz J., Kultura Polityczna, KAW, Warszawa, 1981.
5. Bogusz J., Kosyrz Z., Kształtowanie postaw patriotyczno-obronnych młodzieży, Wiedza Powszechna, Warszawa, 1979.
6. Burda A., U podstaw świadomości państwowej, WL, Lublin, 1982.
7. Cendrowski Z., Poradnik Młodzieżowego Organizatora Sportu, MAW, Warszawa, 1985.
8. Cendrowski Z., Żyć 100 lat, ZG SZS, Warszawa, 1988.
9. Dąbrowski Z., Czas wolny dzieci i młodzieży, PZWS, Warszawa, 1966.
10. Demel M., Skład A., Teoria wychowania fizycznego, PWN, Warszawa, 1971.
11. Gaj J., Wychowanie fizyczne i sport w Polsce, PWN, Warszawa, 1987.
12. Graczyk J., Kosyrz Z., Teoria wychowania wojskowego, MON, Warszawa.

13. Godlewski H., Pedagogika, PWN, Warszawa, 1975.
14. Iniewski F., Ogólne prawidłowości wychowania patriotycznego uczniów w szkole, WSiP, Warszawa, 1985.
15. Jamiński A., Wychowanie przez pracę, WSiP, Warszawa, 1976.
16. Kantyka K., Współczesny kształt patriotyzmu, KiW, Warszawa, 1982.
17. Kamiński A., Funkcje pedagogiki społecznej, PWN, Warszawa, 1974.
18. Kamiński A., Czas wolny w świetle pedagogiki społecznej, PZWS, Warszawa, 1967.
19. Karolczuk-Biernacka B., Studia nad zachowaniem sportowca w sytuacji trudnej, SiT, Warszawa, 1986.
20. II Kongres Naukowy Kultury Fizycznej - Materiały i dokumenty, red. zbiorowa AWF, Warszawa, 1987.
21. Kotłowski K., Aksjologiczne podstawy wychowania moralnego, Ossolineum, Wrocław, 1975.
22. Kosyrz Z., Magoń W., Wychowanie wojskowe, WAP, Warszawa, 1981.
23. Kosyrz Z., Wychowanie społeczne w wojsku, WAP, Warszawa, 1988.
24. Kosyrz Z.,Wychowanie kolektywne w wojsku, WAP, Warszawa, 1973.
25. Kosyrz Z., Podstawy wychowania wojskowego, WAP, Warszawa, 1976.
26. Kosyrz Z., Wychowanie patriotyczne młodzieży akademickiej, PWN, Warszawa, 1985.
27. Kotarbiński T., Traktat o dobrej robocie, PWN, Warszawa, 1968.

28. Kotarbiński T., O pojęciu metody, Warszawa, 1957.
29. Kowalski S., Szkoła w środowisku, PZWS, Warszawa, 1969.
30. Kozakiewicz M., Młodzież a wojsko, w: Młodzież i wychowanie, MON, Warszawa, 1987.
31. Kozakiewicz M., O światopoglądzie i wychowaniu, PZWS, Warszawa, 1965.
32. Krawcewicz S., Nowy typ nauczyciela, jego kształcenie i doskonalenie, Polska 2000, Warszawa, 1972.
33. Krawczyk M., Zasady wychowania moralnego, Warszawa, 1960.
34. Krawczyk Z., Natura, Kultura, Sport, PWN, Warszawa, 1970.
35. Krawczyk Z., Studia z filozofii i socjologii kultury fizycznej, SiT, Warszawa, 1978.
36. Kruszewski K., Zmiana i wiadomości. Perspektywa dydaktyki ogólnej, PWN, Warszawa, 1987.
37. Kupisiewicz Cz., Nowoczesność w kształceniu i wychowaniu, WP, Warszawa, 1979.
38. Kupisiewicz Cz., Podstawy dydaktyki ogólnej, WP, Warszawa, 1980.
39. Kurdybacha Ł., Historia Wychowania, Warszawa, 1962.
40. Kurnal J., Zarys teorii organizacji i zarządzania, PWE, Warszawa, 1970.
41. Kulpa J., Umiejętność studiowania, PAN, Kraków, 1968.
42. Lech K., Nauczanie wychowujące, PZWS, Warszawa, 1967.
43. Lewin A., O systemie wychowania, WP, Warszawa, 1970.
44. Lipoński W., Humanistyczna encyklopedia sportu, SiT, Warszawa, 1987.

45. Łobocki M., Metody badań pedagogicznych, PWN, Warszawa, 1978.

46. Magoń W., Metodyka wychowania wojskowego, WAP, Warszawa, 1979.

47. Matejko A., Socjologia zakładu pracy, WP, Warszawa, 1969.

48. Mądrzycki T., Leksykon, PWN, Warszawa, 1972.

49. Mądrzycki T., Psychologiczne prawidłowości kształtowania się postaw, PZWS, Warszawa, 1970.

50. Mądrzycki T., Wpływ postaw na rozumowanie, PWN, Warszawa, 1974.

51. Mała Encyklopedia Sportu, T. I i II, SiT, Warszawa, 1985.

52. Mazur S., Metodyka sportów obronnych, cz. I, WSP, Kraków, 1985.

53. Miąso J., red., Historia wychowania, wiek XX, Warszawa, 1980.

54. Michalik M., Patriotyzm, tradycja, współczesność, MON, Warszawa, 1979.

55. Michalik M., Moralne czynniki rozwoju społecznego, KiW, Warszawa, 1980.

56. Mika S., Wstęp do psychologii społecznej, PWN, Warszawa, 1975.

57. Miśkiewicz B., Wstęp do badań historycznych, PWN, Warszawa, 1974.

58. Muszyński H., Podstawy wychowania społeczno-moralnego, PZWS, Warszawa, 1967.

59. Muszyński H., Uspołecznienie dzieci w procesie wychowania zespołowego, PZWS, Warszawa, 1964.

60. Muszyński H., Ideał i cele wychowania, PZWS, Warszawa, 1972.

61. Muszyński H., Wstęp do metodologii i pedagogiki, PWN, Warszawa, 1971.

62. Nowak S., Metodologia badań społecznych, PWN, Warszawa, 1985.

63. Okoń W., Słownik pedagogiczny, WH, Warszawa, 1968.

64. Okoń W., Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej, PWN, Warszawa, 1987.

65. Okoń W., Nauczanie problemowe we współczesnej szkole, PZWS, Warszawa, 1978.

66. Pieter J., Ogólna metodologia pracy naukowej, Ossolineum, Wrocław, 1967.

67. Pieter J. Zarys metodologii pracy naukowej, PWN, Warszawa, 1975.

68. Pilch T., Zasady badań pedagogicznych, Ossolineum, Wrocław, 1977.

69. Pilch T., Wroczyński R., Metodologia pedagogiki społecznej, Ossolineum, Wrocław, 1974.

70. Rutkowski S.,Zarys dziejów polskiego szkolnictwa wojskowego, MON, Warszawa, 1970.

71. Sikorski J., red., Zarys dziejów wojskowości polskiej, PWN, Warszawa, 1965.

72. Sośnicki K., Istota i cele wychowania, NK, Warszawa, 1964.

73. Sośnicki K., Teoria środków wychowania, PZWS, Warszawa, 1973.

74. Starosta W., Handelsman A., Biospołeczne uwarunkowania treningu sportowego dzieci i młodzieży, R.C.Met.-Szkol., KFiS, Warszawa, 1990.

75. Suchodolski B., Pedagogika, PWN, Warszawa, 1982.

76. Suchodolski B., Problemy wychowania w cywilizacji nowoczesnej, PZWS, Warszawa, 1974.

77. Szczepański J., Rozważania o Rzeczypospolitej, PWN, Warszawa, 1971.

78. Szczerba W., O wychowaniu przez pracę, PZWS, Warszawa, 1973.

79. Ulatowski T., Problemy organizacyjne i metodyczne sportu młodzieżowego w Polsce, Warszawa, 1968.

80. Ważny Z., Współczesny system szkolenia w sporcie wyczynowym, SiT, Warszawa, 1981.

81. Witwicki S., Sprężyny działania ludzkiego, PWN, Warszawa, 1948.

82. Wojciechowski K., Wychowanie patriotyczne młodzieży, MON, Warszawa, 1968.

83. Wojsko Polskie - Barwa i broń, red. zbiorowa, Interpress, Warszawa, 1984.

84. Wołczyk J., Jak wychowywać młodzież, KiW, Warszawa, 1972.

85. Wroczyński R., Wychowania poza szkołą, PZWS, Warszawa, 1968.

86. Wroczyński R., Pedagogika społeczna, PWN, Warszawa, 1976.

87. Zaborowski Z., Wstęp do metodologii i badań pedagogicznych, Ossolineum, Wrocław, 1973.

88. Zaborowski Z., Psychologia społeczna a wychowanie, PZWS, Warszawa, 1962.
89. Zaborowski Z., Stosunki międzyludzkie a wychowanie, PZWS, Warszawa, 1974.
90. Zaczyński W., Praca badawcza nauczyciela, WSiP, Warszawa, 1976.
91. Zaborowski W., Podstawy wychowania zespołowego, PWN, Warszawa, 1967.
92. Zieleniewski W., Organizacja zespołów ludzkich, PWN, Warszawa, 1965.
93. Znaniecki F., Socjologia wychowania, PWN, Warszawa, 1972.
94. Zuchora K., Wychowanie fizyczne naszych dni, SiT, Warszawa, 1986.
95. Zuchora K., Wychowanie w kulturze fizycznej, MAW, Warszawa, 1980.
96. Żebrowska M., Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży, PWN, Warszawa, 1980.
97. Żółtowski W., Kto, kiedy i dlaczego o wojsku i obronności kraju, wyd. Iskry, Warszawa, 1973.
98. Żukowski R., Zawód i praca trenera, SPAR, Warszawa, 1989.

ARTYKUŁY NAUKOWE I PUBLICYSTYCZNE

1. Borgosz J. Dialektyczny łańcuch zagrożeń, w: Młodzież i Wychowanie, MON, Warszawa, 1987.
2. Bogusz J., Młodzież i jej świat wartości, w: Młodzież i wychowanie, MON, Warszawa, 1987.
3. Cytowski J. Tradycje wychowania patriotyczno-obronnego młodzieży w Polsce, w: Zeszyty Naukowe, WAP, Nr 116, Warszawa, 1983.

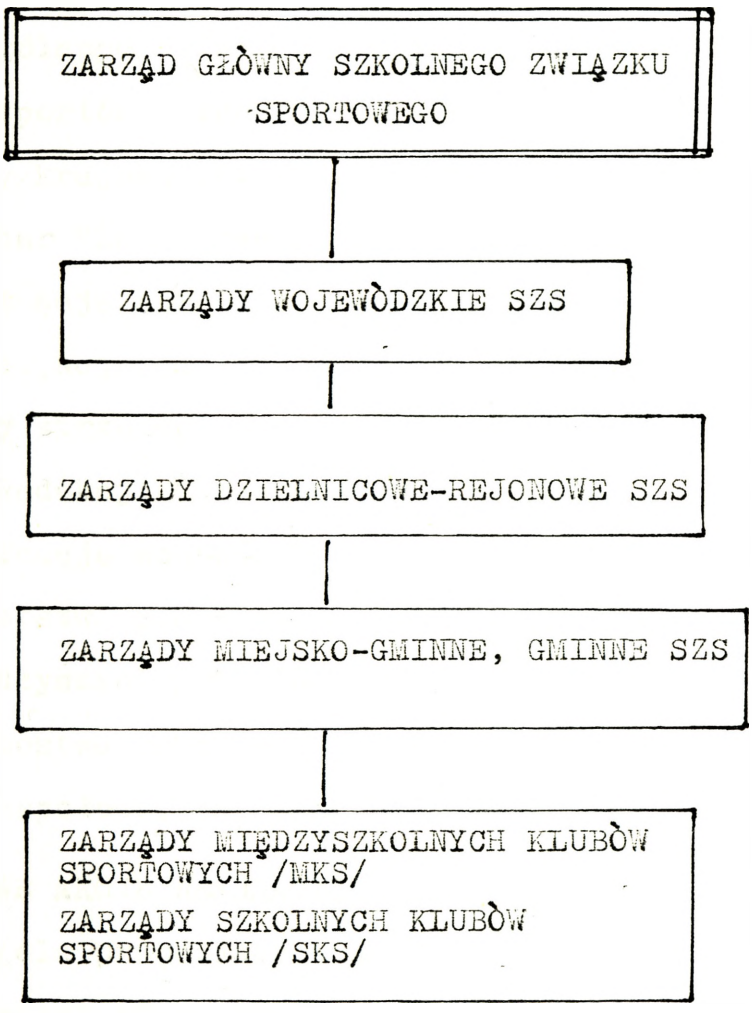
4. Kosyrz Z., Kształtowanie świadomości historycznej i patriotycznej młodzieży, w: Wychowanie patriotyczne podstawą kształtowania postaw młodego pokolenia, Kuratorium Oświaty i Wychowania, Toruń, 1982.
5. Kosyrz Z., Rola środków masowego przekazu w kształtowaniu zainteresowań problematyką obronną, w: Przegląd OTK, Nr1/78.
6. Kosyrz Z., Zmienność i dynamiczność wychowania patriotycznego, w: Zeszyty Naukowe WAP, Nr 116, Warszawa, 1983.
7. Lepalczyk I., Metoda monografii w badaniach pedagogicznych w: Metodologia pedagogiki społecznej pod red. R.Wroczyńskiego i T.Pilcha, Warszawa, 1974.
8. Michalik M., Młodzież i tworzenie przyszłości, w: Młodzież i wychowanie, MON, Warszawa, 1987.
9. Suzdalewicz K., Wojsko, a wychowanie patriotyczno-obronne młodzieży szkolnej, Biuletyn PO w szkole, nr 1, 1970.
10. Teoretyczne aspekty wychowania patriotycznego, w: Zeszyty Naukowe WSP, Bydgoszcz, nr 5, 1981.
11. Wróblewska T., Początki i rozwój wychowania obronnego w Polsce, w: Kształtowaniu i wychowaniu dla obronności kraju /materiały z konrerencji WAP pod red. naczel. Z. Kosyrza, Warszawa, 1980/.
12. Zakrzewski J., Współczesne idee wychowania obronnego, w: Kształcenie i wychowanie dla obronności kraju, WAP, Warszawa, 1983.

13. Zakrzewski J., Wychowanie patriotyczno-obronne młodzieży, a bezpieczeństwo kraju, w: ZHP w procesie wychowania patriotyczno-obronnego młodzieży, Kraków, 1984.
14. Zakrzewski J., Świadomość obronna młodzieży polskiej sprawą ogólnospołeczną i ogólnonarodową, w: Żołnierz Wolności, nr 32, 1981.
15. Zeszyty Naukowe - AWF Wrocław, 1989, pod red. J.Jonkisza, Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Metodyczna - Sport wyczynowy, jego młodzieżowe podstawy.

ZAŁĄCZNIK NR 1.

S T R U K T U R A O R G A N I Z A C Y J N A

SZKOLNEGO ZWIĄZKU SPORTOWEGO

ZAŁĄCZNIK NR 2.

SCHEMAT ORGANIZACYJNO-PROGRAMOWY DZIAŁALNOŚCI SZKOLNEGO ZWIĄZKU SPORTOWEGO

I. ORGANIZACJA IMPREZ SPORTOWYCH

a/ Mistrzostwa SZS /różne dyscypliny/

b/ Igrzyska Młodzieży Szkolnej /różne dyscypliny dla SP/

c/ Ogólnopolskie mistrzostwa szkół

A. Blok sportów obronnych:

1. Zawody krajowe pn. "Sprawni jak żołnierze" dla SP i SPP o Puchar "Żołnierza Polskiego"
   /eliminacje szkolne, międzyszkolne, dzielnicowe, miejskie, gminne, wojewódzkie, makroregionalne, finał krajowy/.
2. Zawody strzeleckie dla SPP pn. "Srebrne Muszkiety" o Puchar Redakcji "Na przełaj"
   /eliminacje wojewódzkie, strefowe, finał krajowy/.
3. Mistrzostwa SZS w strzelectwie sportowym: dla Szkolnych i Międzyszkolnych Klubów Sportowych.

B. Mistrzostwa szkół w innych dyscyplinach: szachy, kartingi, gry zespołowe, la, sporty zimowe.

II. MASOWE AKCJE REKREACYJNO-SPORTOWE

- Zloty /dla przodujących SKS/,
- Obozy szkoleniowo-kondycyjne,
- Konkursy i festyny.

III. WSPÓŁPRACA Z INNYMI ORGANIZACJAMI

- Zarządem Głównym LOK
- Zarządem Głównym TKKF
- Radą Główną LZS

- Zarządem Głównym TPD
- Komendą Główną OHP

IV. DZIAŁALNOŚĆ PROPAGANDOWA

Współpraca z: Telewizją Polską, Polskim Radiem oraz prasą: "Żołnierz Polski", "Przegląd Sportowy", "Sport", "Sportowiec", "Świat Młodych", "Na przełaj", "Wychowanie Obronne".

V. POSIEDZENIA PREZYDIUM I PLENUM ORAZ DZIAŁALNOŚĆ KOMISJI SPOŁECZNYCH

- Komisja sportów obronnych, sportu wyczynowego, upowszechniania kultury fizycznej, czynu pomocy szkole.

ZAŁĄCZNIK NR 3.

WYCIĄG ZE STATUTU SZKOLNEGO ZWIĄZKU SPORTOWEGO

Szkolny Związek Sportowy jest powszechną społeczną samorządną organizacją sportowo-wychowawczą uczniów, nauczycieli, rodziców i działaczy sportu szkolnego. Rozwija kulturę fizyczną wśród ogółu dzieci i młodzieży szkolnej.

Szkolny Związek Sportowy jako masowa organizacja kultury fizycznej i sportu działa w systemie oświaty i wychowania, jest z tym samym integralnie związany i realizuje ogólne zadania określone przez Ministestwo Edukacji Narodowej.

Szkolny Związek Sportowy wykonuje w ramach ogólnopaństwowego systemu kultury fizycznej i sportu zadania nakreślone przez Główny Komitet Kultury Fizycznej i Sportu. Jest rzecznikiem całokształtu spraw związanych z rozwojem kultury fizycznej i sportu wśród młodzieży w wieku szkolnym.

Program Szkolnego Związku Sportowego jest nieodłączną częścią programu wychowania młodzieży.

Szkolny Związek Sportowy współpracuje ściśle z organizacjami młodzieżowymi, a zwłaszcza ze Związkiem Harcerstwa Polskiego.

Szkolny Związek Sportowy współdziała z organizacjami społecznymi i sportowymi w zakresie tworzenia warunków dla rozwijania kultury fizycznej i sportu wśród młodzieży szkolnej.

R o z d z i a ł 1

Nazwa, siedziba, teren działania i charakter prawny

§ 1.

Stowarzyszenie nosi nazwę "Szkolny Związek Sportowy w skró-

cie "SZS" i jest zwane dalej "Związkiem".

§ 2.

Terenem działania Związku jest obszar Rzeczypospolitej Polskiej, a siedzibą władz miasto stołeczne Warszawa.

§ 3.

Związek jest stowarzyszeniem zarejestrowanym i posiada osobowość prawną.

§ 4.

Związek może być członkiem krajowych i międzynarodowych organizacji kultury fizycznej.

§ 5.

Związek posiada oddziały terenowe w województwach, miastach, dzielnicach, gminach podlegające legalizacji przez właściwe terenowe organy administracji państwowej.

§ 6.

Związek używa pieczęci, odznak i znaków organizacyjnych z zachowaniem obowiązujących w tym zakresie przepisów.

§ 7.

Godłem Związku jest stylizowany orzeł koloru białego umieszczony na okrągłej czerwonej tarczy z żółtym otokiem. W dolnej części tarczy umieszczone są w czerwonym kolorze litery "SZS".

Flagą Związku jest biały prostokąt o wymiarach 220 cm x 140 cm z trzema pasami: czerwonym, żółtym, czerwonym biegnącymi podłużnie w dolnej części flagi. W górnej części flagi znajduje się godło Związku.

§ 8.

Związek posiada sztandar. Sztandar ma wymiary 125 cm x 125 cm

i następujący wzór: strona prawa /główna/ orzeł haftowany srebrny na czerwonym tle zwrócony do drzewca i napis: "Nauka i Sport Ojczyźnie", strona lewa - gryf SZS na tle barw SZS biało-czerwono-żółtym oraz napis Szkolny Związek Sportowy.

Oddziały Wojewódzkie SZS mogą posiadać sztandary po uzyskaniu zgody Zarządu Głównego Związku.

§ 9.

Związek opiera swoją działalność na aktywności społecznej ogółu swoich członków.

R o z d z i a ł 2

Cele i środki działania

§ 10.

Celem Związku jest:

1/ współuczestniczenie w procesie wychowania młodzieży szkolnej na zdrowych, wszechstronnie rozwiniętych i prawych obywateli Rzeczypospolitej Polskiej,

2/ krzewienie kultury fizycznej wśród młodzieży szkolnej, rozwijanie zainteresowań sportowych, podnoszenie sprawności fizycznej oraz stwarzanie warunków do rozwoju mistrzostwa sportowego,

3/ organizowanie dla zadań sportowego wychowania młodzieży szerokiego frontu społecznego działania ogółu dorosłych.

§ 11.

Związek swoje cele realizuje przez:

1/ programowanie, organizowanie i upowszechnianie działalności sportowej wśród młodzieży szkolnej,

2/ stwarzanie utalentowanej młodzieży szkolnej warunków do osiągnięcia mistrzostwa sportowego współdziałając w tym zakresie z organizacjami kultury fizycznej,

3/ rozwijanie sieci Szkolnych i Międzyszkolnych Klubów Sportowych - zmierzanie do objęcia ich zasięgiem jak największej liczby młodzieży szkolnej,

4/ rzecznictwo całokształtu spraw związanych z rozwojem kultury fizycznej młodzieży szkolnej,

5/ szkolenie kadry młodzieżowych oraganizatorów sportu, młodzieżowych instruktorów, młodzieżowych sędziów sportowych oraz włączanie ich do podejmowanej przez Związek działalności,

6/ doskonalenie działaczy i kadry instruktorskiej dla potrzeb sportu szkolnego,

7/ organizowanie imprez, zawodów i obozów sportowych młodzieży szkolnej,

8/ współdziałanie w dziedzinie rozwoju wychowania fizycznego i sportu wśród młodzieży szkolnej z organizacjami młodzieżowymi oraz innymi organizacjami i insytytucjami,

9/ współdziałanie w rozwijaniu sieci szkolnych urządzeń i obiektów sportowych oraz inicjowanie produkcji sprzętu sportowego dla młodzieży szkolnej.

10/ podejmowanie działań mających na celu ochronę zdrowia i bezpieczeństwa młodzieży uczestniczącej w działalności programowej Związku,

11/ inicjowanie badań naukowych w dziedzinie programowej działalności Związku.

ZAŁĄCZNIK NR 4.

DECYZJĄ PREZYDIUM ZARZĄDU GŁÓWNEGO SZKOLNEGO ZWIĄZKU SPORTOWEGO POWOŁANO KOMISJĘ SPORTÓW OBRONNYCH PRZY ZG SZS /z dnia 14.o1.1980 r./

1. Przewodniczący	dr Tadeusz Siuda - MOiW
2. Z-ca Przewodniczącego	mgr Jerzy Gulczyński - ZG SZS
3. Sekretarz	mgr Daniel Walasek - MOiW
4. Członkowie	mgr Czesław Petrykowski - MOiW
	mgr Tadeusz Tyszkowski - ZG SZS
	Władysław Misiołek - red. "ŻP"
	doc.Zenon Szymańczak - WSP Bydgoszcz
	mgr Czesław Chmura - KOiW Ostrołęka
	mgr Wojciech Paczyński - KOiW Warszawa
	mgr Alojzy Fojcik - KOiW Łódź
	mgr Henryk Jach - KOiW Zielona Góra
	mgr Wiesław Ziętkowski - KOiW Piła

Zadania i kierunki działania określa "Regulamin pracy komisji sportów obronnych", stanowiący załącznik do niniejszego Zarządzenia.

Terminarz i tematyka posiedzeń została zawarta w załączniku nr 2.

I. Podstawowe cele Komisji Sportów Obronnych:

1/ Intensyfikacja działań w zakresie podnoszenia sprawności fizycznej młodzieży oraz gotowości obronnej społeczeństwa;

2/ Racjonalne zabezpieczenie czasu wolnego młodzieży po zajęciach lekcyjnych oraz działania zwalczające patologię życia współczesnego;

3/ Umasawianie sportów obronnych wśród młodzieży.

II. Regulamin pracy:

1/ Komisja sportów obronnych jest organem doradczym, opiniodawczym i wnioskodawczym Zarządu Głównego SZS w sprawie sportów obronnych dla młodzieży szkolnej;

2/ Komisję powołuje Prezydium ZG SZS;

3/ W skład Komisji wchodzą: nauczyciele, przedstawiciele administracji szkolnej, SZS, nauczyciele akademiccy, organizacje;

4/ Powołanie na członka Komisji następuje po uprzednim wyrażeniu zgody osoby zainteresowanej;

5/ Udział w pracach Komisji jest społecznym wkładem w doskonalenie regulaminów imprez o charakterze sportowo-obronnym;

6/ Pracami komisji kieruje prezydium w składzie: przewodniczący, wiceprzewodniczący i sekretarz;

7/ Do udziału w posiedzeniach Komisji mogą być zapraszane inne osoby;

8/ Do zadań Komisji należą:

- programowanie i popularyzacja imprez sportowo-obronnych,
- wypracowanie form i metod współpracy z redakcjami w zakresie propagowania sportów obronnych wśród młodzieży szkolnej,
- opracowywanie wytycznych i zasad współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi w zakresie sportów obronnych,
- udział działaczy Komisji w imprezach na terenie kraju i na szczeblu centralnym.

9. Posiedzenie Komisji zwołuje przewodniczący raz na kwartał.
10. Uchwały Komisji podejmowane są zwykle większością głosów.
11. Stronę organizacyjną pracy Komisji, niezbędne w jej pracy dokumenty i materiały oraz finansowanie delegacji zapewnia ZG SZS.

ZAŁĄCZNIK NR 5.

REGULAMIN SZCZEGÓŁOWY ZAWODÓW SPORTOWO-OBRONNYCH
"SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE"

SZKOŁY PODSTAWOWE - trójbój obronny

1. Biegi: dziewczęta 600 m, chłopcy 1 000 m,
2. Rzut granatem do wytyczonego prostokąta o wymiarach 5 x 2 m z odległości 15 m /dziewczęta/, 20 m /chłopcy/,
3. Sprawdzian teoretyczny ze znajomości historii oręża polskiego oraz zagadnień z obrony cywilnej.

SZKOŁY PONADPODSTAWOWE - wielobój obronny

1. Biegi: dziewczęta 600 m, chłopcy 1 000 m,
2. Rzut granatem do wytyczonego prostokąta o wymiarach 5 x 2 m z odległości 20 m /dziewczęta/, 30 m /chłopcy/,
3. Strzelanie z karabinka małokalibrowego o otwartych przyrządach celowniczych do tarczy szkolnej "A", 24 x 12 z odległości 50 m /szkolny program wo/,
4. Sprawdzian teoretyczny ze znajomości historii oręża polskiego oraz zagadnień obrony cywilnej,
5. Tor przeszkód /chłopcy/, a w nim: strefa skażona /15 m/, przejście w maskach p-gaz, przeskok przez rów, czołganie się pod zasiekami /10 m/,
   udzielenie pierwszej pomocy medyczno-sanitarnej /dziewczęta/, w tym: opatrzenie ran, unieruchomienie złamanej kończyny przy pomocy chusty trójkątnej.
   Wyniki są obliczane według specjalnych tabel punktowych, a ich suma daje wynik ogólny.

1. System rozgrywania zawodów:
   - eliminacje szkolne
   - eliminacje międzyszkolne
   - eliminacje rejonowe
   - finały wojewódzkie z udziałem mistrzów rejonów,
   - zawody w makroregionach - startują mistrzowie województw,
   - finał krajowy - uczestniczą mistrzowie makroregionów.
2. Uczestnictwo:
   - w zawodach na wszystkich szczeblach uczestniczą 5-osobowe zespoły dziewcząt oraz chłopców reprezentujące jedną szkołę podstawową lub ponadpodstawową. Ekipie towarzyszy 1 opiekun.
3. Sprawy organizacyjne:
   - organizator zawodów /makroregion, finał/, zabezpiecza uczestnikom zakwaterowanie oraz wyżywienie. Ponadto gwarantuje program pozasportowy,
   - ekipy biorące udział w zawodach zobowiązane są do posiadania odpowiedniego sprzętu sportowego /strzeleckiego/,
   - weryfikacja zawodników /sprawdzenie dokumentacji/ oraz szczegółowy przebieg zawodów przedstawiony będzie na zebraniu organizacyjnym z udziałem opiekunów poszczególnych zespołów.

ZAŁĄCZNIK NR 6.

WYKAZ ZWYCIĘZCÓW /szkoły ponadpodstawowe/

1. 1980 r. miejsce zawodów - Białka /woj. B.Podlaska/
   dziewczęta: Zespół Szkół Rolniczych Radoryż /Siedlce/
   chłopcy: Zespół Szkół Ogólnokształcących Łódź
2. 1981 r. miejsce zawodów - Czerwony Bór /woj. Łomża/
   dziewczęta: Zespół Szkół Zawodowych i Ogólnokształcących Grajewo /Łomża/
   chłopcy: Liceum Lotnicze Zielona Góra
3. 1982 r. miejsce zawodów - Zielona Góra
   dziewczęta: Liceum Ogólnokształcące nr 7 Zielona Góra
   chłopcy: Zespół Szkół Zawodowych Głowno /Łódź/
4. 1983 r. - Piotrków Trybunalski
   dziewczęta: Liceum Ogólnokształcące nr 7 Zielona Góra
   chłopcy: Zespół Szkół Zawodowych Głowno /Łódź/
5. 1984 r. - Toruń
   dziewczęta: Zespół Szkół Medycznych Grudziądz /Toruń/
   chłopcy: Liceum Ogólnokształcące nr 2 Toruń
6. 1985 r. - Ostrołęka
   dziewczęta: Zespół Szkół Ogólnokształcących Stalowa Wola
   chłopcy: Zespół Szkół Mechanicznych Łapy /Białystok/
7. 1986 r. - Stalowa Wola
   dziewczęta: Liceum Ogólnokształcące Stalowa Wola
   chłopcy: Zespół Szkół Mechanicznych Stalowa Wola
8. 1987 r. - Pasłęk /Elbląg/
   dziewczęta: Liceum Ogólnokształcące Grudziądz /Toruń/
   chłopcy: Zespół Szkół Mechanicznych Łapy /Białystok/

9. 1988 r. - Bydgoszcz

   dziewczęta: Zespół Szkół Ogólnokształcących Stalowa Wola

   chłopcy: Zespół Szkół Mechanicznych Łapy /Białystok/

10. 1989 r. - Łapy /Białystok/

   dziewczęta: Liceum Ogólnokształcące Grudziądz /Toruń/

   chłopcy: Zespół Szkół Mechanicznych Łapy /Białystok/

11. 1990 r. - Płock

   dziewczęta: Liceum Ogólnokształcące Chojnice /Bydgoszcz/

   chłopcy: Zespół Szkół Mechanicznych Łapy /Białystok/

ZAŁĄCZNIK NR 7.

REGULAMIN ZAWODÓW STRZELECKICH DLA SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH "SREBRNE MUSZKIETY"

1. Warunki strzelania:

broń - karabinek małokalibrowy standard o zamkniętych przyrządach celowniczych, waga do 5 kg; nie dopuszcza się żadnych przeróbek

konkurencje KbKs Standard 60 L

tarcza - 16 x 11

liczba strzałów próbnych - dowolna

liczba strzałów ocenianych - 60

czas strzelania - 105 minut

normy na klasę sportową - wg obowiązujących ustaleń PZSS

2. Uczestnictwo:

W zawodach wojewódzkich uczestniczą 4-osobowe zespoły z jednej szkoły, odrębnie dziewczęta i chłopcy;

Każdemu zespołowi towarzyszy 1 opiekun;

W zawodach centralnych /makroregion, finał/ można dokooptować w ramach limitu zespołu po 1 zawodniku /w kategorii dziewcząt i chłopców/ z innej szkoły.

3. Sposób prowadzenia zawodów:

Zawody centralne przeprowadzane są dwustopniowo:

Zawody w makroregionach - startują zespoły dziewcząt i chłopców, które zajęły pierwsze miejsca w zawodach wojewódzkich,

Prawo startu w zawodach finałowych mają: zwycięskie zespoły dziewcząt i chłopców z makroregionów.

ZAŁĄCZNIK NR 8.

WYKAZ ZWYCIĘZCÓW ORAZ ORGANIZATORÓW ZAWODÓW FINAŁOWYCH PN. "SREBRNE MUSZKIETY"

1. 1980 r. - Słupsk
   dziewczęta: XXV Liceum Ogólnokształcące w Łodzi
   chłopcy: Zespół Szkół Mechanicznych w Kielcach
2. Lata 1981-1984 /zawody nie były organizowane ze względu na sytuację społeczno-polityczną w kraju, broń zdeponowano/
3. 1985 r. - Olsztyn
   dziewczęta: Zespół Szkół Ekonomicznych Bielsko-Biała
   chłopcy: Zespół Szkół Zawodowych MGiE Krosno
4. 1986 r. - Katowice
   dziewczęta: Zespół Szkół Ekonomicznych w Lęborku
   chłopcy: Liceum Ogólnokształcące Piła
5. 1987 r. - Wrocław
   dziewczęta: Zespół Szkół Administracyjno-Ekonomicznych Wrocław
   chłopcy: Zespół Szkół Chemicznych Wrocław
6. 1988 r. - Warszawa
   dziewczęta: Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 2 Leszno
   chłopcy: Zespół Szkół Zawodowych PGNiG Krosno
7. 1989 r. - Częstochowa
   dziewczęta: Zespół Szkół Ekonomicznych Bielsko-Biała
   chłopcy: Liceum Ogólnokształcące Międzychód
8. 1990 r. - Zielona Góra
   dziewczęta:-I Liceum Ogólnokształcące Częstochowa
   chłopcy: Liceum Ogólnokształcące Chojnice

ZAŁĄCZNIK NR 9

REGULAMIN MISTRZOSTW SZS W STRZELECTWIE SPORTOWYM

1. Program zawodów

- kategoria juniorów:

a/ kbks standard 60 strzałów leżąc - 50 m;

b/ kbks standard 3 x 20 strzałów - 50 m;

c/ karabinek pneumatyczny 60 strzałów - 10 m;

d/ pistolet dowolny 60 strzałów - 50 m;

e/ pistolet szybkostrzelny 2 x 30 strzałów - 25 m;

f/ pistolet pneumatyczny 60 strzałów - 10 m;

- kategoria juniorek i juniorów młodszych:

a/ kbks standard 60 strzałów leżąc - 50 m;

b/ kbks standard 3 x 20 strzałów - 50 m;

c/ karabinek pneumatyczny 40 strzałów - 10 m;

d/ pistolet sportowy 2 x 30 strzałów - 25 m;

e/ pistolet pnaumatyczny 40 strzałów - 10 m;

2. Uczestnictwo

- w zawodach mają prawo startu zawodniczki i zawodnicy potwierdzeni dla danego Międzyszkolnego Klubu Sportowego przez Polski Związek Strzelecki;
- w każdej konkurencji klub ma prawo zgłosić po 3 zawodników /czki/, z tym, że reprezentacja klubu składa się maksimum z 24 osób.

3. Sprawy organizacyjne

- organizator zawodów zabezpiecza zakwaterowanie i wyżywienie uczestnikom oraz ich opiekunom i gwarantuje program pozasportowy.

ZAŁĄCZNIK NR 10.

WYKAZ ZWYCIĘZCÓW ORAZ ORGANIZATORÓW MISTRZOSTW SZS W STRZELECTWIE SPORTOWYM

1. 1980 r. - Leszno
   - juniorzy: MKS "Beskid" Bielsko-Biała
   - juniorki mł.: MKS Leszno
   - juniorzy mł.: MKS Leszno
2. 1981 r. - 1985 r. - /zawody nie były rozgrywane - zdeponowano broń, ze względu na sytuację społeczno-polityczną w kraju/
3. 1986 r. - Leszno
   - juniorzy: MKS Leszno
   - juniorki mł.: MKS Staszów
   - juniorzy mł.: MKS Leszno
4. 1987 r. - Bielsko-Biała
   - juniorzy: MKS Warszawa
   - juniorki mł.: MKS Leszno
   - juniorzy mł.: MKS Olsztyn
5. 1988 r. - Olsztyn
   - juniorzy: MKS Leszno
   - juniorki mł.: MKS Oświęcim
   - juniorzy mł.: MKS Leszno
6. 1989 r. - Oświęcim
   - juniorzy: MKS "Beskid" Bielsko-Biała
   - juniorki mł.: MKS Warszawa
   - juniorzy mł.: MKS Leszno

7. 1990 r. - Leszno

juniorzy: MKS Leszno

juniorki mł.: MKS Warszawa

juniorzy mł.: MKS Leszno

ZAŁĄCZNIK NR 11.

A K A D E M I A O B R O N Y N A R O D O W E J

/Nauczyciele PO/WF, trenerzy,
instruktorzy sportów obronnych/

Nr ankiety .....
Data .....

A N K I E T A

Katedra Pedagogiki i Psychologii Akademii Obrony Narodowej w Warszawie, prowadzi badania związane z kształtowaniem postaw patriotycznych młodzieży szkolnej.

Zwracamy się z prośbą do Was o przekazanie spostrzeżeń i odczuć jakie nasuwają się Wam w związku z badanym problemem.

Wartość wyników badań oraz stosowanych w tym zakresie wniosków zależy w dużym stopniu od szczerości i obiektywnych odpowiedzi, dlatego prosimy o uważne przestudiowanie problematyki zawartej w niniejszej ankiecie.

Zapewnia się całkowitą dyskrecję oraz anonimowość badań.

Za sumienne potraktowanie naszej prośby serdecznie dziękujemy.

W a r s z a w a 1990

1. W jakim środowisku Pan/i pracuje:
   a/ miejskim,
   b/ wiejskim;
2. Czy to jest szkoła:
   a/ ogólnokształcąca,
   b/ technikum,
   c/ liceum zawodowe,
   d/ zasadnicza szkoła zawodowa;
3. Czy jest Pan/i nauczycielem PO/WF
   a/ tak,
   b/ nie;
4. Czy znana jest Panu/i działalność organizacyjno-programowa Szkolnego Związku Sportowego
   a/ tak
      - dobrze,
      - słabo,
   b/ nie;
5. Kto zdaniem Pana/i odgrywa w szkole najistotniejszą rolę w inspiracji programowej SZS na odcinku wychowania patriotyczno-obronnego
   a/ nauczyciel PO/WF,
   b/ nauczyciel historii,
   c/ nauczyciele innych przedmiotów;
6. Czy podziela Pan/i opinię, że SZS jest jednym z podstawowych sojuszników nauczyciela PO/WF w szkole w realizacji programu wychowania patriotycznego przez sporty obronne

a/ zdecydowanie tak,

b/ raczej tak,

c/ raczej nie,

d/ nie wiem;

7. Skąd Pan/i czerpie informacje dotyczące działalności SZS w szkole

a/ z wytycznych ZG SZS,

b/ z czasopism zawierających problematykę sportów obronnych,

c/ z Radia i Telewizji,

d/ z innych źródeł;

8. Proszę dokonać oceny roli jaką spełnia SZS w patriotycznym wychowaniu młodzieży

a/ wyróżniająca,

b/ bardzo duża,

c/ duża,

d/ słaba,

e/ mało istotna;

9. Która z realizowanych i znanych Panu/i form działania odgrywa dominującą rolę w środowisku młodzieżowym

a/ uczestnictwo w imprezach,

b/ uczestnictwo w obozach specjalistycznych,

c/ działalność szkoleniowa;

10. Czy imprezy sportowo-obronne /"Sprawni jak żołnierz", "Srebrne Muszkiety"/ mają wpływ na rozwijanie patriotyzmu wśród młodzieży

a/ bardzo duży,

b/ duży,

c/ średni,

d/ w ogóle;

11. Czy jest zapotrzebowanie na tego typu zawody

a/ bardzo duże,

b/ duże,

c/ przeciętne,

d/ w ogóle;

12. Jak ocenia Pan/i organizację tych imprez przez SZS

a/ prawidłowo,

b/ dostatecznie,

c/ niedostatecznie,

d/ nie wiem;

13. Jak ocenia Pan/i stopień realizacji poszczególnych funkcji w sportach obronnych. Proszę uzasadnić i wskazać konkretne przykłady

F u n k c j a	wyróżniający	bardzo dobry	dobry	dostateczny
wychowawcza				
dydaktyczna /szkoleniowa/				
kulturowa				
popularyzatorska				
organizacyjna				

14. Której z wymienionych funkcji przypisałby Pan/i największe znaczenie i dlaczego /zaznacz x/

- wychowawczej,
- szkoleniowej /dydaktycznej/,
- kulturowej,
- popularyzatorskiej,
- organizacyjnej;

15. Jak ocenia Pan/i sposób realizacji poszczególnych funkcji sportów obronnych w SZS /wstawić x w odpowiedniej rubryce/

F u n k c j a	wyróżniająca	bardzo dobra	dobra	dostateczna
wychowawcza				
dydaktyczna /szkoleniowa/				
kulturowa				
popularyzatorska				
organizacyjna				

16. Proszę ocenić korzyści jakie dały formy i metody działania SZS w wychowaniu patriotyczno-obronnym młodzieży

a/ bardzo dobre,

b/ dobre,

c/ dostateczne,

d/ niedostateczne.

ZAŁĄCZNIK NR 12.

A K A D E M I A O B R O N Y N A R O D O W E J

/Uczniowie Szkół Ponadpodstawowych;
Licea Ogólnokształcące, Zawodowe,
Technika, Zasadnicze Szkoły Zawodowe/

Nr ankiety .....

Data .....

A N K I E T A

Katedra Pedagogiki i Psychologii Akademii Obrony Narodowej w Warszawie, prowadzi badania związane z kształtowaniem postaw patriotycznych młodzieży szkolnej.

Zwracamy się z prośbą do Was o przekazanie spostrzeżeń i odczuć jakie nasuwają się Wam w związku z badanym problemem.

Wartość wyników badań oraz stosowanych w tym zakresie wniosków zależy w dużym stopniu od szczerości i obiektywności odpowiedzi, dlatego prosimy o uważne przestudiowanie problematyki zawartej w niniejszej ankiecie.

Zapewnia się całkowitą dyskrecję oraz anonimowość badań.

Za sumienne potraktowanie naszej prośby serdecznie dziękujemy.

W a r s z a w a 1990

1. Zaznacz rodzaj szkoły do której uczęszczasz
   a/ Liceum Ogólnokształcące,
   b/ Technikum,
   c/ Liceum Zawodowe,
   d/ Zasadnicza Szkoła Zawodowa;
2. Podaj swoje pochodzenie
   a/ robotnicze,
   b/ chłopskie,
   c/ inteligenckie,
   d/ inne;
3. Czy jesteś członkiem Szkolnego Klubu Sportowego
   a/ tak,
   b/ nie;
4. Kto/co skłoniło Cię do udziału w pracach SKS/SZS
   a/ nauczyciel PO/WF,
   b/ opiekun SKS,
   c/ koledzy,
   d/ przypadek,
   e/ inne;
5. Czy uczestniczysz w imprezach sportowo-obronnych organizowanych przez SZS
   a/ tak,
   b/ nie;
6. W których z wymienionych imprez bierzesz udział
   a/ "Sprawni jak żołnierze",
   b/ "Srebrne Muszkiety";
7. Czy udział w imprezach sportowo-obronnych zwiększył

Twoje zainteresowanie zdobywaniem sprawności fizycznej i wiedzy patriotyczno-obronnej

a/ tak,

b/ częściowo,

c/ nie;

8. Czy udział w zawodach sportowo-obronnych sprawia Ci satysfakcję

a/ tak,

b/ nie;

9. Czy zachęcasz innych kolegów/koleżanki do uczestnictwa w zawodach sportowo-obronnych

a/ tak,

b/ nie;

10. Czy w przyszłości, jeżeli zostaniesz nauczycielem PO/WF będziesz organizował tego typu zawody dla młodzieży w szkole

a/ tak,

b/ nie,

c/ nie wiem;

11. Czy według Ciebie proponowane przez SZS rodzaje imprez sportowo-obronnych są atrakcyjne

a/ tak,

b/ nie,

c/ nie wiem;

12. Czy coś według Ciebie należy zmienić w programach lub regulaminach imprez sportowo-obronnych /jak tak, co co/

a/ tak,

b/ nie.

MINISTERSTWO OŚWIATY I WYCHOWANIA
SZKOLNY ZWIĄZEK SPORTOWY
ZARZĄD GŁÓWNY
REDAKCJA "ŻOŁNIERZA POLSKIEGO"

" SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE"

- przeczytaj
- potrenuj
- wystartuj

Startując w zawodach stajesz się sprawny jak żołnierz

Tekst - Jerzy Gulczyński

ZG SZS Warszawa 1980 r.

"SPRAWDZAJCIE SIĘ W DZIAŁANIU.
PAMIĘTAJCIE ZAWSZE, IŻ NAJLEPIEJ
SŁUŻY OJCZYŹNIE TEN, KTO DBA
O JEJ DOBRE IMIĘ, KTO POTRAFI
OWOCNIE DLA NIEJ PRACOWAĆ
I W RAZIE POTRZEBY OFIARUJE,
BEZ WAHANIA JEJ BRONIĆ".

Minister Obrony Narodowej

Gen.armii WOJCIECH JARUZELSKI

S p i s t r e ś c i

1. Kilka słów o imprezie str. .....
2. Regulamin zawodów str. .....
3. Jak organizować zawody /dokumentacja/ str. .....
4. Tabele punktowe oraz wzory protokołów str. .....
5. Jak przygotować się do zawodów str. .....
   - trening biegowy str. .....
   - trening strzelecki str. .....
   - trening do rzutu granatem str. .....
6. Z kart historii LWP str. .....
7. Lektura str. .....

W DOWÓD UZNANIA
ZA
WSPÓŁPRACĘ
I
POPULARYZACJĘ PISMA

nadaję

mgr. Jerzemu Gulczyńskiemu

MEDAL PAMIĄTKOWY
„ŻOŁNIERZA POLSKIEGO"

Redaktor Naczelny
płk Leszek CZECHOCKI

Warszawa 1987 r

W DOWÓD UZNANIA
ZA
WSPÓŁPRACĘ
I
POPULARYZACJĘ PISMA

nadaję

mgr. Jerzemu Gulczyńskiemu

MEDAL PAMIĄTKOWY
„ŻOŁNIERZA POLSKIEGO"

Redaktor Naczelny
płk Leszek CICHOCKI

Warszawa 1987 r

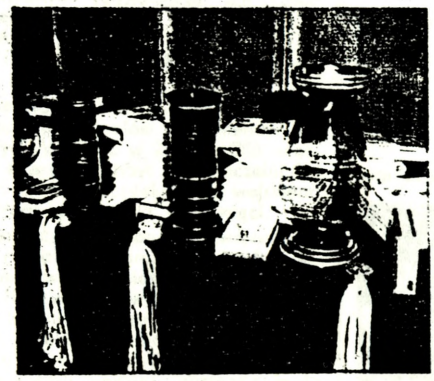

uczestników finałowych zmagań.

Złożenie kwiatów przed popiersiem patrona WSOWł w Zegrzu, płk. B. Kowalskiego — „Ryszarda".

PRAWNI
AK
OŁNIERZE

Nagrody dla zwycięzców.

wieńczy dzieło... Pełnym sukcesem zakoń- ogólnopolskie zawody obronne młodzieży o puchar „Żołnierza Polskiego", zorgani- w roku jubileuszu ludowego Wojska Pol- nawiązujące do 25-lecia Szkolnego Związ- rtowego. Finał zawodów, które przebiegały łem „Sprawni jak żołnierze", rozegrany zo- października na terenie Wyższej Szkoły Ofi- Wojsk Łączności w Zegrzu k/Warszawy.

pując z inicjatywą zawodów, nie byliśmy niepokoju, czy aby pomysł chwyci. Obawy się przedwczesne, nasza idea zyskała sobie probatę Ministerstwa Oświaty i Wychowa- Szkolnego Związku Sportowego, które to — wraz z naszą redakcją — stały się torami zawodów. Z podobnym przyjęciem a spotkała się w szkołach, wśród wycho- wawców i uczniów. Potwierdzają to choćby następujące dane: w zawodach uczestniczyło ponad 300 tys. dziewcząt i chłopców z 2 tys. szkół w 38 województwach. Jak na imprezę, która nie miała tradycji, była organizowana po raz pierwszy, jest to bardzo dużo; bez obawy o przesadę można powiedzieć, że zawody stały się imprezą m a s o w ą.

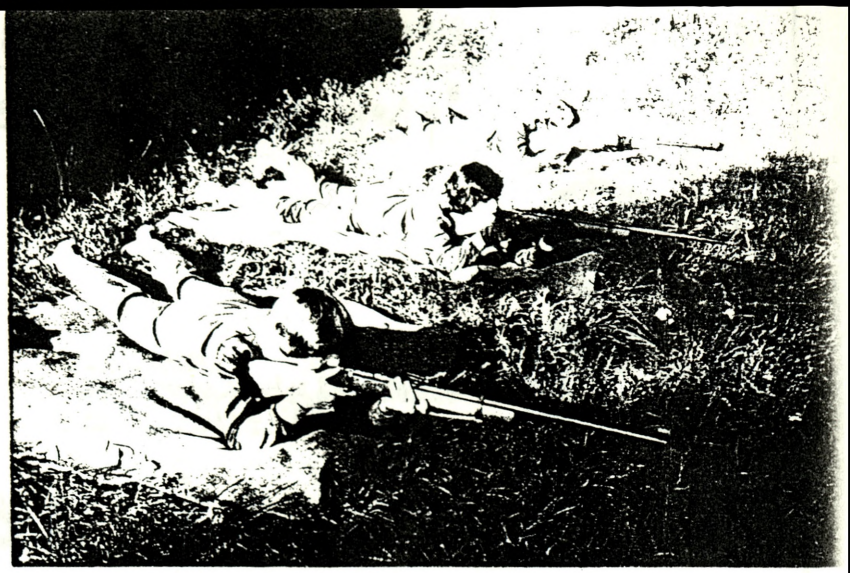
W bardzo, wielu przypadkach na starcie stanęli ci, którzy dotychczas nie próbowali swoich sportowych możliwości. Dla wielu była to pierwsza próba sił w konkurencjach obronnych. Przy okazji okazało się, że sporty obronne są bardzo atrakcyjne także dla dziewcząt. Udowodniono również, że można je uprawiać także tam, gdzie szkoły nie dysponują nawet skromnymi obiektami sportowymi (na I i II etapie konkurencje rozgrywano często na leśnych ścieżkach, polanach, łąkach itp.).

To, że zawody chwyciły i nabrały wymiarów im-

Przed startem.

Młodzież szkół ponadpodstawowych obowiązywało strzelanie z broni małokalibrowej.

...ej świadczy, że były bardzo potrzebne, ...iejącą lukę w sporcie szkolnym.

...ją słuchaliśmy licznych głosów uzna... ...ódów „Sprawni jak żołnierze" za ich ...wawcze. Chodziło przecież nie tylko ...owy, choć ten jest bardzo ważny; or... ...towiali sobie za cel wzbogacenie wie... ...o ludowym Wojsku Polskim i rozwi... ...patriotycznych. Z myślą o tym dobra... ...urencje, zwłaszcza sprawdzian wiedzy ...celowi służyły również imprezy towa... ...towej rywalizacji, a więc spotkania z ..., w...ieczki do jednostek wojskowych, ...ło szkół przodujących żołnierzy i słu... ...wojskowych, wieczory wspomnień w ...ach pamięci narodowej itd.

...zowody dostarczyły ich uczestnikom ...natury sportowej. Choćby finał: mimo ...rzyjających warunków atmosferycznych, ...yło ostra, walczono o każdy punkt. ...dużo hartu, żeby stanąć na starcie, nie ...lce na bieżni, rzutni granatem i strzel...

...ały wielu bohaterów. Przykładem Ewa ... Jeżowa, która zdobyła wszystko, co ...ycia (300 pkt. na 300 możliwych). Do ...espołu dziewcząt z Bodzentyna walnie ... siostry Anno i Renata Sitkówny, przy... ...finałowego startu przez ojca, Zygmunta

Uczestnicy finałowych zmagań mówili wiele dobrego o organizacyjnej stronie zawodów, w tym o sprawnym i obiektywnym sędziowaniu. Ich słowa uznania przekazujemy tym, którzy dźwigali główny ciężar spraw organizacyjnych i sędziowskich — kolegom z ZG SZS, dla których nie było spraw trudnych lub nie do załatwienia.

Równie serdeczne słowa uznania i podziękowania adresujemy do gospodarzy finałów — komendy, oficerów i podchorążych WSOWł w Zegrzu. Dla większości uczestników zawodów pobyt w tej uczelni był zarazem pierwszym bliskim kontaktem z wojskiem; kontaktem, który długo zachowają w pamięci.

Końcowa uroczystość, połączona z wręczeniem pucharów, medali i dyplomów oraz upominków, odbyła się w Ministerstwie Oświaty i Wychowania 23 października. Młodzież, jej wychowawców i dyrektorów szkół w imieniu ministra Jerzego Kuberskiego podejmował dyrektor generalny MOiW, przewodniczący ZG SZS — mgr Stanisław Bohdanowicz. W spotkaniu uczestniczyli również: zastępca szefa GZP WP — gen. bryg. Albin Żyto, dyrektor Departamentu Wychowania Obronnego MOiW — płk dypl. Tadeusz Bieniasz, dyrektor Departamentu Kultury Fizycznej, Sportu i Zdrowia — dr Jerzy Skorowski, sekretarz generalny ZG ZSZ — mgr Zbigniew Cendrowski i redaktor naczelny „Żołnierza Polskiego" — płk mgr Jan Ignaczak.

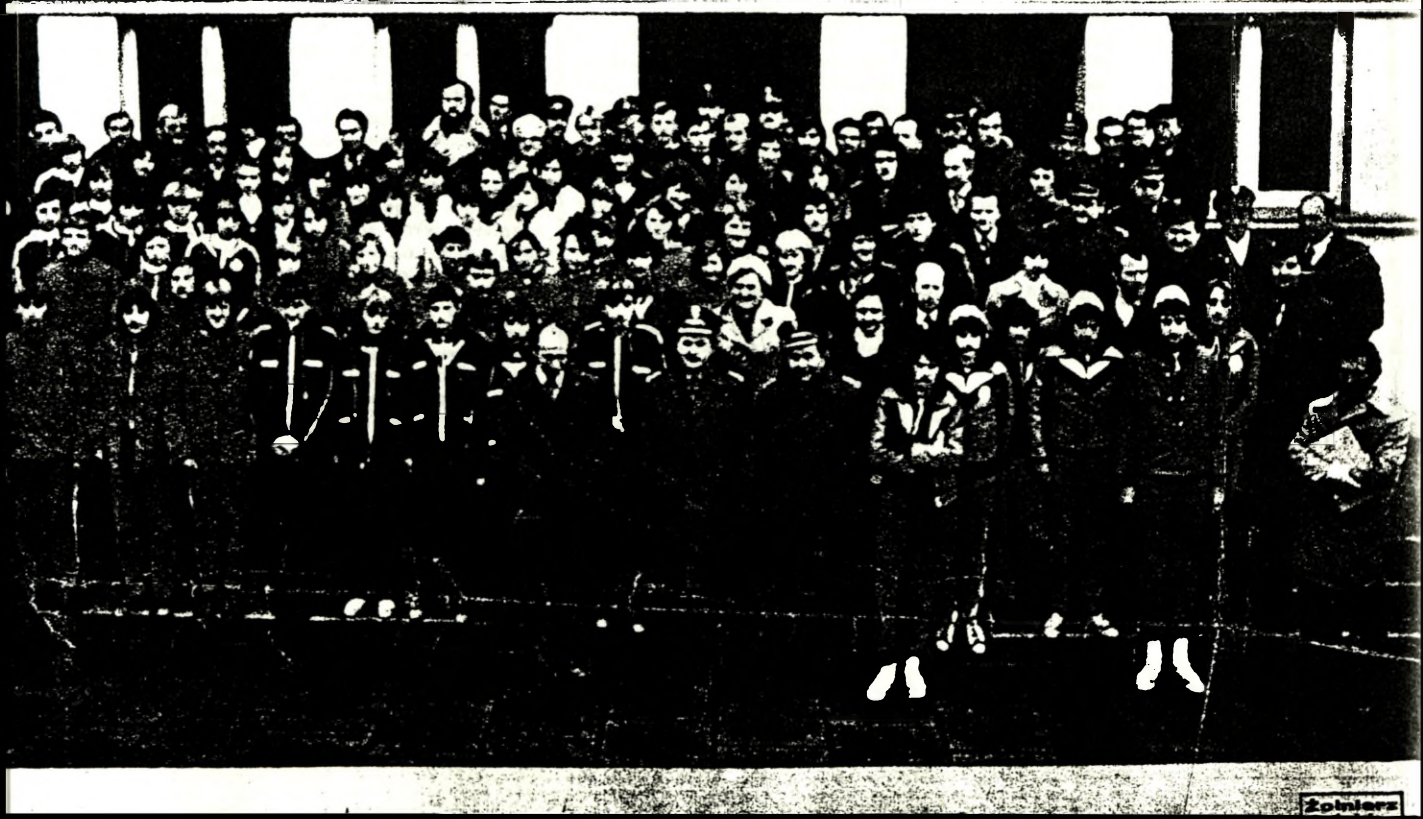
Serdeczne to było spotkanie. Rozstawaliśmy się zgodni co do tego, że pierwsze zawody „Sprawni jak żołnierze" nie powinny być ostatnimi.

WŁADYSŁAW MISIOŁEK
Zdjęcia: ZYGMUNT GAMSKI

Dużo emocji dostarczył sprawdzian wiedzy o LWP.

...gospodarze i uczestnicy finałów „Sprawni jak żołnierze".

SPORTY OBRONNE – od 1978r.

rawni jak żołnierze" „Srebrne Muszkiety"

szef Głównego Sztabu Zawodów – JERZY GULCZYŃSKI

SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE

SPECJALISTA MA GŁOS

Starszy inspektor Zarządu Głównego Szkolnego Związku Sportowego Jerzy Gulczyński radzi:

JAK PRZYGOTOWAĆ SIĘ DO BIEGU

● Bieg należy zorganizować na stadionie posiadającym bieżnię. W przypadku braku takiego obiektu, można wykorzystać boisko szkolne, ścieżkę leśną, rozległą łąkę, ścieżki parkowe itp. Wskazany jest teren płaski.

● Do biegania używamy obuwia miękkiego (trampki, tenisówki).

● Tym, którzy jeszcze nie biegali na takich dystansach, radzę przed zawodami prowadzić codzienny rozruch. Polega on na pokonywaniu stopniowo 200 m, 300 m, 400 m... itd. Trening należy prowadzić w umiarkowanym i równym tempie. Podczas biegu kontrolować czas.

JAK PRZYGOTOWAĆ SIĘ DO STRZELANIA

Strzelanie prowadzimy tylko z broni i amunicji produkcji krajów demokracji ludowej. Jeśli szkoła nie posiada tego typu karabinków, do strzelania można wykorzystać broń pneumatyczną (wiatrówki).

Bardzo ważną sprawą jest postawa strzelecka, na którą składają się:

— **położenie ciała w stosunku do płaszczyzny strzału:** ciało zawodnika powinno znaleźć się w takiej pozycji, aby jego oś (kręgosłup) i oś broni skierowanej w cel (kierunek strzelania) tworzyły kąt w granicach 15—25 stopni;

— **ułożenie lewego ramienia:** lewe ramię zgięte pod kątem 90 do 110 stopni podpiera tułów i podtrzymuje broń w jej punkcie ciężkości. Łokieć powinien być mocno osadzony na podściółce na wysokości kabłąka broni. Wierzch lewej dłoni musi tworzyć z przedramieniem kąt prawie półpełny. Dłoń stanowi tylko podporę broni, w żadnym wypadku nie może odgrywać roli imadła. Wierzch dłoni powinien znaleźć oparcie na pasie. Wykorzystanie pasa stwarza możliwości dodatkowego umocnienia (usztywnienia) przedramienia i ramienia;

— **ustawienie głowy:** wskutek skośnego położenia osi ciała do płaszczyzny strzelania, strzelec jest zmuszony nieznacznie skręcić głowę w lewo. Prawe oko powinno patrzeć (bez tzw. zeza) wzdłuż linii celowania, zachowując zawsze jednolity odstęp od przeziernika (szczerbinki). Strzelec powinien mieć możność położenia policzka, bez wysiłku, z lekkim naciskiem na lice kolby (zawsze w to samo miejsce);

— **ułożenie prawego ramienia:** po przyjęciu postawy prawe ramię należy przyciągnąć do tułowia, aby dłoń mogła wygodnie ująć chwyt kolby i swobodnie obsługiwać urządzenia spustowe. Palec wskazujący na całej swojej długości nie może mieć kontaktu z kolbą i musi swobodnie oddziaływać na spust;

— **położenie tułowia:** tułów jest ułożony pod kątem 15—25 stopni do kierunku strzelania. W stosunku do kręgosłupa prawy bark jest odciągnięty nieco do tyłu, a lewy wysunięty nieco do przodu. Klatka piersiowa dolną częścią spoczywa swobodnie na płaszczyźnie stanowiska, a kręgosłup jest wyprostowany;

— **ułożenie nóg:** nogi spoczywają na płaszczyźnie stanowiska ogniowego, tworząc kąt wielkości do 30 stopni. Lewa noga stanowi przedłużenie osi tułowia, prawa jest zgięta w stawach.

JAK PRZYGOTOWAĆ SIĘ DO RZUTU GRANATEM

Cel do rzutu granatem stanowi prostokąt o wymiarach 5 x 2 m. Narożniki prostokąta należy oznaczyć chorągiewkami, zaś linie kredą białą.

Za rzut celny uważa się tylko taki, kiedy granat wpadnie bezpośrednio do prostokąta całym swoim obwodem.

W przypadku braku granatów RG-42 można używać ciężarka zbliżonego kształtem do granatu i o ciężarze około 400 g.

„ŻP" – 1979r.

JAK PROWADZIĆ PUNKTACJĘ?

Mówi szef Głównego Sztabu Zawodów — JERZY GULCZYŃSKI

Odpowiada starszy inspektor Zarządu Głównego Szkolnego Związku Sportowego, Jerzy Gulczyński.

Na pierwszym etapie zawodów, czyli na zawodach wewnątrzszkolnych, należy stosować punktację łączną obliczaną w ten sposób, że ustalamy kolejność zawodników w każdej konkurencji osobno według uzyskanych czasów (bieg), trafień (strzelanie, rzut granatem) i punktów (sprawdzian wiedzy).

Za pierwsze miejsce przyznajemy tyle punktów, ilu zawodników ukończyło daną konkurencję, za drugie 1 punkt mniej, za trzecie 2 punkty mniej itd., aż do ostatniego zawodnika, który otrzymuje 1 punkt.

Na zawodach w szkołach zawodowych można prowadzić zarówno punktację indywidualną, jak i drużynową. Szczególny nacisk należy kłaść na masowy udział w imprezie.

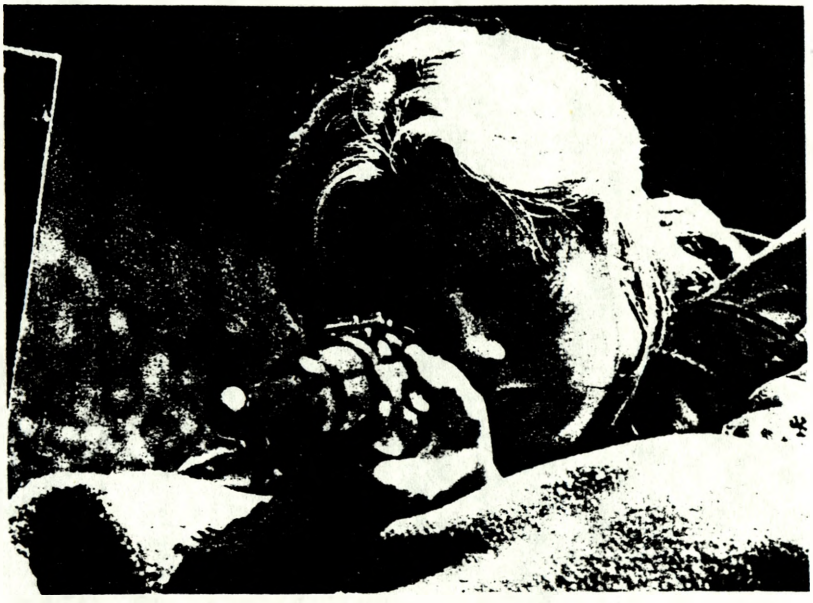
W miarę możliwości należy stosować przeliczanie według tabel regulaminowych.

Na drugim etapie zawodów (zawody międzyszkolne) należy stosować punktację według tabel podanych w regulaminie.

Do punktacji drużynowej zaliczamy wyniki uzyskane przez pięciu najlepszych zawodników (zawodniczek).

„ŻP" - 1979 r.

JAK USTRZEC SIĘ WYPADKU

radzi starszy inspektor Szkolnego Związku Sportowego, Jerzy Gulczyński:

— Jak na wszystkich imprezach sportowych, również w przypadku naszych zawodów niezwykle ważną sprawą jest przestrzeganie zasad bezpieczeństwa i higieny. Chodzi przede wszystkim o to, żeby maksymalnie ograniczyć prawdopodobieństwo wypadku lub kontuzji. Jak to robić? Najpierw kilka rad ogólnych:

— nie wolno organizować zawodów i poszczególnych konkurencji bez obecności odpowiedzialnego za nie nauczyciela;

— konieczna jest obecność lekarza lub pielęgniarki z apteczką;

— podczas zawodów należy bezwzględnie przestrzegać dyscypliny;

— obiekt powinien być właściwie przygotowany, nie można używać sprzętu niesprawnego.

A oto kilka rad odnośnie poszczególnych konkurencji:

Bieg:

— trasa powinna być dobrze oznakowana chorągiewkami, z wyraźnym zaznaczeniem linii startu i mety. Jest to bardzo ważne, zwłaszcza w terenie otwartym;

— do biegania używamy obuwia miękkiego, typu tenisówki lub trampki;

— przed biegiem należy przeprowadzić rozgrzewkę.

Strzelanie:

— strzelnicę należy przygotować bardzo starannie;

— należy bezwzględnie stosować się do poleceń prowadzącego strzelanie;

— pod żadnym pozorem nie wolno kierować broni w stronę innych osób, nawet wówczas, gdy jesteśmy przekonani, że broń nie jest załadowana.

Rzut granatem:

— wolno rzucać tylko granatem-makietą sprawdzonym przez kierownika zawodów lub komisję sędziowską. W przypadku naszych zawodów dopuszczalne jest użycie przedmiotów zastępczych, nie mogą to być jednak przedmioty przypadkowo znalezione w składnicy złomu, na gruzowisku lub w lesie;

— w pobliżu prostokąta, który jest celem, mogą znajdować się tylko członkowie komisji.

„ŻP" - 1980 r.

NA PÓŁMETKU

...ówi szef ...ównego Sztabu Zawodów – ...ERZY GULCZYŃSKI

– Nasza rozmowa ukaże się w „ZP" pod koniec kwietnia, a więc ...półmetku zawodów „Sprawni ...k żołnierze", podczas rozgry...nia ich II etapu...

– Jest więc jeszcze pora, żeby ...ypomnieć ważniejsze zasady ...ganizowania imprezy w tej fa...e. Etap II to zawody między...kolne, w których startują repre...ntacje trzech lub więcej szkół, ...zwalnie sąsiadujących z sobą. ...ość pod tym względem organiza...rzy mają pełną swobodę. Na...miast nie może być dowolności, ...li chodzi o zasady rozgrywania ...szczególnych konkurencji, w tej ...rowie na II etapie obowiązują ...statecznią wersją regulaminu „Sprawni jak żołnierze".

– Pewne zmiany, które były po...ulowane w latach poprzednich, ...ą zostały wprowadzone...

– Tak, zwłaszcza dotyczące ...prawdzianu wiedzy o tradycjach ...dowego Wojska Polskiego. Chcąc ...eco utrudnić tę konkurencję, ...m razem „ZP" opublikował tyl...o pytania, bez odpowiedzi. Zmie...liśmy też punktację.

– Przed nami III etap imprezy, ...ili finały. Czy będą różnić się ...d ubiegłorocznych?

– Tak i nie. Taka sama pozo...aje sportowa strona imprezy, na...miast dotychczasowe doświadcze...a skłoniły Główny Sztab Zawo...ów do pewnych zmian w pro...amie imprez towarzyszących. Za...ąć należy od tego, że zgodnie ...postulatami ubiegłorocznych fi...alistów, tym razem finały odbę...ą się wcześniej, bo już w dniach ...3 czerwca. Przyspieszając im...rezę centralną, unikniemy krzy...owania wakacyjnych planów za...wno młodzieży jak i wychowaw...ów. Finały będą też trwały krót...ej, co również jest zgodne ze ...głaszanymi postulatami.

Organizacji tegorocznych finа...ów podjęło się województwo bial...topodlaskie. Jak się orientują, ...ustalenia regulaminu, który był opublikowany w „ZP" (nr 10 z dnia 9 marca 1980 r.).

Sędziów na zawody międzyszkolne wyznaczają sztaby wojewódzkie. Do obowiązków tych sztabów należy również ustalenie kolejności szkół w województwach, nagrodzenie najlepszych i przekazanie do Zarządu Głównego Szkolnego Związku Sportowego wykazu 12 reprezentacji, które zajęły 1–3 miejsca w poszczególnych kategoriach. Wykazy te powinniśmy otrzymać w nieprzekraczalnym terminie do 15 maja. Sprawozdania, które napłyną później, nie będą brane pod uwagę.

koledzy z Białej Podlaskiej dokładają starań, żeby stworzyć młodzieży możliwie najlepsze warunki startu, z pewnością zadbają również o atrakcyjny program pobytu w ich mieście.

– Do tych spraw jeszcze wrócimy w „ZP", natomiast dzisiaj proszę Cię o wyjaśnienie sprawy, która w ubiegłym roku budziła pewną kontrowersję. Chodzi o broń, z której strzelać będą finaliści.

– Regulamin wyraźnie mówi, że młodzież szkół średnich strzela z broni małokalibrowej. Chodzi o karabinki, jakie obowiązują podczas zajęć z przysposobienia obronnego, a nie o broń wyczynową, jaka znajduje się tylko w niektórych szkołach. Wychodząc z założenia, że wszyscy muszą mieć jednakowe warunki startu, wprowadziliśmy zasadę, że broń dla finalistów zabezpiecza gospodarz imprezy centralnej. Jeśli mimo to jakaś ekipa przywiezie własną broń, to, niestety, nie będzie mogła z niej strzelać. Żeby więc nie było nieporozumień: broń wszyscy otrzymają od organizatorów finałów.

– Dziękuję za rozmowę, do zobaczenia podczas finałów.

zawodów nie zdążyły wyłonić finalistów i załatwić spraw związanych z imprezą centralną.

– Ponieważ II etap zawodów kończy się 10 maja, więc rodzi się pytanie, czy jego organizatorzy zdążą ze sprawozdaniami, zwłaszcza że z pocztą bywa różnie...

– Po pierwsze: 10 maja jest ostatecznym terminem zakończenia zawodów międzyszkolnych i z powodzeniem można je skończyć wcześniej, zaś po drugie: sprawozdanie można przekazać telefonicznie. Oto numer telefonu: 31-05-39.

– Zawody „Sprawni jak żołnierze" – ...ą imprezą młodą, organizowaną dopiero po raz trzeci...

– Dlatego bardzo zależy nam na opiniach i postulatach, które pozwolą nam doskonalić regulamin zawodów. Dobrze więc byłoby, gdyby sprawozdania, o których mówiliśmy, nie ograniczały się tylko do wyników, żeby zawierały również propozycje odnośnie organizacyjnej strony imprezy, poszczególnych konkurencji, czy zasad punktacji. Zależy nam na tym szczególnie w tym roku, jako że po trzyletnim doświadczeniu zamierzamy opracować

SPECJALISTA MA GŁOS

Starszy inspektor Zarządu Głównego Szkolnego Związku Sportowego Jerzy Gulczyński radzi:

Nasze dobre znajome, dziewczęta z Liceum Ogólnokształcącego w Bodzentynie przyjechały z Wackiem, podobno maskotka bardzo im pomogła

„ZP" – 1980 r.

JERZY GULCZYŃSKI – szef Sztabu Głównego Zawodów, starszy inspektor ZG SZS:

– Mimo że nie udało się nam ustrzec drobnych potknięć natury organizacyjnej, to zawody przebiegły sprawnie. Fatalna pogoda sprawiła, że podczas finałów wyniki były słabsze, niż podczas eliminacji, mimo to należą się słowa uznania zawodnikom, zwłaszcza dziewczętom. Tegoroczne zawody dostarczyły organizatorom nowych wniosków natury regulaminowej. Dla przykładu: celowe wydaje się przeprowadzać biegi nie na bieżni stadionu, lecz w terenie.

„ZP" – 1980 r.

ZP SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE '80

aliści zawodów SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE '79

aly pierwszych zawodów o puchar „ŻP" odbyły się na terenie Wyższej koły Oficerskiej Wojsk Łączności. Na zdjęciu: delegacja uczestników wodów składa kwiaty pod pomnikiem patrona szkoły.

REGULAMIN III OGÓLNOPOLSKICH ZAWODÓW OBRONNYCH MŁODZIEŻY SZKOLNEJ O PUCHAR „ŻOŁNIERZA POLSKIEGO"

ORGANIZATORZY

- Ministerstwo Oświaty i Wychowania
- Zarząd Główny Szkolnego Związku Sportowego
- Redakcja tygodnika „Żołnierz Polski"

Współorganizatorzy:
Kwatera Główna ZHP
Liga Obrony Kraju

Gospodarzem tegorocznych finałów jest Zarząd Oddziału Wojewódzkiego SZS w Białej Podlaskiej.

W poszczególnych województwach organizatorami zawodów są Zespoły ds. Obronnych kuratoriów oświaty i wychowania oraz zarządy Oddziałów Wojewódzkich SZS.

Na terenie szkół organizatorami zawodów są nauczyciele wychowania fizycznego i przysposobienia obronnego oraz aktyw młodzieżowy, zwłaszcza ZHP i SZS.

ZASADY ORGANIZACJI ZAWODÓW

I etap zawodów — zawody wewnątrzszkolne — przeprowadzone do 15 kwietnia 1980 r.

Zawody wewnątrzszkolne odbywają się z udziałem wszystkich uczniów w ramach Szkolnych Igrzysk Sportowych (SIS). Podczas tych zawodów wyłania się reprezentację szkoły w wieloboju obronnym.

Szczegółowy regulamin i zasady przeprowadzenia zawodów wewnątrzszkolnych ustalają ich organizatorzy, dostosowując do swoich potrzeb i możliwości regulamin ogólnopolski.

II etap zawodów — zawody międzyszkolne — przeprowadzone w dniach 15 kwietnia — 10 maja 1980 r.

Trzy lub więcej umawiających się szkół organizują w swoim regionie zawody wg regulaminu ogólnopolskiego. Sędziów wyznaczy lub zatwierdza Wojewódzki

„. . . . Nie ma żadnej różnicy między wojskowymi a cywilami, wszyscy jesteśmy obrońcami Ojczyzny . . .”

Tadeusz Kościuszko

LABORATORIUM OŚWIATY I WYCHOWANIA
SZKOLNY ZWIĄZEK SPORTOWY
W PŁOCKIEJ OBLASTIEJ

zapraszają

mgr. Jerzego Olczyńskiego

na uroczystość otwarcia

OGÓLNOPOLSKICH ZAWODÓW OBRONNYCH „SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE” I WOJEWÓDZKICH IGRZYSK MŁODZIEŻY SZKOLNEJ

która odbędzie się 3-go czerwca 1980 r.
o godzinie 9,45 na stadionie OSiR
w Parczewie

RAMOWY PROGRAM ZAWODÓW

02.06.80 r. – przyjazd ekip

3.06.80

03.06.80 r. – godz. 9,45 uroczyste otwarcie

– godz. 10,30 – 12,30

zawody 15,00 – 18,00

– godz. 20,00 spotkanie przy ognisku

4.06.80.

04.06.80 r. – godz. 9,30 – 12,00

zawody sportowe

– godz. 12,00 – 13,00 uroczyste zakończenie zawodów

– godz. 15,15 – imprezy kulturalne

5.06.80.

05.06.80 r. – godz. 11,30 – 13,00

zwiedzanie JW

ŻOŁNIERZ POLSKI ŻP

SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE 1980/81

SZS

PYTANIA DO SPRAWDZIANU WIEDZY O TRADYCJACH ORĘŻA POLSKIEGO

Jedną z konkurencji zawodów SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE jest sprawdzian wiedzy o tradycjach oręża polskiego ze szczególnym uwzględnieniem historii ludowego Wojska Polskiego. Każdy zawodnik odpowiada na 5 pytań wylosowanego zestawu i otrzymuje ocenę według punktacji zamieszczonej poniżej.

PYTANIA DLA SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

Zestaw I:

1. W 972 r. pod Cedynią nad Odrą wojska polskie odniosły wielkie zwycięstwo nad wojskami niemieckimi margrabiego Hodona. Kto dowodził siłami polskimi w tej bitwie?
2. Gdzie padły pierwsze strzały w II wojnie światowej?
3. Jaka partia była głównym organizatorem walki zbrojnej z hitlerowskim okupantem?
4. Czyje imię nadano 1 Dywizji Piechoty powstałej w Związku Radzieckim w 1943 r.?

Wśród konkurencji naszych zawodów największą popularnością cieszy się strzelanie.

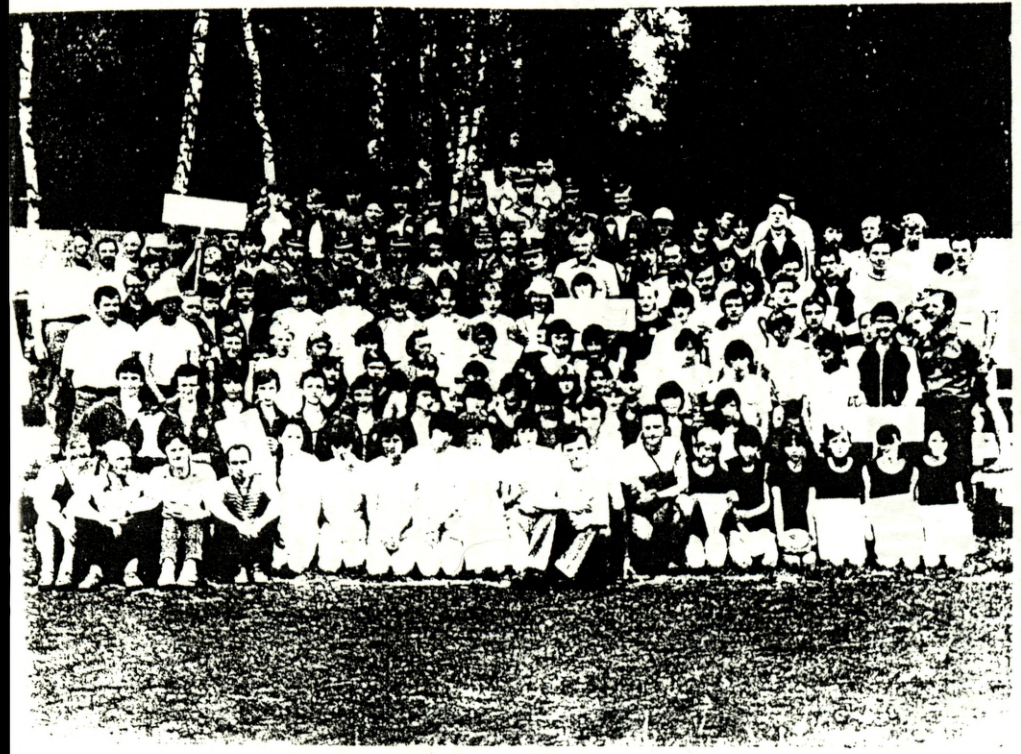

Dziewczęta z Liceum Ogólnokształcącego w Bodzentynie twierdzą, że na zawody koniecznie trzeba przyjeżdżać z maskotką. W każdym razie one nie rozstawały się ze swoim Wacusiem.

ŻOŁNIERZ POLSKI ŻP

SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE 1981/82

SZS

się tradycją, że finaliści każdych zawodów stają do wspólnego pamiątkowego zdjęcia.

PO RAZ PIĄTY

Nikt nie wzleci wyżej nad poprzeczkę, nie pobiegnie dłużej niż naprawdę zdoła: tylko moc ciała i ducha wyznaczyć może granice zwycięstwa.

Pierre De Coubertin

REGULAMIN ZAWODÓW SPORTOWO-OBRONNYCH O PUCHAR „ŻOŁNIERZA POLSKIEGO"

ORGANIZATORZY:
Ministerstwo Oświaty i Wychowania
Redakcja „Żołnierza Polskiego"

WSPÓŁORGANIZATORZY:
Zarząd Główny SZS
Kwatera Główna ZHP

UCZESTNICY:
Udział w zawodach wszystkich szczebli jest dobrowolny, uczestniczyć może młodzież od klasy piątej szkoły podstawowej.
Dokumentami wymaganymi podczas weryfikacji zawodników są:
– legitymacja szkolna
– zgłoszenie podpisane przez dyrektora szkoły i lekarza szkolnego. Reprezentację stanowi zespół z jednej szkoły podstawowej lub ponadpodstawowej oddzielnie w kategorii dziewcząt i chłopców, w ilości 5 zawodników. Na szczeblu szkoły mogą to być reprezentacje poszczególnych klas.

PROGRAM ZAWODÓW:
SZKOŁY PODSTAWOWE – TRÓJBÓJ OBRONNY
– bieg: dziewczęta 600 m
  chłopcy 1000 m
– rzut granatem:
  wytyczony prostokąt o wymiarach 5 × 2 m
  ilość rzutów – 5
  typ granatu – RG-42
  Odległość – dziewczęta 15 m
  chłopcy 20 m

Za rzut celny uważa się, gdy granat wpada bezpośrednio w oznakowany prostokąt.
– Sprawdzian wiedzy o LWP – 5 pytań

SZKOŁY PONADPODSTAWOWE – CZWÓRBÓJ OBRONNY
– bieg: dziewczęta – 600 m
  chłopcy – 1000 m
– rzut granatem:
  wytyczony prostokąt o wymiarach 5×2 m
  ilość rzutów – 5
  typ granatu – RG-42
  odległość – dziewczęta 20 m

chary, dyplomy i upominki. Każdy zespół jest równie serdecznie oklaskiwany. To zrozumiałe, bo na tych zawodach są zwycięzcy, ale nie ma przegranych, wszyscy walczyli ambitnie, do końca.

Głos zabiera gen. dyw. Zygmunt Huszcza. Nawiązując do obchodzonej w tym roku 35 rocznicy zwycięstwa nad faszyzmem, mówi o cenie, jaką trzeba było zapłacić za to zwycięstwo i odpowiedzialności młodych pokoleń za owoce walki ojców i dziadów. Wychowując młodzież dla pokoju, jednocześnie musimy pamiętać o obowiązku gotowości do obrony Ojczyzny. Hasło „Sprawni jak żołnierze" zobowiązuje nie tylko do sprawności fizycznej, rzecz również w tym, żeby na co dzień postępować jak żołnierze, żeby jak najlepiej służyć socjalistycznej Polsce. Generał wspomina czasy, kiedy sam był w wieku uczestników zawodów i zdobył wicemistrzostwo kraju w rzucie dyskiem. Uprawianie sportu bardzo mu pomogło w żołnierskiej służbie.

5 czerwca: po emocjach walki wycieczka po pięknej i gościnnej ziemi bialskopodlaskiej i powrót do swoich szkół. Powrót z trofeami i najlepszymi wspomnieniami.

My, współorganizatorzy zawodów, wracaliśmy z Podlasia z długiem wdzięczności dla gospodarzy tej ziemi i dla tych wszystkich, którzy tak wiele zrobili dla naszej imprezy. Jeszcze raz okazało się, że zawsze znajdą się ludzie, którzy chcą i potrafią pomóc w dobrej sprawie. Serdecznie dziękujemy!

Szef Sztabu Głównego Zawodów – Jerzy Gulczyński w iście wojskowym stylu składa meldunek o zakończeniu zawodów i odczytuje komunikat końcowy, goście wręczają pu-

1980 „ŻP"

Uczestnicy, goście i organizatorzy zawodów „Sprawni jak żołnierze '80".

KTO ZDOBĘDZIE PUCHAR REDAKCJI »ŻOŁNIERZA POLSKIEGO«?

FINAŁ ZAWODÓW „SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE" – TUŻ, TUŻ...

Popularne zawody sportowo-obronne młodzieży szkolnej pod hasłem „Sprawni jak żołnierze" organizowane przez Ministerstwo Oświaty i Wychowania, Redakcję „Żołnierza Polskiego" i Szkolny Związek Sportowy o Puchar Redakcji „Żołnierza Polskiego" w tym roku odbywają się po raz piąty z kolei. Ich finał przeprowadzony zostanie w Zielonej Górze na terenie Liceum Lotniczego w dniach 23–26 czerwca. O szczegóły poprosiliśmy kierownika Działu Upowszechniania Kultury Fizycznej Zarządu Głównego Szkolnego Związku Sportowego – mgr. Jerzego Gulczyńskiego.

„ŻP" – Wrócił pan właśnie z Zielonej Góry...

J.G. – Finał organizowany jest przez Kuratorium Oświaty i Wychowania w Zielonej Górze, tamtejszy Zarząd Wojewódzki Szkolnego Związku Sportowego oraz Liceum Lotnicze. Przygotowania zostały już dawno zakończone. Tory biegowe, rzutnia granatem, strzelnica – wszystko czeka już na zawodników. Zakwaterowanie na miejscu, to znaczy w internacie Liceum Lotniczego. Wyżywienie też na miejscu – w stołówce internatowej. Dni rozgrywek urozmaicone zostaną licznymi imprezami towarzyszącymi. Odbędą się na przykład pokazy skoków ze spadochronem w wykonaniu uczniów Liceum Lotniczego oraz pokazy akrobacji samolotowej. Zaplanowano też zwiedzenie Ośrodka Pięcioboju Nowoczesnego w Drzonkowie oraz spotkanie z kombatantami, uczestnikami drugiej wojny światowej. Będzie również koncert dla zawodników w wykonaniu zespołu estradowego Wojsk Lotniczych „Eskadra" z Poznania.

„ŻP" – Jakie konkurencje złożą się na rozgrywki finałowe?

J.G. – Takie, jak i w latach poprzednich. A więc dla reprezentantów szkół podstawowych – trójbój obronny, w tym: bieg – dla dziewcząt na 600 metrów, dla chłopców na 1000 metrów, rzut granatem – dla dziewcząt na odległość 15 metrów, dla chłopców na 20 metrów, oraz sprawdzian wiedzy o ludowym Wojsku Polskim. Natomiast reprezentantów szkół ponadpodstawowych czeka czwórbój obronny, w tym: bieg – dla dziewcząt na 600 metrów, dla chłopców na 1000 metrów, rzut granatem – dla dziewcząt na odległość 20 metrów, dla chłopców na 30 metrów, strzelanie z karabinka małokalibrowego, w postawie „leżąc", na odległość 50 metrów oraz sprawdzian wiedzy o ludowym Wojsku Polskim – oczywiście w zakresie szerszym niż dla reprezentantów szkół podstawowych.

„ŻP" – Jaki jest udział młodzieży w tegorocznych zawodach „Sprawni jak żołnierze", jakie zespoły i skąd zakwalifikowały się do rozgrywek finałowych?

J.G. – Do zawodów przystąpiło ponad 100 tysięcy młodzieży ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych. W wyniku rozgrywek przeprowadzonych na różnych szczeblach – gmina, miasto, województwo, do zielonogórskiego finału zakwalifikowały się następujące zespoły:

W grupie szkoły ponadpodstawowe – dziewczęta: Zespół Szkół Rolniczych Kaczki Średnie (woj. Konin), Liceum Ogólnokształcące Nowy Tomyśl (woj. Poznań), Zespół Szkół Chemicznych Toruń, VII Liceum Ogólnokształcące Zielona Góra. Chłopcy: Zespół Szkół Zawodowych Nr 1 Głowno (woj. Łódź), Zespół Szkół Zawodowych Huty „Warszawa", Zespół Szkół Mechanicznych Włocławek, Liceum Lotnicze Zielona Góra.

W grupie szkoły podstawowe – dziewczęta: Szkoła Podstawowa Nr 3 Zambrów (woj. Łomża), Zbiorcza Szkoła Gminna Brójce (woj. Łódź), Zbiorcza Szkoła Gminna Wadowice Górne (woj. Tarnów), Szkoła Podstawowa Zary (woj. Zielona Góra). Chłopcy: Zbiorcza Szkoła Gminna w Dzwoli (woj. Tarnobrzeg), Zbiorcza Szkoła Gminna w Skórczu (woj. Gdańsk), Zbiorcza Szkoła Gminna Ustroń Polana (woj. Bielsko-Biała), Zbiorcza Szkoła Gminna Gubin (woj. Zielona Góra).

„ŻP" – Czego, oprócz oczywiście sukcesów, życzyć uczestnikom rozgrywek finałowych?

J.G. – Wywiezienia z Zielonej Góry jak najwięcej miłych, sympatycznych wrażeń. A Zielona Góra to bardzo ładne miasto...

Rozmawiał:
GABRIEL TROJANOWSKI

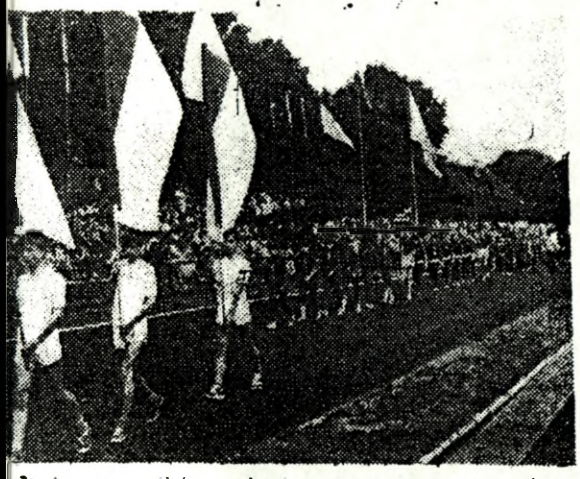
„ŻP" – 1982

Finał zawodów
ortowo-obronnych
prawni jak żołnierze"

w Zielonej Górze na
e Międzyszkolnego Os
Sportowego, nastąpiło
e V krajowego finału
sportowo-obron-
Witając uczestników,
oda zielonogórski płk
an Mikołajczak życzył
sportowych sukce-
raz miłego pobytu na
lubiskiej.
wisko otwarcia impre
poczęła się defiladą za
ków oraz wciągnięciem
szt flagi narodowej. Na
ie Liceum Lotni-
Jacek Zalewski zabrał
szyć będzie trzydnio-

Tegoroczny finał krajowych zawodów sportowo-obronnych zamyka piątą już edycję tej masowej imprezy. Stanowi kolejną okazję do sprawdzenia stopnia przygotowania obronnego młodzieży szkolnej oraz znajomości historii ludowego Wojska Polskiego.

W zawodach rozgrywanych pod hasłem „Sprawni jak żołnierze" występują zespoły z 15 szkół z całego kraju. Województwo zielonogórskie reprezentują uczniowie Szkoły Podstawowej nr 10 z Żar, Zbiorczej Szkoły Gminnej z Gubina, VII Liceum Ogólnokształcącego z Zielonej Góry

defilada uczestników podczas uroczystego otwarcia V ...ego finału zawodów sportowo-obronnych.

Fot. B. BUGIEL

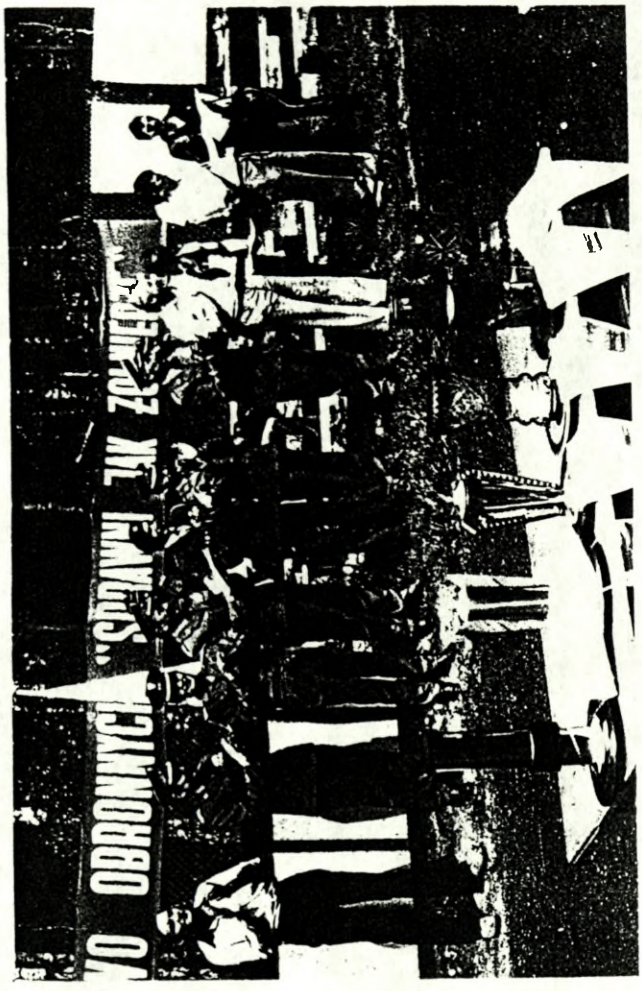
zmaganiom młodych za
ków i zawodniczek. Li-
zgromadzona publicz-
miała również okazję po
ać popisy skoczków spa
ronowym z Liceum Lot
go. Dodatkową atrakcję
wiły występy wojskowej
stycznej oraz zespołu
k".
uroczystości uczestniczył
kretarz KW PZPR Jerzy
owski, Małopolskiego Os
y i Wychowania repre-
wał kpt. Stanisław Wa-
z Zarządu Głównego Szkol
Klubów Sportowego —
y Gulczyński.

oraz dwukrotnego zwycięzcy finałowych zmagań — Liceum Lotniczego.

Podczas zawodów zawodnicy uczestniczą w konkurencjach strzelania, rzutu granatem oraz w biegach przełajowych. Biorą także udział w sprawdzianie wiedzy o ludowym Wojsku Polskim.

W sobotę, 26 bm. o godz. 12 w Liceum Lotniczym nastąpi wręczenie nagród najlepszym zawodnikom i zawodniczkom. Uroczystość ta zakończy imprezę.

M.W.

ŁOMŻA (Czerwony Bór) 1981

ZIELONA GÓRA 1982.

ŁOMŻA (Czerwony Bór) 1981.

KURATORIUM OŚWIATY I WYCHOWANIA W TORUNIU

serdecznie zaprasza

Ob. mgr Jerzy Gulczyński

na

VII CENTRALNE ZAWODY SPORTÓW OBRONNYCH

POD HASŁEM

„SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE"

które odbędzie się w dniach 8—10. 06. 1984 r. o godzinie 9.30
na lotnisku Aeroklubu Pomorskiego

8 VI 1984 r.

9.00 Uroczyste otwarcie
9.30 Rozpoczęcie konkurencji sportowych
12.00 Oddanie hołdu pomordowanym w II wojnie światowej
15.30 Zwiedzanie WSOWRiA — pokaz strzelań

9 VI 1984 r.

8.30 Rozpoczęcie konkurencji sportowych
11.00 Przeloty samolotem nad Toruniem
15.00 Zwiedzanie Torunia
19.00 Zabawa

10 VI 1984 r.

9.00 Rozpoczęcie konkurencji sportowych
10.30 Pokazy lotnicze
11.00 Uroczyste zakończenie zawodów

UCZESTNICY IX CENTRALNYCH ZAWODÓW "SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE"

W tegorocznych zawodach sportowo-obronnych pod hasłem "Sprawni jak żołnierze" w czasie eliminacji szkolnych, rejonowych, wojewódzkich i strefowych wzięło udział około 0,5 mln młodzieży. Jest to nie tylko impreza sportowa, ale wielka patriotyczna manifestacja oddania hołdu wszystkim byłym żołnierzom, partyzantom i kombatantom, którzy 41 lat temu przyczynili się do zwycięstwa nad hitlerowskimi Niemcami.

W finale centralnym walczyć będą najlepsi z zawodów strefowych a zmagania te z uwagą obserwować będą przedstawiciele Ministerstwa Oświaty i Wychowania, Redakcji "Żołnierza Polskiego" i Zarządu Głównego Szkolnego Związku Sportowego, pracownicy Zespołów Spraw Obronnych, nauczyciele oraz mieszkańcy Stalowej Woli.

Gratulując Wam wszystkim awansu do reprezentacji finału Centralnego, życzymy jednocześnie jak najlepszych wyników w sportowej rywalizacji.

Do ucz

PROGRAM
IX
OGÓLNOPOLSKICH ZAWODÓW
„SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE"

Stalowa Wola 6 – 8 czerwca 1986 r.

SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE '87

X*JUBILEUSZOWE

Przed nami X – jubileuszowe zawo- „Sprawni jak żołnierze". Podobnie w latach ubiegłych, zawody będą zgrywane o puchar „Żołnierza Pol- ego".

W naszych zawodach mogą startoć uczennice i uczniowie wszystkich kół w kraju. Z praktyki lat ubiegłych nika, że w zawodach każdorazowo zestniczy kilkaset tysięcy młodzieży. związku z tym istnieje potrzeba zeprowadzenia najpierw eliminacji kolnych, następnie międzyszkolnych wojewódzkich. W dalszej kolejności w wyznaczonych terminach – odbę- się eliminacje strefowe, obejmują- swym zasięgiem po kilka woje- dztw (w innym układzie terytorial- m niż w roku ubiegłym – zgodnie zamieszczoną poniżej tabelą), a w iach od 5 do 7 czerwca 1987 r. Elblągu – FINAŁY!

Regulamin zawodów – w stosunku roku ubiegłego – nie ulega po- źniejszym zmianom, a ich istotną, egralną częścią będzie sprawdzian oretyczny (pisemny test) ze znajomo- historii oręża polskiego i podsta- wych zagadnień z zakresu obrony wilnej – na eliminacjach strefowych w finale.

Te X jubileuszowe zawody będą – dobnie jak w latach ubiegłych – oistą lekcją wychowania patriotycz- go, będą wkładem licznego grona dagogów, społeczników i działaczy praktycznego przygotowania licz- ch rzesz młodzieży do obrony aju.

Zawodom towarzyszyć będą liczne imprezy: spotkania z kombatantami, wycieczki do miejsc upamiętnionych i historycznych, do jednostek wojskowych.

Spodziewamy się, że w roku 1987 nasze zawody będą miały równie masowy charakter jak w latach ubiegłych, że organizatorzy zawodów eliminacyjnych oraz finałów dołożą wszelkich starań, aby rywalizacja miała prawdziwie sportowy charakter, aby wyłonić i nagrodzić – NAJLEPSZYCH SPOŚRÓD NAJLEPSZYCH.

Liczymy szczególnie na inwencję i aktywność nauczycieli przysposobienia obronnego, wychowania fizycznego, wychowania obywatelskiego i historii. Od ich postawy i zaangażowania, od codziennej, żmudnej pracy z młodzieżą zależy poziom zawodów od najniższego szkolnego szczebla do finałów.

Jeżeli zważyć, że w latach ubiegłych w każdych zawodach uczestniczyło po pół miliona młodzieży, to w czerwcowych dniach roku 1987 w Elblągu będziemy mogli upatrywać wśród finalistów PIĘCIOMILIONOWEGO uczestnika zawodów „Sprawni jak żołnierze".

Wszystkim uczestnikom – a liczymy na to, że w tych jubileuszowych zawodach będzie ich jeszcze więcej niż w latach ubiegłych – życzymy wielu osiągnięć w szlachetnej rywalizacji, pełnej satysfakcji. Pomyślnych startów, MŁODZI PRZYJACIELE!

ORGANIZACJA ZAWODÓW

REGULAMIN

ORGANIZATORZY:

- **Ministerstwo Oświaty i Wychowania,**
- **Zarząd Główny Szkolnego Związku Sportowego,**
- **Redakcja „Żołnierza Polskiego".**

WSPÓŁORGANIZATORZY:

- **Zarząd Główny Ligi Obrony Kraju,**
- **Kwatera Główna Związku Harcerstwa Polskiego,**
- **Komenda Główna Ochotniczych Hufców Pracy.**

UCZESTNICY:

W zawodach może brać udział młodzież szkolna starszych klas szkół podstawowych i wszystkich klas szkół ponadpodstawowych. Reprezentację na każdym szczeblu rozgrywek stanowi 5-osobowy zespół + 1 zawodnik rezerwowy z jednej szkoły podstawowej lub ponadpodstawowej, oddzielnie w kategorii dziewcząt i chłopców. Na szczeblu szkoły zespół mogą stanowić reprezentacje poszczególnych klas.

Startuje 6-osobowy zespół – włącznie z zawodnikiem rezerwowym. Ale liczone są wyniki 5 najlepszych zawodników w poszczególnych konkurencjach.

DOKUMENTACJA:

1) Imienne zgłoszenie podpisane przez dyrektora szkoły i lekarza szkolnego.

Fot. St. SYNDOMAN

PROGRAM

Zawody składają się z praktycznych konkurencji sportowo-obronnych oraz teoretycznego sprawdzianu znajomości historii oręża polskiego i podstawowych zagadnień z zakresu Obrony Cywilnej w Polsce. Sprawdzian teoretyczny z historii oręża polskiego obejmuje tym razem jedynie dzieje najnowsze, to znaczy udział żołnierzy polskich w walkach na wszystkich frontach drugiej wojny światowej, udział Polaków w oddziałach partyzanckich i w ruchu oporu w ogóle – na terenie kraju i w innych podbitych przez hitlerowskie Niemcy krajach, udział żołnierzy w odbudowie kraju i w umacnianiu władzy ludowej, w pierwszych powojennych la-

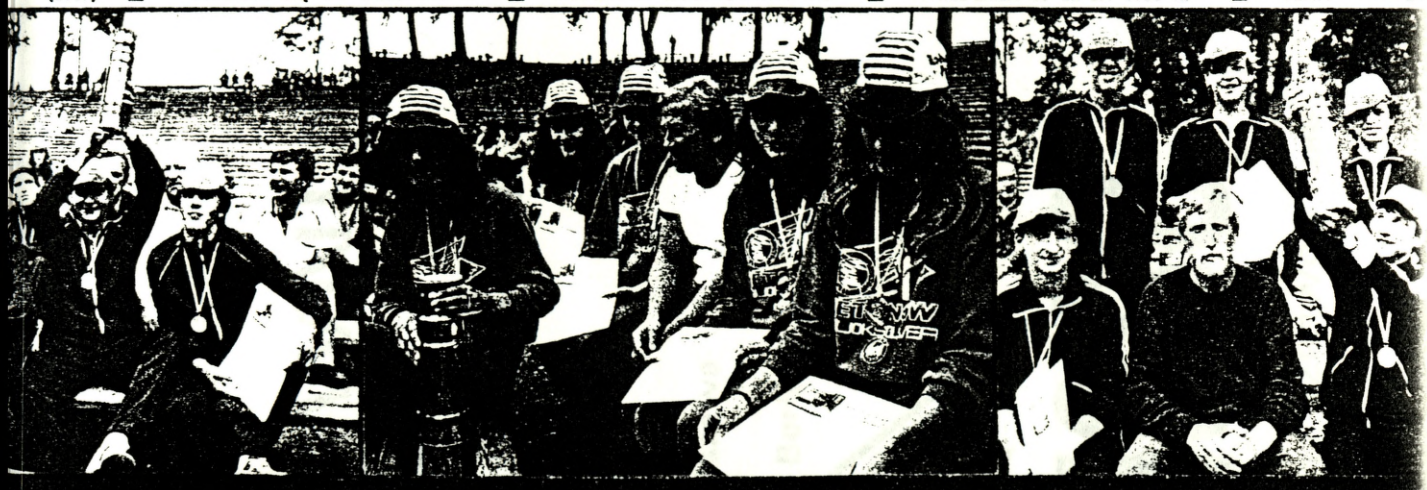
ża się, gdy granat znajdzie si w oznakowanym prostokącie;

- tor przeszkód – tylko dla chłop ców: na odcinku 100 m, a na nim
  a) wyznaczenie wskazanego azy mutu lub jego odczytanie (za danie wykonane, gdy zawodni poda wartość azymutu z dokład nością do 5°);
  b) strefa skażona (15 m) – przej ście w maskach p.gaz. (zadanie wykonane, gdy zawodnik regula minowo założy maskę, pokon teren skażony i zdejmie maske p.gaz.);
  c) przeskok przez rów o szerokośc 2 m (zadanie wykonane, gdy za

Żołnierz Polski

Nr indeksu 383014
PL ISSN 0044-8079

28 (2087) ■ UKAZUJE SIĘ OD 24.08.1945 R. ■ MAGAZYN ILUSTROWANY WP ■ NIEDZIELA 10 LIPCA 1988 R. ■ CENA 50 zł

Trzy zwycięskie drużyny – zdobywcy pucharów „Żołnierza Polskiego".

Monika Krzyżanowska z LO w Grudziądzu – najlepszy strzelec zawodów „Sprawni jak żołnierze".

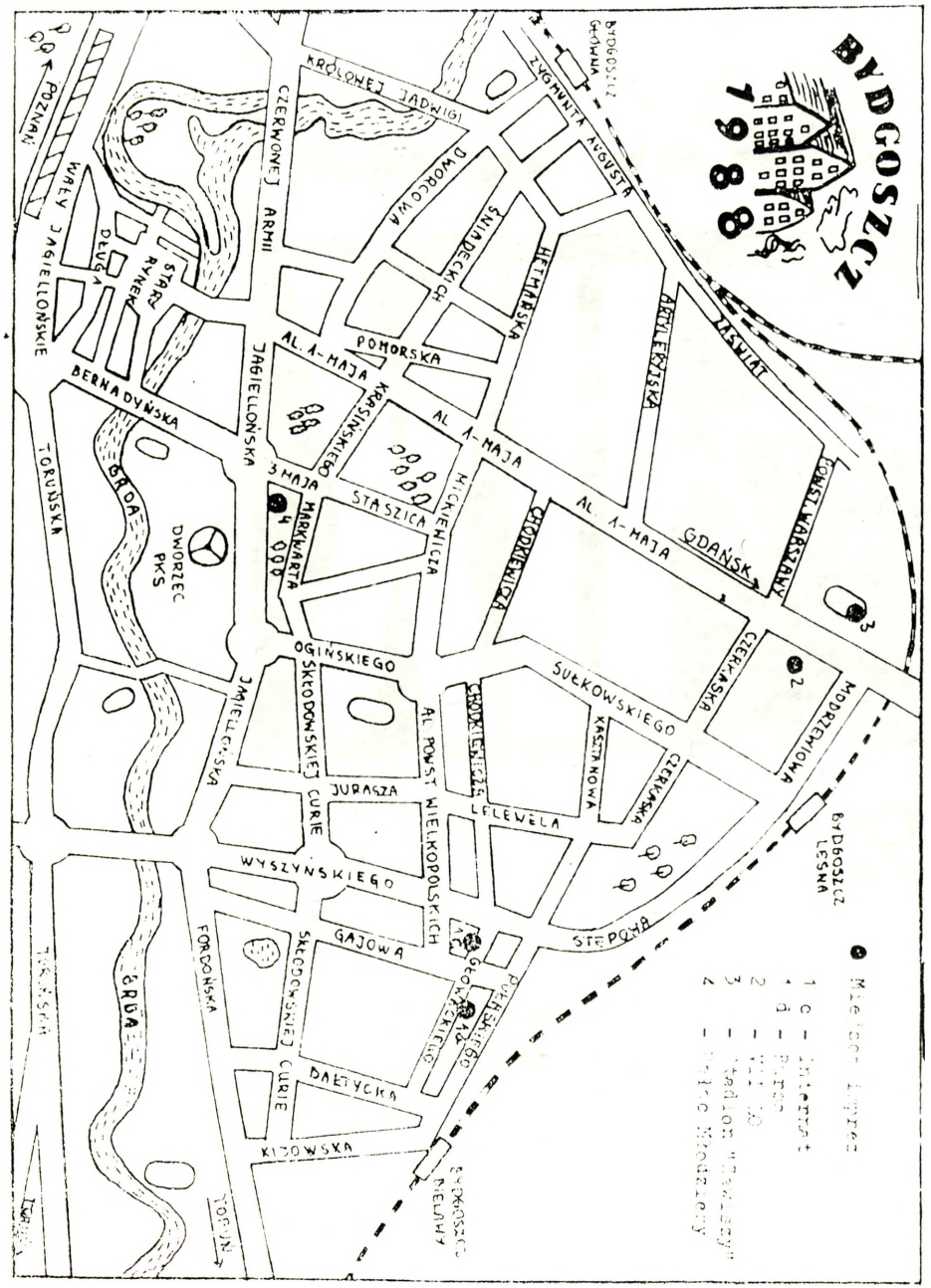

Żołnierz Polski

SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE

SZS

RELACJA

SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE

1943 Sielce

Warszawa

Berlin

LWP

1988

BYDGOSZCZ • 10-12 CZERWCA 1988

Żołnierz Polski — MEN — SZS — SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE

SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE '89

XII

Wiosną młodzież szkół podstawowych i ponadpodstawowych wystartuje do dwunastych z kolei zawodów „Sprawni jak żołnierze" o puchar redakcji „Żołnierza Polskiego". Nie będą to jedyne puchary przyznawane zwycięzcom zawodów finałowych, bowiem pozostali organizatorzy i współorganizatorzy zawodów ze szczebla centralnego ufundują puchary dla drużyn, które zajmą miejsca od II do VI, a gospodarze i organizatorzy XII zawodów finałowych od miejsca VII do IX.

Tradycyjnym zwyczajem najpierw odbędą się eliminacje szkolne, następnie międzyszkolne i wojewódzkie. W dalszej kolejności – w wyznaczonych terminach – eliminacje strefowe, obejmujące swym zasięgiem po kilka województw (w takim samym układzie terytorialnym, jak w roku ubiegłym – zgodnie z poniższą tabelą), a w Łapach woj. białostockie – FINAŁY!

Regulamin zawodów – w stosunku do roku ubiegłego – ulega pewnym modyfikacjom i udoskonaleniom.

Są one wynikiem sugestii uczestników XI zawodów, listów do redakcji „ZP", które przesłali nauczyciele PO i kierownicy drużyn uczestniczących w zawodach, oraz decyzji, jakie zostały podjęte na spotkaniu przedstawicieli organizatorów i współorganizatorów zawodów w Ministerstwie Edukacji Narodowej w listopadzie ub.r.

Ulepszenia dotyczą m.in.: biegów, rzutu granatem, toru przeszkód i udzielania pomocy medyczno-sanitarnej. Zwiększono – z 5 do 10 – ilość pytań testowych, którymi objęte zostaną zawodniczki i zawodnicy w czasie zawodów strefowych i finałowych. Testy przeprowadzone będą jednego dnia i o tej samej godzinie we wszystkich strefach i z udziałem przedstawicieli głównych organizatorów.

Dwunaste zawody „Sprawni jak żołnierze" będą – podobnie jak w latach ubiegłych – ważną lekcją wychowania patriotycznego oraz miernikiem wkładu licznego grona pedagogów, społeczników i działaczy do praktycznego przygotowania młodzieży szkolnej do obrony kraju.

Organizatorzy zapewniają, że zawodom towarzyszyć będą liczne imprezy: spotkania z kombatantami II wojny światowej i weteranami pracy, wycieczki do miejsc historycznych, a także do jednostek wojskowych i szkół oficerskich. Spodziewamy się, że zawody „Sprawni jak żołnierze '89" będą imprezą masową, że wzbudzą emocje i chęć rywalizacji wśród uczestników.

Liczymy na to, że organizatorzy zawodów od eliminacji szkolnych do strefowych i zawodów centralnych w Łapach dołożą wszelkich starań, aby rywalizacja na boiskach przebiegała w prawdziwie sportowej atmosferze, aby do finałów doszli najlepsi! Jesteśmy przekonani, że – podobnie jak w latach ubiegłych – wiele inwencji i pomysłowości przejawią nauczyciele przysposobienia obronnego, wychowania fizycznego i obywatelskiego oraz historii.

Uczestnikom tegorocznych zawodów „Sprawni jak żołnierze" redakcja „ZP" życzy wielu osiągnięć w szlachetnej, sportowej rywalizacji, wielu wzruszeń oraz pełnej satysfakcji z udziału w zawodach na wszystkich szczeblach.

ORGANIZATORZY

- MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ,
- ZARZĄD GŁÓWNY SZKOLNEGO ZWIĄZKU SPORTOWEGO,
- REDAKCJA „ŻOŁNIERZA POLSKIEGO".

WSPÓŁORGANIZATORZY

- ZARZĄD GŁÓWNY LIGI OBRONY KRAJU,
- GŁÓWNA KWATERA ZWIĄZKU HARCERSTWA POLSKIEGO,
- KOMENDA GŁÓWNA OCHOTNICZYCH HUFCÓW PRACY.

Nagrody główne fundują

Ministerstwo Edukacji Narodowej, Zarząd Główny Szkolnego Związku Sportowego, Redakcja „Żołnierza Polskiego", Zarząd Główny Ligi Obrony Kraju, Główna Kwatera Związku Harcerstwa

REGULAMIN

krośnieńskiego, nowosądeckiego, przemyskiego, rzeszowskiego, tarnowskiego.

III ETAP: ZAWODY CENTRALNE – FINAŁOWE

Do finałów zakwalifikowane zostaną zespoły, które zajmą I miejsce w każdej kategorii w zawodach strefowych. Ponadto reprezentacja gospodarza finałów – bez względu na to, czy zakwalifikowała się w eliminacjach strefowych.

Uwaga: Zawody centralne, finałowe odbędą się w dniach 9–11 czerwca 1989 r. w Łapach, w woj. białostockim. Ich organizatorem będzie Zespół Spraw Obronnych Kuratorium Oświaty i Wychowania w Białymstoku. Uczestnicy zawodów finałowych winni przybyć w przeddzień ich rozpoczęcia, tj. 8 czerwca 1989 r. Obecność kierowników drużyn na odprawie technicznej 8.06.1989 r. o godz. 20.00 obowiązkowa!

Wykaz konkurencji

Szkoły podstawowe – trójbój obronny

– **biegi**: dziewczęta 600 m, chłopcy 1000 m (drużyna z danej szkoły biegnie razem);

– **rzut granatem**: wytyczony prostokąt o wymiarach 5 × 2 m, ilość rzutów 5 (poprzedza je rzut próbny, z którego zawodnik może zrezygnować), typ granatu RG-42, waga 400 g, odległość: dziewczęta 15 m, chłopcy 20 m. Rzut uważany jest za celny, gdy granat znajdzie się bezpośrednio w oznakowanym prostokącie, rzut należy wykonać ze strefy rzutu 2 × 2 m, sposób wykonania dowolny (z miejsca lub z rozbiegu – w ramach strefy rzutu);

– **sprawdzian teoretyczny**: 7 pytań ze znajomości zagadnień dotyczących II wojny światowej i 3 pytania ze znoczytanie (zadanie uznane za wykonane, gdy zawodnik poda wartość azymutu z dokładnością do 5°);

b) strefa skażona (15 m) – pokonanie sposobem dowolnym w maskach przeciwgazowych (zadanie zostanie uznane za wykonane, gdy zawodnik regulaminowo założy maskę, pokona teren skażony i zdejmie maskę pgaz – bez potrzeby jej składania);

c) przeskok przez rów o szerokości 2 m (zadanie zostanie uznane za wykonane, gdy zawodnik przeskoczy rów, nie dotykając jego krawędzi);

d) podłączenie aparatu telefonicznego AP-48 do linii dwuprzewodowej (zadanie zostanie uznane za wykonane, gdy zawodnik uzyska sygnał wywoławczy drugiego AP-48);

e) czołganie się pod zasiekami – zasieki z drutu gładkiego, wysokość zasieków – 50 cm, długość odcin-

PUNKTACJA ZA TOR PRZESZKÓD:

Za prawidłowe wykonanie [illegible] zawodnik otrzymuje: [illegible] – 50 pkt., [illegible] – 40 pkt., [illegible] – 30 pkt., [illegible] – 20 pkt., [illegible] – 10 pkt. Pozostałe [illegible] najkrótszy czas pokonania toru przeszkód – 15 pkt., za [illegible] czas – 10 pkt., za trzeci czas – 5 pkt.

PUNKTACJA ZA STRZELANIE:

Za każdy [illegible] uzyskany na tarczy zalicza się 1 pkt. do klasyfikacji.

PUNKTACJA ZA RZUT GRANATEM:

5 trafnych rzutów – 25 pkt.
4 trafne rzuty – 20 pkt.
3 trafne rzuty – 15 pkt.
2 trafne rzuty – 10 pkt.
1 trafny rzut – 5 pkt.

PUNKTACJA ZA UDZIELENIE POMOCY MEDYCZNO-SANITARNEJ:

Każda uczestniczka za prawidłowe wykonanie zadania otrzymuje: 20, 15, 10 lub 0 pkt. (wg oceny komisji).

PUNKTACJA ZA SPRAWDZIAN TEORETYCZNY:

Za każdą trafną odpowiedź zawodnik otrzymuje 5 pkt.

KOMITET ORGANIZACYJNY ZAWODÓW

zaprasza

mgr Jerzego [illegible]

na

XII Ogólnopolskie zawody sportowo-obronne „SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE"

które odbędą się w dniach 9-11.06.1989 r.
na terenie woj. białostockiego w Białymstoku i Łapach

PROGRAM

1989.06.08

— przyjazdy ekip (Zespół Szkół Mechanicznych i Liceum Ogólnokształcące w Łapach)

1989.06.09

g. 8.30 — zawody (Zespół Szkół Mechanicznych i Liceum Ogólnokształcące — Łapy)
g. 10.00 — uroczystość otwarcia (stadion MOSiR Łapy)
g. 10.30 — zawody (stadion MOSiR Łapy)
g. 15.00 — zawody (strzelnica LOK Białystok)

1989.06.10

g. 8.00 — zawody (stadion MOSiR Łapy)
g. 15.00 — uroczystość patriotyczna (m. Olszewo, gmina Brańsk)

1989.06.11

g. 10.00 — uroczystość zakończenia (stadion MOSiR Łapy)

Łapy, woj. białostockie

SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE SZS

FINAŁY ZAWODÓW „SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE” '89

W dniach od 9 do 11 czerwca br. w Łapach, w woj. białostockim odbędą się finały zawodów sportowo-obronnych młodzieży szkolnej pod hasłem:

„SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE”.

Zawody organizowane są przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, redakcję „Żołnierza Polskiego” i Zarząd Główny Szkolnego Związku Sportowego, przy aktywnym wsparciu ze strony Zarządu Głównego Ligi Obrony Kraju, Głównej Kwatery Związku Harcerstwa Polskiego i Komendy Głównej Ochotniczych Hufców Pracy.

Zawody rozgrywane są o puchar redakcji „Żołnierza Polskie-

Finały zawodów „SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE” 90

W dniach od 1 do 3 czerwca br. na terenie miasta Płocka odbędą się finały zawodów sportowo-obronnych młodzieży szkolnej pod hasłem:

„SPRAWNI JAK ŻOŁNIERZE”.

Zawody organizowane są przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, redakcję „Żołnierza Polskiego” i Zarząd Główny Szkolnego Związku Sportowego, przy aktywnym wsparciu ze strony Zarządu Głównego Ligi Obrony Kraju, Głównej Kwatery Związku Harcerstwa Polskiego i Komendy Głównej Ochotniczych Hufców Pracy.

Zawody rozgrywane są o puchar redakcji „Żołnierza Polskiego”.

Gospodarzem zawodów finałowych jest Kuratorium Oświaty i Wychowania w Płocku oraz Zespół Szkół Zawodowych Nr 3 w Płocku. Imprezie tej patronuje Komitet Honorowy.

Eugenia Anna Wesołowska: Wychowanie dla pokoju w pracy szkoły (rec. dr *Tadeusz Siuda*) 326
Zdzisław Ratajek: Problemy oceny pracy nauczyciela (rec. mgr *Teresa Boniecka*) 327
Mgr JERZY GULCZYŃSKI, dr TADEUSZ SIUDA
Muszkieterzy na start 328
Warto przeczytać 331

Srebrne Muszkiety

MGR JERZY GULCZYŃSKI
DR TADEUSZ SIUDA
Warszawa

Muszkieterzy na start

czteroletniej przerwie (1981—1984) orga-torzy zawodów strzeleckich O SREBRNE SZKIETY postanowili reaktywować tę rezę.

rzypomnijmy, że organizatorami impre-są: Ministerstwo Oświaty i Wychowania Departament Spraw Obronnych, Szkolny ązek Sportowy, Polski Związek Strze-wa Sportowego i Redakcja Harcerskiego odnika Ilustrowanego *NA PRZEŁAJ*. rody organizowane są dla uczczenia Dnia ska Polskiego. Ich celem jest popularyza strzelectwa sportowego wśród mło-ży i wyłonienie najlepszych talentów w dyscyplinie, a tym samym zapewnienie rywu kwalifikowanych zawodników dla kiego Związku Strzelectwa Sportowego. perspektywy minionych lat, w których nizowano zawody, można stwierdzić, iż wyniku tej imprezy udało się nauczycie-, wychowawcom i trenerom oraz orga-torom pobudzić u uczestników aktywny al w szkoleniu strzeleckim, a także wy-ć przekonanie o dużej przydatności ejętności strzelania dla obronności kraju. iadomo także, że strzelectwo to nie tylko e uzyskane wyniki, choć to jest w zawo-najważniejsze. Ponadto wpływa ono kształtowanie takich cech jak: cierpli-ć, pracowitość, dokładność, uwaga, od-iedzialność, zdyscyplinowanie. Jest to dyscyplina ciekawa, atrakcyjna i wiel-przydatna. Wymaga jednak stałej i sy-natycznej pracy zawodnika nad sobą oraz ego wspierania tej dyscypliny sportowej z doświadczonych instruktorów.

zawodach strzeleckich O SREBRNE SZKIETY na przestrzeni lat 1959—1980 towało ponad 3 mln entuzjastów strze-wa sportowego ubiegając się co roku o czytne trofeum dla zespołu — SREBRNY SZKIET i indywidualne wyróżnienie dla cięzcy.

zczególnie cenny i widoczny był wkład pracy w organizację tej imprezy nauczycieli przysposobienia obronnego i zespołów spraw obronnych w kuratoriach oświaty i wychowania, oraz przedstawicieli niektórych ZW SZS. Z ich inicjatywy powoływano sekcje strzeleckie w ramach SKS skupiające najlepszych strzelców danej szkoły, którzy pod kierunkiem nauczyciela przysposobienia obronnego przygotowywali się do udziału w zawodach.

Na podkreślenie zasługuje również podejmowanie przez nauczycieli PO i dyrekcje szkół przy wsparciu niektórych zakładów pracy budowy strzelnic sportowych, które dzisiaj mogą być wykorzystywane do realizacji strzelań programowych przysposobienia obronnego oraz szkolenia strzeleckiego prowadzonego w ramach sekcji.

Uzyskane w ramach tej imprezy wyniki sportowe, jak również niezaprzeczalny dorobek szkół w zakresie bazy sportu strzeleckiego (strzelnice, broń i inny sprzęt strzelecki) są rezultatem dużego zaangażowania nauczycieli przysposobienia obronnego, którym leży na sercu dobre imię polskiego strzelectwa sportowego.

Wznawiając organizowanie zawodów strzeleckich O SREBRNE MUSZKIETY organizatorzy wyrażają przekonanie, że tak jak dawniej będzie można liczyć na czynny udział nauczycieli przysposobienia obronnego oraz działaczy sportu strzeleckiego w przygotowaniu reprezentacji wojewódzkiej do zawodów w makroregionach oraz centralnych.

Życzymy organizatorom i uczestnikom tej imprezy, by XXIV Zawody Strzeleckie O SREBRNE MUSZKIETY w 1985 roku wypadły jak najpomyślniej — będzie to zarazem nasz wkład do uczczenia 40 rocznicy zakończenia II wojny światowej.

Niżej podajemy regulamin zawodów O SREBRNE MUSZKIETY dla szkół ponadpodstawowych, podział na makroregiony oraz wykaz podstawowej literatury związanej ze strzelectwem sportowym.

REGULAMIN
ZAWODÓW „O SREBRNE MUSZKIETY"

1. Termin i miejsce:

Zawody w makroregionach: 1—2.06.1985 r.
I — Gorzów Wlkp.

Ciekawe z co wystrzelą.

„Przysposobienie Obronne" Nr 4
wrzesień - październik
1984

I — Bydgoszcz
I — Suwałki
/ — Leszno
/ — Kalisz
I — Radom
I — Opole
I — Kraków

wody finałowe: 14—16. 06. 1985 r.; orga-
tor — Kuratorium Oświaty i Wychowa-
w Olsztynie.

Uczestnictwo:

W zawodach wojewódzkich uczestniczą
sobowe zespoły z jednej szkoły, odrębnie
ewczęta i chłopcy, urodzeni w 1965 r.
łodsi. Każdemu zespołowi towarzyszy je-
opiekun.

W zawodach centralnych (makroregion,
ł) można dokooptować w ramach limitu
połu po 1 zawodniku (w kategorii dziew-
i chłopców) z innej szkoły.

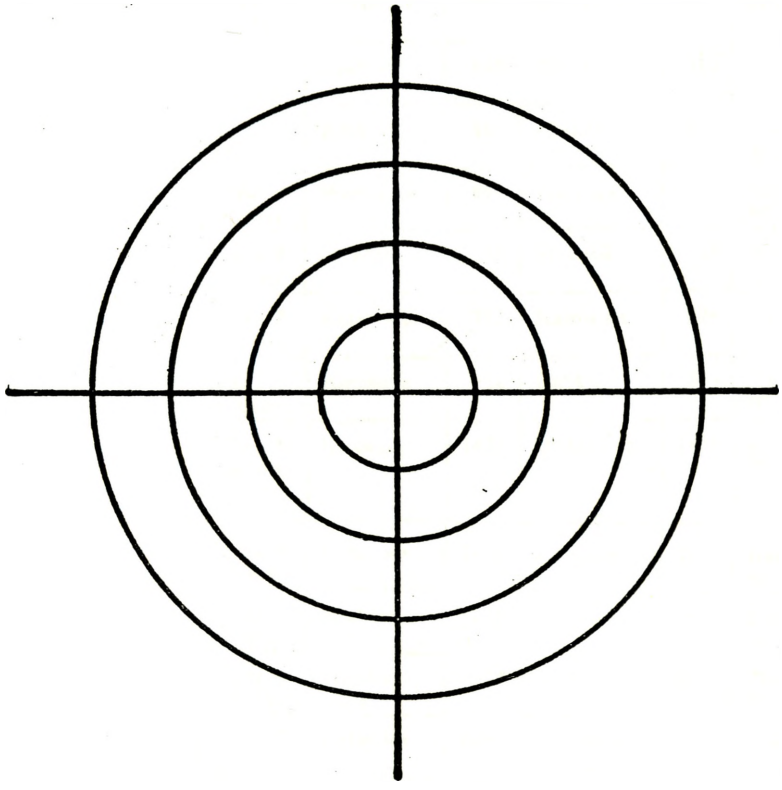
Program zawodów:

Warunki strzelania. Broń — karabinek
okalibrowy standard o zamkniętych przy-
dach celowniczych, waga do 5 kg — pro-
cji krajów demokracji ludowej. Nie
uszcza się żadnych przeróbek. Amunicja
łącznie KDL. W zawodach w makroregio-
h zawodnicy strzelają z własnej amuni-
Na zawody finałowe amunicję zabezpie-
organizator.
ukurencje KbKs Standard 60L
ległość strzelania — 50 m
rcza — 16 × 11
zba strzałów próbnych — dowolna
zba strzałów ocenianych — 60
s strzelania — 105 minut
rmy na klasę sportową — wg obowiązu-
ych ustaleń PZSS.

Sposób przeprowadzenia zawodów:

wody centralne przeprowadzane są dwu-
pniowo:
wody w makroregionach — startują ze-
ły dziewcząt i chłopców, które zajęły
rwsze miejsca w zawodach wojewódzkich.
wody finałowe:
wo startu w zawodach finałowych mają:
- zespoły dziewcząt i chłopców, które za-
I miejsca w makroregionie,
- trzy zespoły dziewcząt i chłopców, któ-

XXIV Finały
o „Srebrne Muszkiety”

KOMUNIKAT ZAWODÓW

»O L S Z T Y N«

14-16.06.1985.

Wykaz organizatorów i uzyskane wyniki „SREBRNEGO MUSZKIETU"

Lp.	Data zawodów	Kuratorium i miejsce zawodów	Konkurencja	Zwycięskie zespoły				Zwycięzcy indywidualni		
				Chłopcy	Punktów	Dziewczęta	Punktów	Chłopcy	Punktów	Dziewczęta
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	16—18.01.1959 r.	Warszawa	Kbks szk. 20 l	T. Przem. Okr. Gdańsk	516	L. Ped. Grudziądz Bydgoszcz	480	LO St. Batorego W-wa G. Sykurski	184	L. Ped. Grudziądz A. Mianowska
2	23—25.10.1959 r.	Warszawa	Kbks 7 szkolny	Warszawa	744	Warszawa	722	W-wa L. Rosowski	259	W-wa H. Radecka
3	14—16.10.1960 r.	Warszawa	Kbks 7 szkolny	Warszawa	777	Warszawa	743	Zielona Góra H. Grzesiecki	271	W-wa K. Szewczuk
4	13—15.10.1961 r.	Warszawa	Kbks 7 szkolny	Kraków	814	Bydgoszcz	812	Kielce Z. Krawczyk	279	W-wa woj. K. Psarska
5	14—16.10.1962 r.	Warszawa	Kbks 7 szkolny	Kraków	867	Kraków	855	W-wa A. Polek	295	Opole L. Pasierbińska
6	29—30.09.1963 r.	Wrocław	Kbks 7 szkolny	Warszawa	695	Warszawa	705	Kraków M. Jasiecki	252	Wrocław M. Dyrkacz
7	15—16.07.1964 r.	Poznań	Kbks 7 szkolny	Szczecin	716	Szczecin	705	Olsztyn T. Urbanowski	256	Szczecin E. Szuba
8	20—21.06.1965 r.	Olsztyn	Kbks 7 szkolny	Katowice	711	Katowice	674	Katowice A. Oleksy	244	Białystok L. Zieziulewicz
9	30—31.07.1966 r.	Bydgoszcz	Kbks 7 szkolny	Katowice	731	Lublin	714	Katowice M. Sikorski	256	Lublin H. Przegalińska
10	18—19.07.1967 r.	Lublin	Kbks 6 szkolny	Szczecin	1431	Bydgoszcz	1459	Zielona Góra W. Korcz	493	Bydgoszcz B. Chmielewska
11	15—16.07.1968 r.	Kraków	Kbks 6 szkolny	Katowice	1458	Rzeszów	1387	Katowice K. Szędzielosz	504	Rzeszów G. Kordyl
12	18—19.07.1969 r.	Warszawa	Kbks 5 szkolny	Kraków	1631	Gdańsk	1641	Białystok A. Bogucki	554	Gdańsk G. Gronsicka
13	24—25.07.1970 r.	Zielona Góra	Kbks 5 szkolny	Zielona Góra	1679	Łódź m.	1663	Zielona Góra B. Tkacz	573	Zielona Góra G. Kinczyk
14	16—17.07.1971 r.	Katowice (Lubliniec)	Kbks 5 szkolny	Katowice	1689	Katowice	1645	Olsztyn M. Matulajtis	570	Poznań M. Olejniczek
	15—16.07.1972 r.	Kielce	Kbks 5 szkolny	LO Knurów	1649	LO Knurów	1628	LO Knurów Cz. Owczarek	560	Knurów I. Niwczyk
16	14—15.07.1973 r.	Gdańsk (Elbląg)	Kbks 5 szkolny	LO Knurów	1592	LO Knurów	1609	LO Konstancin I. Gieleciński	550	LO Knurów K. Pigula
17	23—25.07.1974 r.	Warszawa	Kbks st. 60 L	LO Knurów	1744	III LO Olsztyn	1728	T. Mech. W-wa Cz. Mamrot	586	III LO Olsztyn E. Narbut
18	2—5.07.1975 r.	Słupsk	Kbks st. 60 L	III LO Olsztyn	1741	III LO Olsztyn	1738	Olsztyn I. Szczepkowski	586	Olsztyn A. Szamruchiewicz
19	1—4.07.1976 r.	Wrocław	Kbks st. 60 L	IX LO Wrocław	1725	IX LO Wrocław	1734	Olsztyn K. Matulajtis	587	Wrocław T. Kołodziejczyk
20	30.06.—3.07.1977 r.	Szczecin	Kbks st. 60 L	IX LO Wrocław	1689	II LO Opole	1725	IX LO Wrocław J. Zaprzelski	570	II LO Opole E. Szwejkowska
21	26-27.06 1978	Szprotawa	Kbks st. 60 L	XXV LO Łódź	1716	LO Knurów	1690	LO Knurów B.Witek	581	LO Knurów W.Mirota
22	25-27.06 1979	Oświęcim	"	ZS Leś. Warcino	1730	LO Knurów	1725	ZSE Zielona Góra J.Halczak	584	LO Knurów J.Drozd
23	22-24.07. 1980	Słupsk	"	ZS Mech. Kielce	1742	XXV LO Łódź	1710	ZSZ Międzyrzecz Podl. W.Kurowski	586	LO Knurów M.Studnik

Uwaga: — Do 1971 r. w zawodach uczestniczyli najlepsi strzelcy z danego województwa.
— Od 1972 r. uczestniczą w zawodach reprezentacje poszczególnych szkół
— Od 1976 r. zawody centralne prowadzone są dwustopniowo, tzn. zawody strefowe i zawody finałowe.

WYNIKI KOLEJNYCH SPRAWDZIANÓW

Rezultaty prób w punktach

Data próby	Szybkość	Skoczność	Siła ramion	Gibkość	Wytrzymałość	Siła mięśni brzucha	Razem pkt.	Ocena

UWAGI OGÓLNE

- trening rozpoczynamy nie wcześniej niż godzinę po jedzeniu,
- nie palimy tytoniu przed, w czasie i zaraz po treningu,
- trening rozpoczynamy kilkuminutową rozgrzewką – trucht, skłony, krążenia ramion, głowy, tułowia, przysiady itp.

JEŻELI BĘDZIESZ SYSTEMATYCZNIE ĆWICZYĆ – JUTRO MOŻESZ BYĆ SPRAWNIEJSZY

Wydano na zlecenie ZG SZS i GKKFiS. Autor Indeksu dr Krzysztof Zuchora, pozostałe teksty mgr Zbigniew Cendrowski, projekt odznaki Zygmunt Olszewski. Proj. graf. Tadeusz Kobak.

RSW Z.G. W-wa. S., z. 4564/84, n. 200.000, Z-104

INDEKS

INDEKS SPRAWNOŚCI FIZYCZNEJ

	Rodzaj próby i sposób wykonania	Płeć	Zadanie, ocena wykonania i wynik w punktach					
			Minimalna 1 pkt.	Dostateczna 2 pkt.	Dobra 3 pkt.	Bardzo dobra 4 pkt.	Wysoka 5 pkt.	Wybitna 6 pkt.
	SZYBKOŚĆ Biegnij szybko w miejscu przez 10 sek. wysoko unosząc kolano i kloszcz pod uniesioną nogą. Oblicz liczbę klaśnięć.	K	12 klaśnięć	16 klaśnięć	20 klaśnięć	25 klaśnięć	30 klaśnięć	35 klaśnięć
		M	15 klaśnięć	20 klaśnięć	25 klaśnięć	30 klaśnięć	35 klaśnięć	40 klaśnięć
	SKOCZNOŚĆ Skocz w dal z miejsca, rezultat zmierz stopami w obliczeniach zaokrąglając wynik: mniej niż pół stopy – w dół, więcej niż pół stopy – w górę.	K M	5 stóp	6 stóp	7 stóp	8 stóp	9 stóp	10 stóp
	SIŁA RAMION Uchwyć się drążka lub gałęzi, tak aby swobodnie zawisnąć, nie dotykać nogami podłoża. Próbuj wykonać kolejne ćwiczenia o wzrastającej trudności.	K	Zawiśnij na wyprostowanych rękach wytrzymaj 3 sek.	Tak jak w poprzedniej próbie, ale wytrzymaj 10 sek.	Zawiśnij na jednej ręce i wytrzymaj 3 sek.	Tak jak w poprzedniej próbie, ale wytrzymaj 10 sek.	Zawiśnij, podciągnij się oburącz, tak aby choć część głowy była wyżej niż drążek. Wytrzymaj 3 sek.	Tak jak w poprzedniej próbie, ale wytrzymaj 10 sek.
		M	Zawiśnij na wyprostowanych rękach wytrzymaj 10 sek.	Tak jak w poprzedniej próbie, ale na jednej ręce wytrzymaj 10 sek.	Zawiśnij na wyprostowanych rękach, podciągnij się oburącz, tak aby choć część głowy była wyżej drążka, wytrzymaj 3 sek.	Tak jak w poprzedniej próbie, ale wytrzymaj 10 sek.	Zawiśnij, podciągnij się oburącz, jedną rękę wolno opuść, w tej pozycji wytrzymaj 10 sek.	Tak jak w poprzedniej próbie, ale utrzymuj się kolejno na lewej i prawej ręce po 10 sek.
	GIBKOŚĆ Stań w pozycji na baczność, nie zginając nóg w kolanach, wykonaj ruchem ciągłym powolny skłon w przód.	K M	Chwyć oburącz za kostki.	Palcami obu rąk dotknij palców stóp.	Palcami obu rąk dotknij podłoża.	Wszystkimi palcami (obu rąk) dotknij podłoża.	Dotknij dłońmi podłoża.	Dotknij głową kolan.
	WYTRZYMAŁOŚĆ Spróbuj, jak długo możesz biec. Próbę możesz wykonać w dwojaki sposób: a) bieg w miejscu w tempie około 120 kroków na minutę – wówczas liczy się czas biegu, b) bieg na odległość – wówczas wynikiem będzie przebiegnięty dystans.	K	1 min. 200 m	2 min. 400 m	4 min. 800 m	7 min. 1200 m	10 min. 1500 m	15 min. 2000 m
		M	2 min. 400 m	4 min. 800 m	7 min. 1500 m	10 min. 2000 m	15 min. 2500 m	20 min. 3000 m
	SIŁA MIĘŚNI BRZUCHA Połóż się na plecach (ręce ułożone dowolnie), unieś nogi na dowolną wysokość i wykonuj „nożyce poprzeczne" tak długo, jak CI się uda.	K	10 sek.	30 sek.	1 min.	1,5 min.	2 min.	3 min.
		M	20 sek.	1 min.	2 min.	3 min.	4 min.	6 min.

NORMY DLA POSZCZEGÓLNYCH KATEGORII WIEKU (KOBIET I MĘŻCZYZN)

OCENA SPRAWNOŚCI W PUNKTACH

Wiek — lat	Minimalna	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Wysoka	Wybitna
6	5	8	11	14	17	20
7	6	9	12	15	18	22
8	6	10	13	17	21	25
9—10	6	11	15	19	23	27
11—12	6	11	16	20	25	29
13—15	6	12	17	22	27	31
16—18	6	12	18	23	28	33
19—25	6	12	18	24	30	35
26—35	6	12	18	23	28	33
36—45	6	12	17	22	27	31
46—55	6	11	16	20	25	29
55—60	6	11	15	19	23	27
61—65	6	10	13	17	21	25
66—70	6	9	12	15	18	22
71 i starsi	5	8	11	14	17	20

JAK KORZYSTAĆ Z INDEKSU?

Podajemy przykład dla 16-letniego chłopca.

Próba szybkości — w czasie 10 sek. udało ci się klasnąć pod udami 30 razy, ocena bardzo dobra — 4 punkty.

Próba skoczności — skoczyłeś na odległość 9 stóp (mierzysz własnymi stopami, jeśli pomiar wynosi np. trochę więcej niż 8 i pół stopy wówczas zaokrąglasz w górę do 9, jeżeli trochę mniej niż 9 i pół stopy wówczas zaokrąglasz w dół do 9), ocena wysoka — 5 punktów.

Próba siły ramion — wytrzymałeś zwis w uchwycie oburącz z ugiętymi ramionami przez 3 sek., ocena dobra — 4 punkty.

Próba gibkości — dotknąłeś tylko palcami obu rąk palców stóp, ocena dostateczna — 2 punkty.

Próba wytrzymałości — pokonałeś dystans 3000 m. lub biegłeś w miejscu przez 20 min. ocena wybitna — 6 punktów.

Próba siły mięśni brzucha — wykonałeś nożyce poprzeczne krócej niż 1 min., ocena minimalna — 1 punkt.

Łącznie w sześciu próbach zdobyłeś 22 punkty.

W tabeli „Normy dla poszczególnych kategorii wieku" w rubryce „16—18 lat" odczytujesz wynik, w twoim przypadku jest to ocena dobra — do oceny bardzo dobrej zabrakło ci 1 punktu, powinieneś w treningu zwrócić uwagę na ćwiczenia rozwijające gibkość i siłę mięśni brzucha.

Wynik poszczególnych prób, wynik ogólny i ocenę wpisz do tabeli „wyniki kolejnych sprawdzianów".

RZUĆ PAPIEROSA
—WYPIJ SZKLANKĘ MLEKA
—ZJEDZ JABŁKO.
CZY WIESZ, ŻE WYPALENIE
TYLKO JEDNEGO PAPIEROSA
ZABIERA CI 8 MINUT ŻYCIA.

INDEKS SPRAWNOSCI FIZYCZNEJ

Indeks Sprawności Fizycznej jest propozycją indywidualnego sprawdzianu kondycji fizycznej dla osób obojga płci. Podane w Indeksie próby: szybkości, skoczności, siły ramion, gibkości, wytrzymałości i siły mięśni brzucha, są łatwe do wykonania i nie wymagają specjalnego sprzętu, a uzyskane rezultaty są łatwe do oceny. Każda próba posiada ocenę 6 punktową skalę: minimalna —1 pkt, dostateczna — 2 pkt, dobra — 3 pkt, bardzo dobra 4 — pkt, wysoka — 5 pkt, wybitna — 6 pkt. Suma punktów wszystkich wykonanych ćwiczeń daje obraz przeciętnej sprawności fizycznej dla odpowiedniej kategorii wieku. Podana w tej publikacji propozycja oceny sprawności fizycznej, w odróżnieniu od innych tego typu sprawdzianów, charakteryzuje się prostotą ćwiczeń i łatwością odczytywania ocen. Uzyskany ogólny przeciętny wynik — oceniony przy pomocy Indeksu — jest obiektywnie porównywalny z wynikami uzyskanymi w różnych okresach życia, innych osób oraz dorosłych i dzieci. Proponując korzystanie z Indeksu Sprawności Fizycznej jesteśmy przekonani, że zachęcimy wielu czytelników do systematycznego treningu sportowego. Pamiętajmy, że ruch, zmęczenie fizyczne to najlepsze lekarstwo na wyczerpanie umysłowe i troski dnia codziennego.

ŚWIAT NALEŻY DO SPRAWNYCH

(G. B. Shaw)

SPRAWDŹ SWĄ SPRAWNOŚĆ FIZYCZNĄ!

Jeżeli czujesz, że jesteś słabszy od innych, gorzej grasz w siatkówkę niż twoi rówieśnicy, koledzy niechętnie widzą cię w ataku na boisku piłki nożnej, a w biegu z trudnością bronisz się przed ostatnią lokatą, nie przejmuj się, ponieważ tylko od Ciebie samego zależy, by ten stan zmienić — **JUŻ DZIŚ ZACZNIJ ĆWICZYĆ!**

Jeżeli odczuwasz zmęczenie psychiczne i umysłowe, masz mało ruchu, nadwagę, czterdzieści i więcej lat nie sądź, że podstawowy trening sportowy nie jest dla Ciebie, nie zwlekaj! **JUŻ DZIŚ ZACZNIJ ĆWICZYĆ!** może to ostatnia szansa, aby wykreślić się z listy zawałowców.

Jeżeli ocena jaką uzyskasz w pierwszym sprawdzianie nie będzie pomyślna, nie wpadaj w panikę, nigdy nie jest za późno zrobić coś dla swego zdrowia, dla swej ogólnej sprawności, nie odkładaj decyzji do jutra, już dziś załóż dres, trampki, idź na godzinę do parku, rozpocznij swój systematyczny, codzienny, sportowy trening.

ŻYCIE TO RUCH - RUCH TO ŻYCIE

MINI PORADNIK

Człowiek zdrowy w pełni sprawny to człowiek szybki, wytrzymały, silny, zręczny i gibki.

Szybkość, jest to zdolność do wykonywania wielorakich, szybkich, zdecydowanych ruchów.
Ćwiczenia rozwijające szybkość:
— starty z różnych pozycji (stojącej, klęczącej itp.),
— bieg slalomowy na dystansie 20—30 m między ustawionymi tyczkami, drzewami itp.,
— bieganie 20—30 metrowych odcinków z największą szybkością,
— wykonywanie szybkich skoków ze skakanką,
— rzuty piłką palantową lub kamieniami.

Wytrzymałość, jest to zdolność organizmu do długotrwałego wysiłku i odporność na zmęczenie.
Podstawowym elementem naszego treningu, wytrzymałościowego jest bieg przełajowy wykonywany z takim natężeniem, by tętno nie przekraczało 130—140 uderzeń na minutę. Bieg ten można wzbogacić tzn. przebiegać odcinki z różną szybkością (od krótkiego sprintu do truchtu).

Siła, jest to zdolność organizmu do pokonywania znacznych wysiłków (dźwiganie, rozciąganie, ściskanie).
Ćwiczenia rozwijające siłę:
— ćwiczenia gimnastyczne wykonywane z niewielkim obciążeniem rąk (ciężarki, woreczki z piaskiem, kamienie itp.),
— skoki w dal z miejsca i wieloskoki,
— wyskoki dosiężne,
— bieg pod górę, w przypadku braku wzniesienia bieg po schodach,
— przysiady, w tym przysiady na jednej nodze,
— podciąganie się na drążku, gałęzi itp.,
Przy prowadzeniu treningu siłowego należy pamiętać, że:
— ćwiczenia wykonujemy seriami 6—10 powtórzeń,
— nie podejmujemy samodzielnie treningu ze sztangami,
— typowy trening siłowy rozpoczynamy w wieku 16—17 lat.

Zręczność, to umiejętność szybkiego wykonywania wielorakich złożonych ruchów oraz zdolność do szybkich reakcji.
Ćwiczenia rozwijające zręczność: to, biegi, skoki, gimnastyka (patrz zestaw ćwiczeń treningu szybkościowego).

Gibkość, to duża elastyczność ciała, ściślej stawów, umożliwiająca wykonywanie obszernych i płynnych ruchów, (ramion, nóg, kręgosłupa).
Podstawowym treningiem zwiększającym elastyczność ciała, usprawniającym stawy jest gimnastyka ogólna, a szczególnie ćwiczenia — ruchowe wykonywane z coraz większą rozpiętością, np.:
— skłony tułowia,
— wymachy poziome i krążenia ramion,
— krążenia głowy,
— bieg (marsz) w miejscu z wysokim unoszeniem kolan.
Wszystkie ćwiczenia wykonujemy seriami 5—10 powtórzeń, a w przypadku ćwiczeń kręgosłupa 20—30 powtórzeń.

Każda kratka to 1 pkt. Bank ma 1050 kratek. Za zdobycie 1 punktu zakreślasz kratkę. Dostateczny wynik to 300 pkt. Dobry 500 i bardzo dobry ponad 800.

BANK BIEGOWY

I tak – 1 punkt uzyskuje się za:
przebiegnięcie 1 km
przemaszerowanie 2 km
przepłynięcie 200 m
przejechanie na nartach 1 km
przepłynięcie kajakiem 500 m
przejechanie na wrotkach 500 m
przejechanie na łyżwach 500 m
przejechanie na rowerze 5 km.

BIEGAJ SYSTEMATYCZNIE

Wydawca
Spółdzielcza Agencja Reklamowa
Spółdzielnia Pracy Dziennikarzy „SPAR"
Druk: Spółdzielnia Rzemieślnicza „Żoliborz"
Zam. 126/87, nakład 100 000 K-106, cena 15 zł

SZS
KARTA SPRAWNOŚCI BIEGOWEJ

BIEG TO ZDRO-WIE

BIEGANIE NAJPROSTSZĄ, NAJZDROWSZĄ, NAJPRZYJEMNIEJSZĄ FORMĄ REKREACJI

Imię i nazwisko	
Nazwa i adres szkoły	
Data otrzymania	

Miejsce na uwagi i wskazówki lekarza		
Data badania	Stwierdzenie o przydatności do uprawiania sportu	Podpis i pieczęć lekarza

UWAGA!
Niniejsze orzeczenie jest równoznaczne ze świadectwem zdrowia i może służyć uczniowi jako dokument dopuszczający do zawodów szkolnych.

PAMIĘTAJ!
Stosuj się ściśle do wskazówek i zaleceń nauczyciela i lekarza.
Nie szarżuj! Nie biegaj szybciej ani więcej niż masz ustalone planem treningów na dany miesiąc.
Po treningu zawsze umyj się dokładnie.
Biegaj w stroju sportowym.
Trening odbywaj nie wcześniej niż 1,5 godz. po posiłku.
Po treningu najpierw wykąp się, odpocznij pół godziny, dopiero jedz.

ROCZNY RAMOWY PLAN TRENINGU

	Plan treningów			Ogółem km
miesiąc	częstotliwość	objętość	intensywność	
IX				
X				
XI				
XII				
I				
II				
III				
IV				
V				
VI				
VII				
VIII				

KTO BIEGA CAŁE ŻYCIE, TEN SIĘ CZUJE ZNAKOMICIE!

KOLEŻANKO, KOLEGO!

Istotą sportu jest rywalizacja, współzawodnictwo, walka. Nie zawsze rywalizacja toczy się bezpośrednio między zawodnikami. Często jest to walka z samym sobą, ze swoimi słabościami, lenistwem. Wielu z Was nie będzie uprawiało sportu wyczynowo, nie będzie bić rekordów świata i Polski, czy też rekordów swego klubu, szkoły. ALE KAŻDA I KAŻDY może ustanawiać i bić WŁASNE REKORDY.

Dziś przebiegłeś 1 km, a za rok po systematycznym treningu będziesz biegał swobodnie 5 i więcej kilometrów.

Dziś przebiegłeś na sprawdzianie 1000 m w czasie 6 minut, za rok pokonasz ten dystans w 4 minuty. Bieg jest jedną z najprostszych form ruchu i podstawą przygotowania kondycyjnego do wszystkich dyscyplin sportu!

Najważniejsza jest SYSTEMATYCZNOŚĆ TRENINGU. Tę systematyczność ułatwi Wam KARTA SPRAWNOŚCI BIEGOWEJ.

Proponujemy Wam bieganie nie tylko po to, abyście mogli uzyskiwać coraz lepsze rezultaty w zawodach sportowych. Badania lekarzy i fizjologów wykazały, że najskuteczniejszą formą ruchu jest bieg na świeżym powietrzu. W czasie biegu wdychamy większą ilość tlenu z atmosfery, równocześnie wydychamy odpowiednio więcej dwutlenku węgla. Powoduje to zwiększenie częstości i głębokości oddechu.

Zajęcia biegowe powtarzane systematycznie polepszają pracę płuc, serca, mózgu i mięśni szkieletowych. Pozwala to m.in. na szybsze usuwanie zmęczenia spowodowanego pracą umysłową.

Aktywność ruchowa wywiera hartujący wpływ na organizm, zwiększa ogólną wydolność fizyczną ustroju, kształtuje siłę woli, wytrwałość i odporność, a więc cechy charakteru przydatne w życiu codziennym.

BIEGAJĄC PRZEDŁUŻASZ ŻYCIE! Karta Sprawności Biegowej jest Twoim osobistym dokumentem sportowym. SAM – kierujesz się zawartymi tu wskazówkami – trenujesz i SAM wpisujesz swoje treningi do Karty.

Przed rozpoczęciem treningu poradź się nauczyciela wychowania fizycznego. Zasięgnij też opinii lekarza szkolnego i poproś o wpisanie do Karty zezwolenia na bieganie.

Życzymy wytrwałości i zadowolenia z pracy nad sobą!

Zarząd Główny
Szkolnego Związku
Sportowego

Treningi planujemy posługując się pojęciami:
CZĘSTOTLIWOŚĆ – ustalenie jak często odbywamy trening.
OBJĘTOŚĆ – liczba przebiegniętych kilometrów
INTENSYWNOŚĆ – szybkość pokonywania dystansu mierzona za pomocą TĘTNA.

Pomiar TĘTNA JEST NAJLEPSZYM OBIEKTYWNYM WSKAŹNIKIEM INTENSYWNOŚCI WYSIŁKU!

Tętno to liczba uderzeń serca na minutę. Wzrasta ono wraz ze zwiększaniem się wysiłku organizmu.

Tętno mierzymy uciskając lekko palcami (kciukiem i wskazującym) tętnice szyjne. Pomiaru dokonujemy przez 15 sekund a uzyskany wynik mnożymy przez 4.

Dokonując wielokrotnie pomiaru tętna każdy ustala własny dostosowany do swoich możliwości trzyzakresowy pomiar intensywności treningu: TR, BL, BS.

TRUCHT (TR)

– bardzo swobodne dreptanie – forma ruchu pośrednia między szybkim marszem a biegiem.
Tętno około 90–110.

BIEG LEKKI (BL)

– bieg swobodny, krok dłuższy niż w truchcie.
Tętno około 120–140.

BIEG SZYBKI (BS)

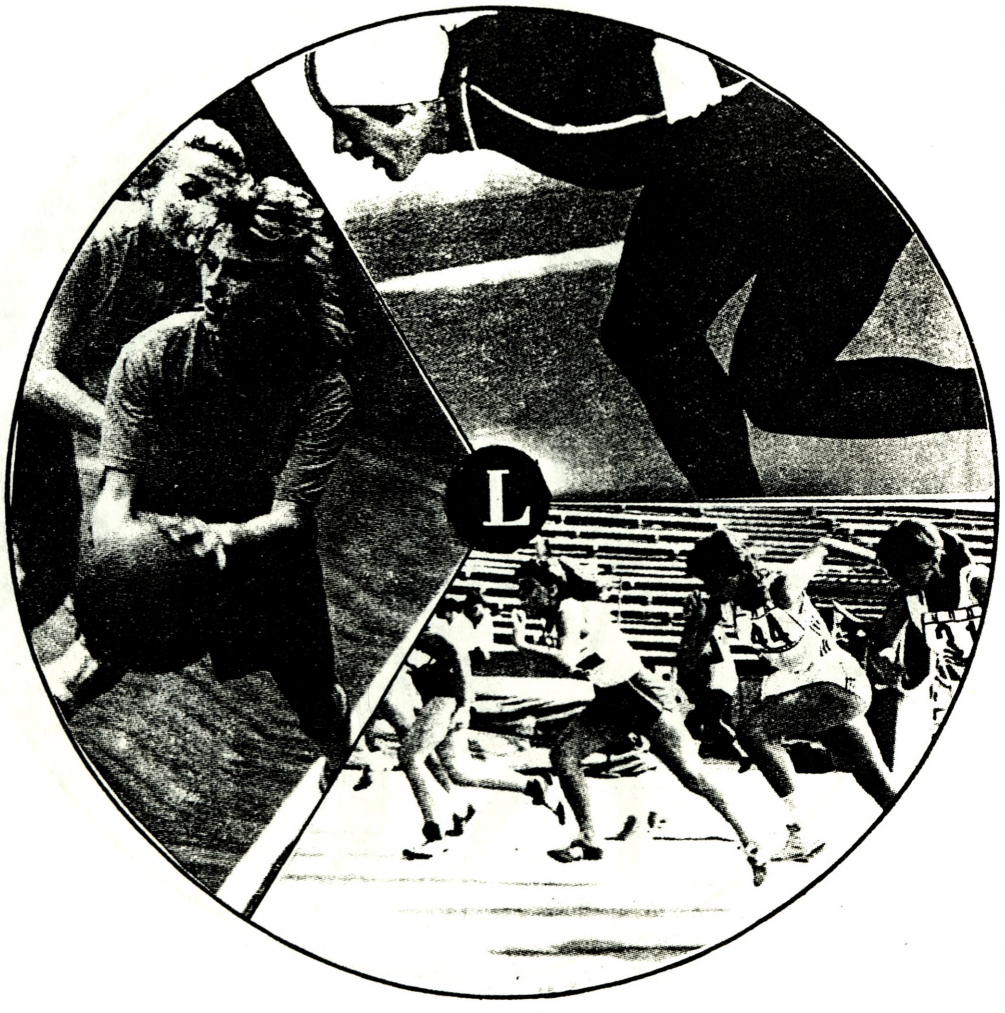
– bieg intensywny. Tętno powyżej 150.
Ale bieg szybki to jeszcze nie sprint!
W tempie BS powinniśmy biegać odcinkami 600–1500 m.

LIDER

Nie jesteś tak bezwolny,
a choćbyś był jak kamień polny,
lawina bieg od tego zmienia,
po jakich toczy się kamieniach...

Możesz więc, wpłyń na bieg lawiny,
uładź jej dzikość i okrucieństwo,
do tego też potrzebne męstwo.

Czesław Miłosz

W numerze m. in.: ● List pasterski Episkopatu Polski o zagrożeniach zdrowia i sportu ● Wychowanie zdrowotne i kultura zdrowotna – kontrowersje ● Konkurs „Zrobimy to sami"

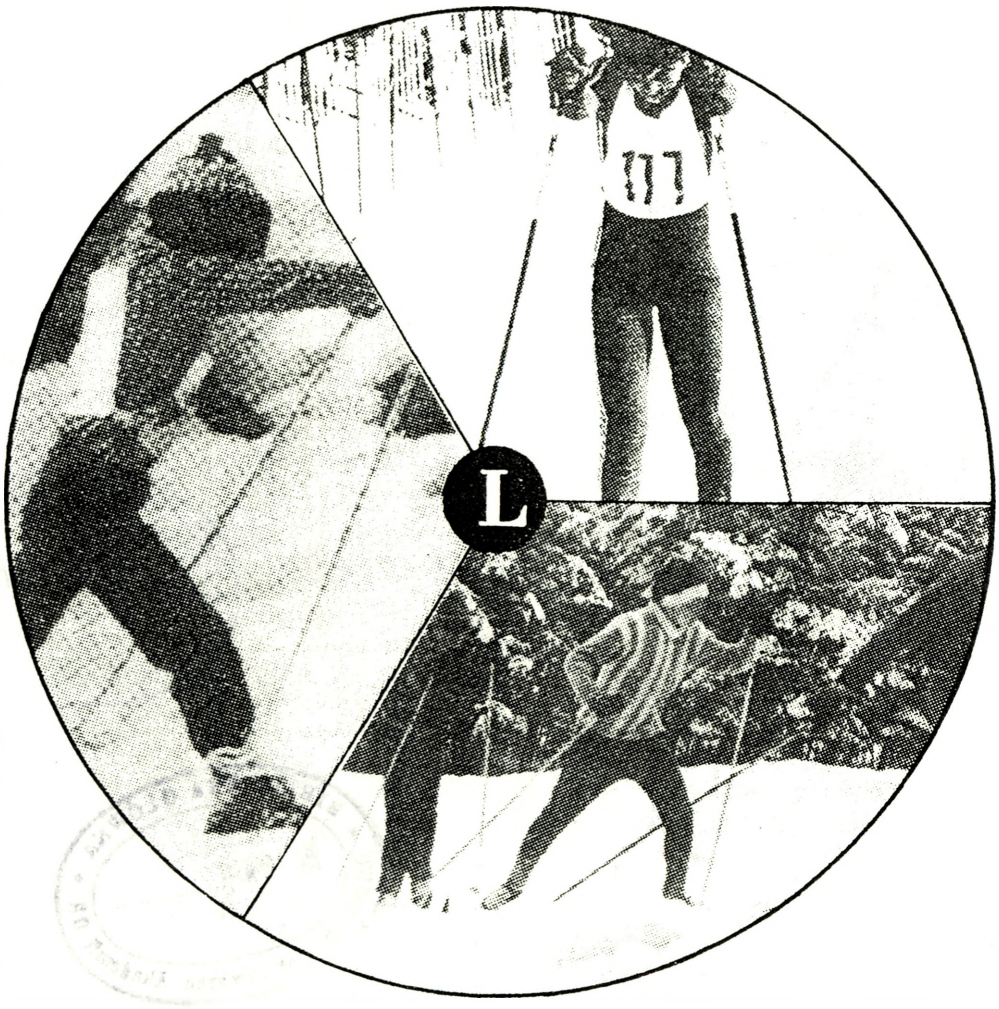
1 '91

Wydaje:
SZKOLNY ZWIĄZEK SPORTOWY

LIDER

Kto chce rządzić ludźmi,
nie powinien
gnać ich przed sobą, lecz sprawić
żeby podążali za nim

Montesquieu

W numerze m.in.: ● Terenowy tor przeszkód ● Duch gorliwy, ciało słabe ● Zimowe igrzyska Młodzieży Szkolnej

2 '91

Wydaje:
SZKOLNY ZWIĄZEK SPORTOWY

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 54758
Akademii Obrony Narodowej

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Nr ewid.
IV
Działu Zbiorów ...awnych - Akademii ON

S/1670 2